De Avonturen van een Stadhuisklerk

door Joh. H. Been

Uitgave · L. J. Veen · Amste

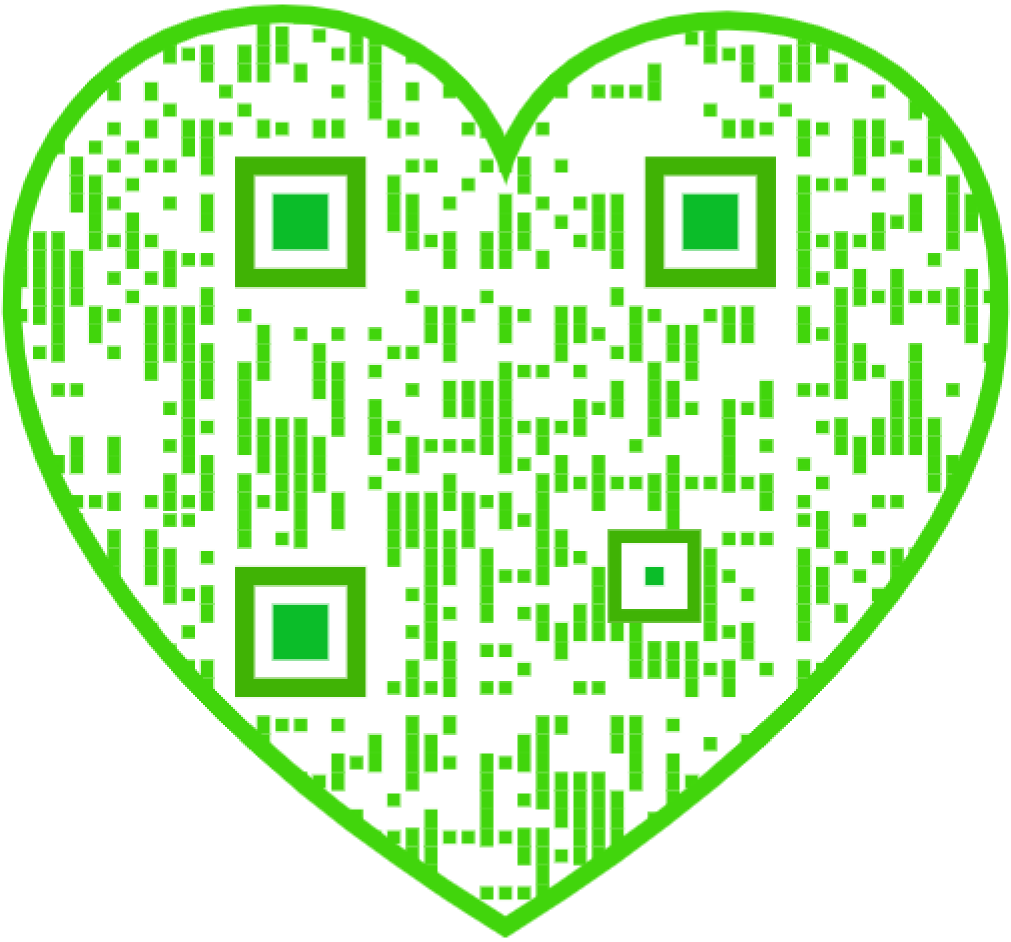

DE AVONTUREN VAN DEN STADHUISKLERK

„Zwijg" riep Maarten, „of ik vermoord je". blz. 166

IC-O K

DE AVONTUREN

VAN DEN

STADHUISKLERK

DOOR

JOH. H. BEEN

MET TEEKENINGEN VAN J. B. HEUKELOM

L.J.V.
LABOR INTEGER VINCIT
MDCCCXXCVII

Informatiecentrum Jeugdlectuur
Gemeente Bibliotheek Rotterdam

L. J. VEEN — UITGEVER — AMSTERDAM

p 850 824 052
B1000 898 010 2

Informatiecentrum Jeugdlectuur
Gemeente Bibliotheek Rotterdam
63-42

BOEK-, COURANT- EN STEENDRUKKERIJ G. J. THIEME, NIJMEGEN.

INHOUD.

Hoofdstuk.		Bladz.
I.	De geheimzinnige deur	1
II.	Het begin van een reeks avonturen	10
III.	Waar de schoenen hun meester heenvoerden	19
IV.	Opgesloten of vergeten?	28
V.	Wat er op den Stadhuiszolder gebeurde.	36
VI.	Een vreeselijke ontdekking	42
VII.	Maarten heeft iets te verbergen en de Commandant iets te vragen	51
VIII.	De schoenpoetser van het logement merkt onraad	61
IX.	Maarten komt in de verleiding, en wordt in een levendigen handel gewikkeld	68
X.	De Archivaris heeft weer aan verstrooidheid geleden	77
XI.	In de gevangenis van Sint-Crispijn.	86

Hoofdstuk.		Bladz.
XII.	De schoenen hernemen hun macht over Maarten	94
XIII.	Wie Joopie was, en hoe het kwam, dat zij een rustig huishoudinkje op stelten zette	104
XIV.	Maarten wordt ziekenoppasser	113
XV.	Er wordt een klerk van de Secretarie gejaagd	122
XVI.	Joopie rommelt den boel door elkaar en moet een oud ventje ontvangen	133
XVII.	Hoe Joopie achter 't geheim van den Stadhuiszolder kwam	143
XVIII.	Een worsteling op leven en dood	157
XIX.	Wie het slachtoffer was, en waarom Maarten geen huis meer had	172
XX.	Een jong meisje moet over een toekomst beslissen	182
XXI.	Voor het laatst in de Rustkamer	189

EERSTE HOOFDSTUK.

DE GEHEIMZINNIGE DEUR.

Dat er nog nooit een ongeluk met het Stadhuis van Mareburg gebeurd was, lag zeker niet aan Maarten Halfert; want wel honderdmaal had hij tegen zijn makkers gezegd, dat het voor zijn part gerust in de lucht kon vliegen. Een heel zotte wensch van Maarten. Want door zulk een ramp zou hij de kans geloopen hebben, ten minste voor eenigen tijd, de paar guldens in de week kwijt te raken, welke hij als klerkje op de secretarie verdiende. Maar de goeie jongen had een verbazenden hekel aan dat geschrijf en gewrijf. 't Stond wel deftig om gerekend te worden tot de ambtenaren van 't Stadhuis, maar hij zou liever de Bode zijn geweest, die den ganschen dag langs de straat moest zwalken en van al de menschen in de stad wel de meeste zolen aan z'n schoenen versleet. In zijn schooljaren had Maarten het hoofd vol gehad van allerlei avonturen. Dat zat er zoo bij hem in, omdat hij uit een zeemansfamilie was. Hier of daar had hij opperhoofd willen worden bij de Indianen of paarden willen temmen met de Cow-boys in de eindelooze grasvlakten. Nu hij zestien jaar geworden was, kon er voor die malligheid wel geen plaats meer in zijn hoofd zijn. Maar hij vond het toch een hard gelag om 's morgens van negen tot twaalven en 's middags van éénen tot

vieren opgesloten te zijn, achter een lessenaar te zitten en het gekrabbel van een ander in mooie, geduldige letters over te schrijven.

Zijn grootvader, een oud, ernstig en een beetje brommerig man, zei hem elken dag, dat het wel wennen zou.

„Je moet toch wàt in de wereld worden, Maarten! Alle beginselen zijn moeilijk, maar alles went. Wees jij maar in je schik, dat je vast op de secretarie onder dak bent. Langzaam aan kun-je dan opklimmen, en wie weet, of je 't niet tot secretaris brengt."

En dan ging de oude man aan 't opnoemen van voorbeelden. Hoeveel menschen er wel van jongen af tot baas waren opgeklommen, wel, 't was verbazend dat aan te hooren. Maarten kreeg er voor een dag of drie plezier door in zijn vak en had wel aan alle letters krullen willen trekken. Te spoedig evenwel schrompelden zijn lust en ijver en eerzucht weder in elkaar, alsof al die mooie dingen luchtballons waren, waar booze menschen gaatjes in geprikt hadden. En als ze nu heelemaal in elkaar gezakt waren, ja, dan mocht het Stadhuis weer in de lucht vliegen, wat evenwel nooit gebeuren wou.

Jammer dat Maarten geen vader meer had, om als een levend voorbeeld te dienen, hoe alle menschen d'r best voor hun brood moeten doen. Nog meer viel het te bejammeren, dat zijn moedertje hem, den flink uit de kluiten gewassen jongen, niet eens liefkoozend de hand over de lokken kon strijken en hem met zoete woordjes alle malligheden uit het hoofd praten. Vader en moeder waren al lang dood. Grootvader, die jaren lang de zee bevaren had en nu van een bescheiden lijfrente leefde, deed niet veel meer dan wat wandelen en brommen. Dat laatste nu juist niet alleen, omdat hij van nature wat lastig was. Och neen, daardoor zanikte hij wat meer dan eigenlijk noodig was. Doch —

oude menschen gaan van rust houden, en al doen ze dat niet, ze bekijken de wereld meestal door heel andere oogen dan het jonge volkje. Maarten geloofde, dat alles in de wereld net als bij de katten op de pootjes terecht zou komen. Voor grootvader stònd alles al op de pootjes. Evenals alle oude menschen had grootvader vele teleurstellingen ondervonden. Als hij op zijn leven terugkeek, dacht hij: „jongen, als ik *dit* gelaten en *dat* gedaan had, zou m'n lijfrente minstens dubbel zooveel bedragen en ik niet zooveel narigheid in m'n leven hebben gehad." En nu moest Maarten dat dag aan dag aanhooren, omdat grootvader hèm voor die teleurstellingen wilde bewaren. En de huishoudster, die ook al heel wat kruisjes achter den rug had, probeerde hem eveneens elken dag de leer in te prenten, dat het dàn alleen volmaakt in de wereld was, als alle menschen behoorlijk hun voeten veegden en nooit een stofje of aschje op den grond morsten. Ze liep den meesten tijd met een vloervarken en een vuilnisblik, en als ze die bij geval niet had, dan zag-je een stofdoek in haar hand. En met die dingen moest-je nu juist bij Maarten aankomen!

„Dat gezanik!" mopperde hij.

Ze liet hem mopperen, maar keek zijn voetgangen na.

„Heb-je je beenen wel geveegd, Maarten?"

Ze bedoelde natuurlijk: „je voeten", maar in Mareburg spraken de menschen zoo, en zij was een echte Mareburgsche.

„Och mensch...." gaf Maarten dan knorrig ten antwoord.

Dat was voorzeker van hèm ook niet in den vorm uitgedrukt, en veel aardiger en fatsoenlijker had het gestaan indien hij ze juffrouw genoemd had, want ze heette in huis immers *de* juffrouw? Doch als Maarten het met haar een weinig aan den stok had, heette zij voor hem „mensch", en daar viel niet veel aan te

veranderen. Het spreekt van zelf, dat grootvader zoo iets niet gaarne hoorde. Dan ging hij aan 't brommen, de juffrouw bromde ook; en als twee oude menschen in één huis loopen te brommen, pak dan je boeltje maar, want dan is 't voor geen heiden om uit te houden.

Die oude juffrouw was anders heusch de kwaaiste niet, ten minste Maarten zou lang moeten zoeken voor hij een tweede vond, die zoo voor zijn prullen zorgde. De jongeheer was een weinig zorgeloos uitgevallen. Als hij, zooals vandaag het geval was, zich verkleeden moest om zijn beste pak aan te trekken, lagen binnen enkele oogenblikken zijn kleedingstukken door heel de kamer verspreid. Hij kon er op 't laatst zelf niet goed meer uit wijs worden; maar de juffrouw altijd. Ze liep en draaide met haar oude, stijve leden om hem heen, en wist hem — al brommende en vermanende natuurlijk — op het juiste oogenblik het boordje, of dasje, of knoopje aan te reiken. Maarten zong of floot of „och-mensch-te" wat. Eigenlijk had de goede, oude ziel hem maar alleen moeten laten tobben, dan had hij eens ondervonden van hoe grooten dienst haar hulpvaardigheid voor hem was.

Toen Maarten eindelijk klaar was, bekeek hij zich met welgevallen in den spiegel, en de juffrouw bekeek met een even groot welgevallen den lastigen sinjeur. Ze plukte van zijn jasje hier en daar nog een draadje, een vezeltje of een ander nietsje af, gaf allerlei wenken hoe hij staan, gaan en zich bewegen moest om z'n stofvrije kleeren en zijn als een spiegeltje glimmende schoenen vrij van alle smetten te houden. Allerlei vermaningen, waar hij toch niet naar luisterde.

Hij was er ook veel te vroolijk en te opgewekt voor. Dat hij zijn Zondagsche kleeren aan had, kwam niet omdat het eenvoudig Zondag was. Neen, 't was een doordeweeksche dag... Maar hij moest met de boot naar Rotterdam. Dat gebeurde altijd in het midden

van de maand Maart en dan een half jaar later, voor zaken, welke hij in die stad voor grootvader had te doen. Grootvader was daarvoor te oud geworden. 't Was ook niet veel bijzonders, maar er was toch wat vertrouwen noodig in den persoon, die 't moest doen. En nu kon grootvader wel niemand beter vertrouwen dan denzelfden ongedurigen Maarten. Het beetje geld, dat hij moest ontvangen, bewaakte hij alsof de wereld er van afhing. Maar dol was hij op die uitstapjes. Dan mocht hij een nacht overblijven in Rotterdam en daar als een heele meneer slapen in een logement. Met de avondboot van zessen zou hij vertrekken, dien avond en den volgenden morgen het geld ontvangen, om met de middagboot terug te keeren. En wat het heerlijkst was: daar had hij anderhalven dag vrij door. Morgen zou hij geen schijn of schaduw van de secretarie zien, en, omdat er vooruit met grootvader wat te bedisselen viel, had hij ook dezen middag vrij gehad.

Anders — 't was dezer dagen niet onaardig op 't Stadhuis, en de andere jongens benijdden hem er om, dat hij vrij en frank dat groote gebouw in en uit mocht loopen. Ge moet weten, dat Mareburg een garnizoensplaats was, en nu kwamen in Maart de recruten, die door de straatjongens voor „biggen" werden uitgescholden. Door een verbouwing van het militaire magazijn, had men tijdelijk een kamer van het Stadhuis als „rustkamer" gebruikt, dat wil zeggen, dat daar, als de veiligste plaats in de stad, de kleedingstukken werden bewaard, die de arme, stijve, onhandige recruutjes aan moesten trekken. Elken dag werd een ploegje van die kereltjes in hun burgerspulletje naar de „rustkamer" gebracht, om er als belachelijk onhandige soldaatjes in stijve, naar karbol riekende uniform-kleederen, en klotsend in de groote, vierkante schoenen, weer uit te komen.

De binnengang naar de secretarie leidde voorbij de

rustkamer, waarvan de anders gesloten deur bij zulke gelegenheden een eindje open kon staan. Door dit reetje gluurden dan de twee ondeugende oogen van Maarten, die moeite had om zich goed te houden, als hij een „big" bij het passen en meten soms over een schoen heen zag duikelen, puur uit zenuwachtigheid, omdat de fourier of een andere „hooge" die er bij stond, allesbehalve zoo geduldig was als de oude juffrouw, die door Maarten „het mensch" genoemd werd. De recruten konden soms ook ongelooflijk dom zijn, terwijl de „hoogen" er van hielden er een weinig wind achter te zetten. 't Wordt op den duur ook verbazend vervelend om die groote, onhandige kerels te helpen aankleeden.

Door al dat gluren — telkens als hij even een boodschap voor den secretaris moest doen om een boek uit een ander bureau te halen of het daar weer terug te brengen — was er een zonderling verlangen bij Maarten opgekomen. Dolgraag zou hij voor een oogenblik zèlf eens zoo'n soldatenpakje aangetrokken hebben. Hij was, gelijk we weten, flink uit de kluiten gewassen, en nu verbeeldde hij zich een kranig militair te zullen zijn als hij van top tot teen in 's konings uniform stak. Door daar veel aan te denken, kreeg hij er zulk een lust in, dat hij er 's avonds op bed over lag te verzinnen, of er geen middel was om stilletjes en geheel alleen in de rustkamer te komen. Allerlei plannetjes maakte hij, 't eene al doller dan het andere. Mal van hem, want als hij 't even aan den fourier had gevraagd, zou deze hem misschien wel eens die aardigheid gegund, of wat meer waarschijnlijk is, hem afgesnauwd hebben. In elk geval zou dan de zaak uit geweest zijn, terwijl Maarten er nu maar over bleef zeuren, er over ging mijmeren, ja, er op 't laatst haast over liep te kwijnen. Telkens als hij voorbij het lokaal kwam, waarvan, boven de deur, een tuimelraam op een kiertje openstond, kwam de sterke karbol-lucht in zijn neus, en dacht hij weer aan zijn groot verlangen.

Zou hij niet eens probeeren om door dat tuimelraam in het lokaal te klauteren? Een stoel of bank was daartoe noodig geweest, en in zijn plannenmakerijen 's avonds op bed had hij al precies beredeneerd hoe hij daar aan komen moest. Maar als hij op den dag langs de kamer kwam, zag hij in, dat die bank of die stoel hem zou verraden, omdat de vrouw en de meid van den concierge telkens hier voorbij kwamen. De ontdekking kon leelijke gevolgen voor hem hebben, want de wachtplaats der politie was niet ver van hier in hetzelfde Stadhuis. En al zouden de agenten hem niet levend opeten, omdat hij toch tot het personeel van 't Stadhuis behoorde, ze konden het aan den secretaris mededeelen. Als die hem wegjaagde, was Maarten wel van 't Stadhuis af, maar grootvader zou daar niet te best over te spreken zijn. Om de paar guldens, die Maarten verdiende, zie-je.

Die deur, die deur! *Niet* als ze op een kiertje stond en de arme „biggen" aan het passen en meten waren, maar als ze gesloten was. Dan leek ze wel het kleine, geheimzinnige deurtje, waarvan Blauwbaard aan zijn jonge vrouw het gouden sleuteltje toevertrouwd had, onder de ernstige en nadrukkelijke waarschuwing nooit te onderzoeken, wat er achter verborgen was. Ja, had hij maar een sleutel van deze deur gehad. Niet eens een gouden, maar een doodgewonen. Voorzeker, *hij* had niet geaarzeld en zou, tusschen licht en donker, zich opgesloten hebben in de rustkamer, om aan zijn schier onuitstaanbaar verlangen te voldoen, en, voor zich zelf alleen, een klein kwartiertje van top tot teen een kranig soldaat te zijn.

't Was al zoo ver met hem, dat hij werkelijk met allerlei sleutels aan het passen was geweest. Van verschillende deuren op het Stadhuis had hij stil even

den sleutel weggenomen, vervolgens een weinig gemorreld in het sleutelgat van de geheimzinnige deur, om dan heel stiekem den sleutel weder op zijn oude plaats weg te brengen. Dat ging altijd tusschen licht en donker, en hij sloop dan als een misdadiger door het groote, holle gebouw. Zijn hart klopte dat hij ontdekt zou worden, zijn ooren hoorden zelfs de stilte, zóó luisterde hij, of hij geen zachten voetstap in de verte hoorde naderen, en eerst als de sleutel weer in het eigen slot zat, kon hij gerust ademhalen. 't Was heel dwaas van hem, en heel gevaarlijk ook. Hoe meer men aan zulke geheimzinnigheden toegeeft, hoe meer men er van gaat houden, en op 't laatst kun-je 't niet meer laten en ben-je de baas niet meer over je eigen. En, zeg ereis, over je eigen moet-je toch de baas zijn, hè?

Die malligheid nu had hem dermate te pakken, dat hij zelfs dezen middag, terwijl zijn hoofd vol was van het prettige vooruitzicht op reis te mogen gaan en veel plezier te zullen hebben, niet kon nalaten nog eventjes over de geheimzinnige deur te denken. Dat er toch op heel het Stadhuis geen sleutel was, die er op paste!

Maar.... stil eens! Op de Stadhuiszolders stonden een paar oude kasten en op sommige er van zaten zelfs meer dan één sleutel. Dat hij daar nog niet aan gedacht had! Wel had hij op die zolders niets te maken, en die kasten behoorden tot het archief. Doch hij moest een enkele maal van boven een oud boek halen, en dan was het wel eens geschied, dat hij voor een dier kasten den archivaris had zien staan, een bejaard heer, die, klein ventje als hij was, erg nietig leek op die ontzaglijke Stadhuiszolders. Maarten had altijd een soort huiverigen eerbied voor dien kleinen archivaris gevoeld, die in zulke groote, oude, geheimzinnige boeken las, waarin letters geschreven stonden, die een gewoon schepsel met den besten wil der wereld niet lezen kon, al zat men er tot diep in den nacht over gebogen. Die kleine archivaris scheen als een booze geest de eeuwenoude schatten van de Stadhuiszolders te bewaken, en daarom zou het heel lastig zijn hem een der sleutels te ontweldigen. Maar gelukkig was hij er niet altijd. Even kon Maarten om een hoekje loeren....

En, alsof hij met een onzichtbaar kettinkje naar het Stadhuis werd getrokken, waar hij natuurlijk op elk oogenblik van den dag vrijen toegang had, zoo moest hij er ook nu even heengaan. De vestibule door, het gangetje door, en — droomt of waakt hij? — daar steekt waarlijk een sleutel in het slot der geheimzinnige deur!...

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET BEGIN VAN EEN REEKS AVONTUREN.

Toen Maarten den sleutel zag steken in het slot van die geheimzinnige deur, ging hem een rilling door de leden. Als een poes op een muisje vloog hij er op af, en wilde den sleutel omdraaien, maar dat lukte niet. De deur wàs open en het slot niet over. Door zijn zenuwachtigheid kwam hij daar niet dadelijk achter. Zijn hand stond er al naar, om te gaan rammelen, toen hij tot de ontdekking kwam, dat hij slechts de kruk van de deur behoefde om te draaien, om zich den toegang te verschaffen. En... nu was hij de baas in de rustkamer en kon er doen en laten, wat hij wilde.

Sapperloot!... dàt had de juffrouw, anders gezegd „het mensch" eens moeten zien, hoe spoedig Maarten zich in het pak wist te steken! Allerlei pantalons en mouwvesten had hij in een ommezien in de handen gehad, om op de gis te meten, of ze hem passen zouden. Op een wonderlijk snelle wijze had hij gevonden, wat hij zocht. Zijn Zondagsch jasje, zijn vest en zijn broek vlogen uit, het blauwe soldatenpakje vloog even snel om zijn corpus, en... eindelijk, daar stond hij als een kranig soldaat. Hij vond zichzelf veel langer en forscher dan in burgerkleeren, en als hij een spiegeltje bij zich had gehad, zou hij niet nagelaten hebben er zich in te bewonderen.

Was hij nu maar tevreden geweest. Hoeveel leed zou hij zich daardoor bespaard hebben!

„Nu ben ik echt een soldaat met... een *hoed* op," lachte hij stil voor zichzelven. En dat was toch al te mal om op die manier soldaat te zijn! Daarom nam hij zijn hoed met slappen rand van het hoofd, greep op de gis een pet, of zooals ze dat eigenlijk noemen een képi, en hij trof het er juist een te vinden, die hem precies paste.

Hij was nu wezenlijk een heel aardig soldaatje, of eigenlijk mocht er dat *je* wel af en kon men gerust van *soldaat* spreken. Wezenlijk soldaat? Neen, nog niet heelemaal. Op een klein en toch zeer voornaam gedeelte na. Want een soldaat moet goed en vooral lang achter elkaar kunnen marcheeren. Dat moet gaan over hoog en over laag, over gelijke en ongelijke, effen en hobbelige wegen, en dat zou Maarten met z'n mooie Zondagsche schoenen, die puntig van voren uitliepen en er zoo teer uitzagen dat ze geen krasje velen konden, niet hebben kunnen doen. Neen, dat gaat veel beter met de „sigarenkistjes", gelijk de soldaten de schoenen noemen, die bij hun kleeding behooren en die zij, als ze dienst hebben, moeten dragen al was hun vader generaal of minister. Ze vonden het altijd leelijke, lompe dingen. En dat was toch heel dom geredeneerd. Dan hadden ze hun voeten ook leelijke, lompe dingen moeten noemen. Want die soldatenschoenen hebben veel meer en veel beter den juisten vorm van den menschelijken voet, dan dit met het schoeisel het geval is, dat gij op 't oogenblik aan uw eigen kostelijke voeten hebt.

Maarten nu kon zich geen echt soldaat noemen, als hij bij zijn monteering niet een paar sigarenkistjes aan had. De „biggen" kregen gewoonlijk schoenen, die nog zwart gemaakt moesten worden. Aan zulke had Maarten voor zijn verkleeding natuurlijk niemendal.

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET BEGIN VAN EEN REEKS AVONTUREN.

Toen Maarten den sleutel zag steken in het slot van die geheimzinnige deur, ging hem een rilling door de leden. Als een poes op een muisje vloog hij er op af, en wilde den sleutel omdraaien, maar dat lukte niet. De deur wàs open en het slot niet over. Door zijn zenuwachtigheid kwam hij daar niet dadelijk achter. Zijn hand stond er al naar, om te gaan rammelen, toen hij tot de ontdekking kwam, dat hij slechts de kruk van de deur behoefde om te draaien, om zich den toegang te verschaffen. En... nu was hij de baas in de rustkamer en kon er doen en laten, wat hij wilde.

Sapperloot!... dàt had de juffrouw, anders gezegd „het mensch" eens moeten zien, hoe spoedig Maarten zich in het pak wist te steken! Allerlei pantalons en mouwvesten had hij in een ommezien in de handen gehad, om op de gis te meten, of ze hem passen zouden. Op een wonderlijk snelle wijze had hij gevonden, wat hij zocht. Zijn Zondagsch jasje, zijn vest en zijn broek vlogen uit, het blauwe soldatenpakje vloog even snel om zijn corpus, en... eindelijk, daar stond hij als een kranig soldaat. Hij vond zichzelf veel langer en forscher dan in burgerkleeren, en als hij een spiegeltje bij zich had gehad, zou hij niet nagelaten hebben er zich in te bewonderen.

Was hij nu maar tevreden geweest. Hoeveel leed zou hij zich daardoor bespaard hebben!

„Nu ben ik echt een soldaat met... een *hoed* op," lachte hij stil voor zichzelven. En dat was toch al te mal om op die manier soldaat te zijn! Daarom nam hij zijn hoed met slappen rand van het hoofd, greep op de gis een pet, of zooals ze dat eigenlijk noemen een képi, en hij trof het er juist een te vinden, die hem precies paste.

Hij was nu wezenlijk een heel aardig soldaatje, of eigenlijk mocht er dat *je* wel af en kon men gerust van *soldaat* spreken. Wezenlijk soldaat? Neen, nog niet heelemaal. Op een klein en toch zeer voornaam gedeelte na. Want een soldaat moet goed en vooral lang achter elkaar kunnen marcheeren. Dat moet gaan over hoog en over laag, over gelijke en ongelijke, effen en hobbelige wegen, en dat zou Maarten met z'n mooie Zondagsche schoenen, die puntig van voren uitliepen en er zoo teer uitzagen dat ze geen krasje velen konden, niet hebben kunnen doen. Neen, dat gaat veel beter met de „sigarenkistjes", gelijk de soldaten de schoenen noemen, die bij hun kleeding behooren en die zij, als ze dienst hebben, moeten dragen al was hun vader generaal of minister. Ze vonden het altijd leelijke, lompe dingen. En dat was toch heel dom geredeneerd. Dan hadden ze hun voeten ook leelijke, lompe dingen moeten noemen. Want die soldatenschoenen hebben veel meer en veel beter den juisten vorm van den menschelijken voet, dan dit met het schoeisel het geval is, dat gij op 't oogenblik aan uw eigen kostelijke voeten hebt.

Maarten nu kon zich geen echt soldaat noemen, als hij bij zijn monteering niet een paar sigarenkistjes aan had. De „biggen" kregen gewoonlijk schoenen, die nog zwart gemaakt moesten worden. Aan zulke had Maarten voor zijn verkleeding natuurlijk niemendal.

Maar hij zag onder de vele stapels schoenen er ook, die al meer gedragen schenen te zijn en dus zwart waren en zelfs nog min of meer glommen. Ze hadden toebehoord aan miliciens, die overleden of met groot verlof gegaan waren, en dus ingeleverd hadden moeten worden, of behoorden tot de afgekeurde, die bij den eersten verkoop van militair goed bij een uitdrager zouden terecht komen. Maarten ging er dadelijk in rommelen. Hij moest en hij zou er een paar aan hebben. Hij had er nog ruim den tijd voor, en om er zeker van te zijn, dat men hem niet overvallen kon, had hij den sleutel van den buitenkant uit het slot genomen, dien aan den binnenkant erin gestoken en de deur gesloten. Als hij maar niet al te veel leven maakte, zou niemand er erg in hebben, dat hij zich in dit vertrek bevond. Alleen als de fourier kwam, zou hij in den val zitten. Doch die kwam om dezen tijd nooit.

Toch.... zoo spoedig als dit mogelijk was, ging hij aan het passen en meten. Zijn mooie bottines had hij uitgetrokken, en tegen de zool er van paste hij de verschillende soldatenschoenen. Het duurde veel langer eer hij de juiste gevonden had, dan dit bij de pet het geval was geweest, wat hem niet verwonderde, omdat hij altijd lang werk had als hij nieuwe schoenen moest passen, daar zijn voeten wel niet groot, maar erg breed waren.

Eindelijk had hij ook hierin zijn zin gekregen, en schoof vlug in het militaire schoeisel. Maar dat soort wordt om den voet vastgeregen met leeren riemen. Naar die riemen behoefde hij niet te zoeken, want ze lagen hier voor de hand. Op zijn eene knie liggend, stak hij met het geduld, dat daarvoor noodig is, die riemen door de ronde, koperen oogjes op de kleppen van den schoen, trok ze toen aan en strikte ze flink vast, de afhangende einden in den schoen stoppend. Daarna verwisselde hij van knie en van voet. En eindelijk — daar stond hij nu van top tot teen als soldaat!

In stijve, militaire houding marcheerde hij nu door de rustkamer. Eén, twee, — één, twee, — links, rechts! Hij kon er eerst niet genoeg van krijgen, en juist was hij bezig het meer ingewikkelde: rechts-omkeert — marsch! in te studeeren, toen zijn aldoor luisterend oor in de holle, weergalmende vestibule de stem van den fourier hoorde, die op luiden toon met een agent praatte.

En... die stem kwam nader.

Maarten ontstelde daar zoo van, dat een schok hem door het lichaam ging en zijn knieën er van knikten. Gelukkig verloor hij zijn tegenwoordigheid van geest niet. Wip! — vlogen jas, broek en vest, heel zijn burgerkleeding dus, over zijn linkerarm, waarvan de hand tegelijk zijn bottines beetgreep. Daarop had hij tevoren zijn hoed gelegd, die met den duim bij den rand er tegen werd vastgedrukt. De rechterhand had in één seconde het slot opengedraaid, de deur geopend, den sleutel er weder van buiten ingestoken en omgedraaid, al onder het naderen van de gevreesde stem. Op de teenen vloog hij naar de deur aan 't eind van 't gangetje, en juist viel die achter hem dicht — niet te luidruchtig doordat er een veer aan was om het harde dichtslaan, door de windstrooming die door het holle gebouw kon gaan, te beletten — toen de deur, die van de vestibule naar het gangetje toegang gaf, geopend werd en de fourier verscheen. De goeie man, die in deze drukke dagen van het al maar komen van recruten, zijn hoofd vol had, zoodat het wel eens omliep, had den sleutel op de deur van de rustkamer laten steken, dit gelukkig nog intijds gemerkt, en kwam hem nu halen. Hoewel hij wist, dat er zeker op het Stadhuis de allerminste kans bestond dat er gestolen zou worden, was hij toch blij toen hij den vergeten sleutel veilig en wel in het slot zag zitten. Had hij kunnen voelen

welke vingers dien nog zoo even omklemd hadden, hij zou niet met zulk een gevoel van zielsgerustheid den sleutel er uit genomen en in zijn zak gestoken hebben.

Het kan natuurlijk niet van Maarten gezegd worden, dat hij zich even rustig als de fourier van die verwenschte rustkamer verwijderde. Hij had nog een gevaarlijk eindje af te leggen, eer ook hij kon zeggen dat hij het weer naar zijn zin had. Als men het gangetje uitkwam, bevond men zich in een ruimte, eveneens een gang, maar heel groot en uitloopend in verschillende gedeelten, waarop allerlei deuren uitkwamen. Hier was veel geloop, want een dier deuren was die van de secretarie, een ander van de raadzaal, weer een paar andere van nog enkele bureau's, eindelijk één van de groote wenteltrap, die naar de Stadhuiszolders leidde, en daar moest Maarten heen. De kans om in die ruimte iemand te ontmoeten, was dus zeer groot.

Evenwel — er viel niets aan te doen. Hij *moest* hierheen. Hij hoopte, dat, als hij iemand voorbij moest, deze hem in zijn militaire kleeding niet herkennen en voor een recruut houden zou. In die ruimte heerschte altijd een halfduister, nu wel niet in het gedeelte dat naar den uitgang leidde en waardoor de menschen kwamen, die voor verschillende zaken op de secretarie moesten wezen, maar wel in dat gedeelte hetwelk tusschen de deur, die hij nu uitkwam, en de trapdeur gelegen was.

Zijn hart bonsde en hij durfde niet opzien. Voetstappen hoorde hij, maar die gingen den kant van de secretarie op; schaduwen van komende of gaande menschen vielen vandaar naar dit donkere gedeelte. Maar hij was den kleinen afstand al doorgestapt, de trapdeur rukte hij open;... gelukkig, nu was ten minste het kortste maar gevaarlijkste gedeelte van den zwaren tocht achter den rug.

Zijn plan was zich naar een der groote Stadhuiszolders te begeven, om zich daar, verloren als hij zou zijn in die kolossale ruimten, haastig te verkleeden, en het soldatengoed weg te stoppen. Later zou hij wel een middel bedenken, om het in de rustkamer terug te bezorgen; en het was te hopen, dat het geschieden kon, vóór men de kleeren miste.

Toen Maarten, zoo stil als zijn ruime schoenen hem dit toelieten, naar boven klauterde, wist hij heel goed, dat hij nog niet in veiligheid was. Een der zolders, welke hij over moest, mocht door de vrouw van den concierge gebruikt worden, om er haar waschgoed te drogen. Het zou dus best mogelijk kunnen zijn, dat die juffrouw of anders haar meid, en misschien wel alle twee tegelijk, zich op dien droogzolder bevonden. En verder kon de archivaris of diens klerk hem het pad bang maken.

Doch er was niets aan te doen. Terug kon hij niet meer. Wat er ook gebeuren mocht, hij moest nu de trap verder opstijgen.

Eerst kwam hij voorbij de werkkamer van 't archief. Wel voor een dubbeltje had hij om 't hoekje van de deur willen kijken, want als de archivaris daar niet was, zou die misschien wel op den grooten voorzolder wezen, en dan zou Maarten heusch geen raad weten. Maar de deur bleef gesloten, en alles daar achter bleef akelig stil. Nog had Maarten hoop, dat een paar hokjes, die hij voorbij moest en welke als bergplaatsen voor ouden rommel dienden, niet afgesloten mochten wezen. Beter gelegenheid om zich te verkleeden bestond er in 't heele Stadhuis niet. Helaas, hij kon er de deuren wel van heen en weer bewegen, maar openen kon hij ze niet. Hij moest dus bij zijn eerste plan blijven en den voorzolder zien te bereiken.

Met een kloppend hart bereikte Maarten eindelijk de stevige, eikenhouten deur, die toegang gaf tot den

droogzolder. Op dit oogenblik hoorde hij duidelijk het verschuiven van een stoel. Het kwam uit een klein kamertje naast den droogzolder, welk vertrekje meestal door den klerk van het archief gebruikt werd, maar waarheen zich ook enkele malen de archivaris zelf begaf. Maarten ontstelde heftig van dit anders zoo doodonschuldige geluid. Hij stond een oogenblik in beraad om snel naar beneden te vluchten, maar toen hij geen voetstappen hoorde, ging hij brutaal op de eikenhouten deur af, opende die doodvoorzichtig en loerde op den droogzolder. Toen kwam er een gloed van blijdschap over zijn gelaat: er bevond zich niemand op!

Als een hazenwindhond zoo snel vloog hij op de teenen den droogzolder over. Stel u voor, hoe groot zijn teleurstelling zou geweest zijn, indien hij op den ontzaglijken voorzolder, waar de groote en diepe kasten stonden, den ouden archivaris zelven eens had aangetroffen! In dat geval zou hij hier, waar men daartoe donkere hoekjes genoeg had, hebben moeten wegkruipen, tot die mijnheer klaar was met zijn gezoek, maar aldoor in den angst moeten verkeeren, dat de juffrouw of de meid bovenkwam en hem verraste bij het verkleeden.

Ge kunt u dus de overgroote blijdschap van Maarten voorstellen, toen hij ook op den grooten voorzolder geen sterveling ontwaarde. Hij had het wel willen uitschreeuwen van plezier. Doch hij bedwong zich en snelde dadelijk op een der oude kasten toe, waarvan de deur, als naar gewoonte, een weinig aanstond. Maarten wist dat. Nieuwsgierig als zijn aard was, had hij meer dan eens in die kast gegluurd. Er stonden groote, dikke boeken op de breede planken, en stapels oude rekeningen lagen op elkaar getast. Daarachter was plaats genoeg om de kleeren weg te bergen. Op verschillende boorden een gedeelte, en een knap man, die daar

Begon Maarten op twee plaatsen tegelijk. blz. 17

erg in zou hebben. Het zou wel naar karbol gaan rieken, maar er was nu al een onaangename lucht, en wel van muf, half vergaan papier. Eigenlijk zou het een zegen zijn als er hier eens een ander geurtje kwam en de oude archivaris mocht er werkelijk over in zijn schik zijn!

Door de haast om zich maar gauw van het soldatenpak te verlossen, begon Maarten zich op twee plaatsen van zijn lichaam tegelijk te ontkleeden, een goocheltoertje dat meer jongens, die haast hebben, verstaan en op hun tijd handig weten toe te passen. Met de rechterhand knoopte hij het mouwvest los, met de linker probeerde hij terzelfdertijd een schoen los te maken. Maar al dadelijk moest hij de waarheid van het spreekwoord ondervinden, dat haastige spoed zelden goed is. Want wel liep de operatie met het mouwvest van een leien dakje, maar met den schoen ging het heelemaal mis, omdat hij door zijn drift den riem royaal in den knoop trok, en dat wel zoo erg, dat hij dien knoop er niet uit kon krijgen, toen hij er dadelijk een aanval met allebei zijn handen op deed.

Door dien kleinen tegenspoed werd hij gelukkig wijzer.

„Eerst maar 't pakje uit," dacht hij, „dat is 't voornaamste. Dien riem zal ik dadelijk wel kapot snijden, als ik m'n mes maar heb."

Want zijn mes zat nog in den zak van zijn burgerpantalon. Wip, wap! vlogen de soldatenspulletjes uit. Geleerd door zijn kleinen tegenspoed, stopte hij dadelijk elk stuk, waarvan hij zich ontdeed, achter de oude paperassen op de verschillende boorden weg. Omdat hij het hoogst onveilig vond in zijn ondergoed te blijven staan, kleedde hij zich haastig aan, en reeds had hij de hand aan zijn mes geslagen om de riemen kapot te snijden, daar hij gemakkelijk genoeg in elken schoenwinkel een paar nieuwe kon

koopen om ze ter gezegender tijd in de rustkamer bij de overige neer te leggen, toen hij voetstappen hoorde die onbedrieglijk zeker dezen zolder naderden.

Hij beefde van den schrik. Toch verloor hij ook nu niet zijn bezinning. In een zwaai gooit hij zijn eigen bottines achter de oude rekeningen bij het soldatenpak, duwt haastig de kastdeur dicht en ontstelde niet weinig toen hij dat vervelende ding hoorde piepen. En terwijl hij, met een kleur als een boei, een paar pas op zij doet, zich buigt over een groote, waardelooze kist vol met allerlei rommel, gaat de deur van den zolder open, en vertoont zich.... meneer de archivaris.

DERDE HOOFDSTUK.

WAAR DE SCHOENEN HUN MEESTER HEEN VOERDEN.

Maarten dacht het wel, al kon hij niet *zien* wie er binnen kwam. Want hij had zijn hoofd haast heelemaal in de groote kist gestoken. Maar aan het trippelpasje hoorde hij, dat het de archivaris was.

De archivaris was een klein, oud heertje met grijze haren en grijzen baard en een bril voor de sterk bijziende oogen. Hij liep een weinig voorover, en daardoor leek hij nog kleiner. Vooral op dien ontzaglijk ruimen en hoogen zolder. Met dat al was hij een meneer en Maarten niets anders dan een kwâjongen, en daarom kon deze laatste, hoewel hij het liefst van alles het kleine ventje van den zolder had afgegooid, niet nalaten het eerst een teeken van leven te geven, zijn hoed af te nemen en beleefd te groeten.

Dat afnemen van den hoed was een voorbeeld, hetwelk niet door den archivaris gevolgd werd. En dat kwam niet omdat deze trotsch of stuursch was, maar eenvoudig omdat hij geen hoed op had. Hij was in zijn bloote hoofd en knikte daarom even. Hij bevond zich dicht bij Maarten, want hij had zich, tot diens schrik, regelrecht naar de kast begeven, die het groote geheim van de soldatenplunje bevatte. Toch waren zijn oogen niet op de kast, maar wel met niet te miskennen wantrouwen op Maarten gericht.

„Vrindje," zei hij, „je bent toch niet in de kast geweest?"

Maarten kleurde tot achter de ooren. Zeker, de archivaris had het piepen van de kastdeur gehoord toen hij op weg naar dezen zolder was. Gelukkig dat hij niet zoo goed van gezicht was als van gehoor, anders zou de verwarring van den grooten jongen hem zeker niet ontgaan zijn. Maar wat voor dien grooten jongen zeker niet gelukkig kon genoemd worden, was dat hij beginnen moest onwaarheid te spreken.

„In de kast, meneer?" riep hij uit. „Wat zou ik in die kast moeten doen?"

„En wat doe-je hier op den zolder?"

„Ik behoor tot 't Stadhuis, meneer."

„Tot 't Stadhuis?" vroeg de archivaris, die even stil voor zich heen lachte bij dat antwoord. „Tot 't Stadhuis?... En wie ben-je dan?"

„Maarten Halfert, meneer?"

Als Maarten Halfert in de veertiende of vijftiende eeuw had geleefd, zou de archivaris alles van hem geweten hebben, wanneer hij gedoopt was, hoe zijn ouders geheeten hadden en wie getuigen waren geweest bij zijn doop, met en benevens het jaar waarin hij op der stede secretarie gekomen was. Doch nu Maarten in deze eeuw leefde, een jongen was van vleesch en been en alléén heel wat meer drukte maakte, dan al de oude klerken die al sedert jaren en eeuwen in het graf lagen te zamen met mogelijkheid meer maken konden, nu kende dat kleine heertje hem niet.

„'k Ben klerk op de secretarie, meneer."

O ja, nu wist de archivaris het. Maar hij werd er niet vriendelijker om. Hij was altijd bang dat meneer de secretaris, die daartoe volkomen het recht had, in zijn oude prullen zou rommelen. En nu kon die jongen er wel eens op uitgezonden zijn om zulk een heiligschennis te begaan. Want die kastdeur had hij hooren

piepen, dat zou hij zich door niemand uit het hoofd laten praten.

„Wat zoek-je dan?"

„Wel...le..., er is wat weg, en nu geloof ik, dat het met den ouden rommel mee in deze kist is gekomen."

Dat leek werkelijk heel onschuldig, en de archivaris, die voor iets anders gekomen was, scheen met deze uitvlucht vrede gevonden te hebben.

't Ellendigst evenwel was, dat hij zoowaar de deur van de kast opende en er wat in ging zoeken. Maarten beefde er van. Als het oude mannetje zijn hand wat te ver uitsloeg, zou-je de poppen aan 't dansen hebben. Wat er dan gebeuren moest, kon Maarten niet vooruit bepalen. Alles warrelde van akeligheid voor zijn oogen, terwijl hij aldoor met den grootsten ijver aan 't zoeken was.... eigenlijk naar niemendal. Die enkele minuten van stilte op den zolder leken wel uren te duren.

Hoe lang zou die spanning moeten aanhouden? In zenuwachtigheid keek hij telkens op zijn horloge. Had hij maar weg kunnen gaan, hij zou zeker niet gebleven zijn om bij de verschrikkelijke ontdekking tegenwoordig te wezen. Maar hij had de soldatenschoenen nog aan en moest dus blijven tegen wil en dank.

Daar kwam de archivaris met het hoofd even achter de kastdeur vandaan.

„Ventje," zei hij heel vriendelijk, „zou-je me even willen helpen?"

„O jee ja, meneer; heel graag!" jubelde Maarten, nu die akelige stilte verbroken was.

„Ik moet wat boeken en oude documenten naar beneden dragen, en als je me helpt is 't in één keer gedaan."

Meteen wierp hij de deur wijd open, en Maarten zag nu eerst hoe verschrikkelijk vuil van zwartachtige stof,

vastgehouden door vieze draden spinneweb, die boeken en grauwachtige papieren er uitzagen. Op een der papieren, die door den archivaris in de hand genomen was, zag men duidelijk een vies er uitziende vlieg, die plotseling in haar winterslaapje gestoord was, en zich akelig traag begon te bewegen.

De archivaris bracht het papier dichter bij de oogen, klopte het vervolgens met den rand tegen een boord, zoodat de vlieg er afviel, blies de stof eraf en streek toen het vlak van het papier langs het boord, waardoor het spinneweb er een weinig afging. Dat was zijn manier van schoonmaken.

„Ja, ja," merkte hij op, „dat noemen ze nu het stof der eeuwen!"

En even als daarstraks lachte hij zijn stillen lach voor zich heen.

„Ik ben op 't oogenblik klerkeloos," schertste hij, „en daar jij de klerk van den secretaris bent, zal je 't wel even van den archivaris willen zijn. Door dat *aris* blijft het een weinig in de familie."

De oude man had een eigenaardige manier, om met de dingen en de menschen te glimlachen. Spotten kon men het niet noemen; daar was het altijd te zacht en te kalm voor. Toch voelde-je 't wel, dat hij je een weinig voor den gek hield, en dat je bij hem niet bijzonder in tel was, omdat je nog leefde en niet tot een reeds lang verstorven geslacht behoorde. En er was er maar één in de wijde, wijde wereld, die, dwars door oude papieren en voorgeslachten en eeuwen heen, dien kleinen archivaris in den tegenwoordigen tijd wist over te brengen: een beweeglijk, brutaal meisje, dat nergens ontzag voor had en wel het minst voor oude paperassen, een vinnig juffertje, dat nog een groote rol in deze geschiedenis had te spelen, en van wie wij dus te gelegener tijd heel wat te vertellen zullen hebben. Van wat er gebeuren zou wist de archivaris al heel weinig

af, en Maarten kon er niet het flauwste vermoeden van hebben. Die keek er nu veel te veel van op, dat de klerk van 't archief af was.

„Had hij er geen zin meer in, meneer?"

„Vermoedelijk niet," spotte de archivaris, „want hij gaat met zijn ouders naar Amerika, en daar zijn geen heel oude archieven."

Zoo was het dan toch waar! Maarten had er wel het een en ander van gehoord, maar het rechte niet. Hij vroeg er nog even den archivaris naar; maar de oude man ging er voor ditmaal niet op in, en zei eenvoudig:

„Als je me 't plezier wilt doen, om dat stapeltje naar m'n werkkamer te dragen, kun-je een paar sigaren verdienen."

„O, meneer, dat is niet noodig!"

„Rook-je dan niet?" vroeg de archivaris eenigszins teleurgesteld.

„Ja, zeker."

„Nu, dan zal 't wel gaan. Ik ken niet veel rookers die een sigaar weigeren; jij wel, vrind?"

„Neen," lachte Maarten.

„Kijk," ging de archivaris voort, „dit stapeltje bedoel ik."

Maarten nam het in oogenschouw, en berekende, dat, als hij het onderste ervan op zijn handen liet rusten, het bovenste zoowat bij zijn kin zou komen. De archivaris zou de rekening dragen, welke door hem op zulk een zonderlinge doch tevens eenvoudige wijze was gereinigd. Dat stuk was het belangrijkste... en tegelijkertijd het minst zware en het gemakkelijkst de trappen af te dragen.

Sapperloot, die oude meneer was nog zoo dom niet!

Nu ja, Maarten wist het bij ervaring heel goed, dat jongens de zwaarste baantjes krijgen als het op handenwerk aankomt. Ze hebben in den regel daar ook geen

hekel aan. Wie een paar goeie, flinke knuisten heeft, roert die graag.

Doch tegen iets anders had hij wel bezwaar. Hij was bevreesd zich erg vuil te maken. Niet zoozeer zijn handen. Die kon hij op 't archief wasschen. Maar zijn kleeren. En hij had immers zijn beste pakje aan?

„'k Zal m'n jasje uitdoen, meneer; want ik heb m'n Zondagsche goed aan."

„Dat moet-je nooit aantrekken, als je wat te zoeken hebt op de Stadhuiszolders, m'n jonge vrind. Of vind-je dat zulk een groote plechtigheid?"

„Neen," lachte Maarten, „maar ik moet vanmiddag uit de stad."

„Dan zullen we ons des te meer haasten," meende de archivaris.

Maarten gaf geen antwoord, maar trok zijn jasje uit, vouwde het op en wilde naar de kist gaan om het voorzichtig over den rand ervan te leggen, toen hij op den tocht daarheen, welke slechts uit enkele voetstappen bestond, ergens over struikelde.

Zooals iedereen in soortgelijk geval doet, keek hij naar zijn voeten, om te zien waarover hij gestruikeld was.

Hij ontstelde.

't Was toch geen steen des aanstoots geweest, maar doodeenvoudig de groote, leeren riem, dien hij in den knoop getrokken en vergeten had weder tusschen zijn kous en den soldatenschoen in te bergen.

Dat kon zoo niet blijven. Als hij met dien lossen schoenriem zwaar bevracht de trap afging, zou hij gevaar loopen er af te vallen.

Kort en goed, hoe onplezierig hij 't vond, hij moest den schoen verbinden.

Hij hurkte op den vloer, trok de broekspijp omhoog, en zie, daar kwam de lompe soldatenschoen weer

heelemaal voor den dag. Enfin, dacht hij, de archivaris kan toch niet goed zien, en hij peuterde bedaard den knoop los, wat niet gemakkelijk ging, omdat hij daar straks te heftig en te onbesuisd er aan getrokken had.

„Waar blijf-je?" vroeg de archivaris.

Maarten mompelde wat, van dat zijn veters los waren, en dat hij dadelijk klaar was. De oude meneer evenwel verstond hem niet, keek weer even om de kastdeur, en toen hij den jongen op den grond zag zitten, kon hij maar niet begrijpen wat die uitvoerde.

Daarom ging hij naar hem toe, en boog zich met de bijziende oogen dicht over hem heen.

Maarten had hem wel een klap willen geven, omdat hij 't heel akelig vond, dat nu juist die deftige meneer moest zien dat hij zulke lompe dingen aan zijn voeten had. Eigenlijk had hij niet zoo verlegen daarover behoeven te zijn. Al weder: als hij een paar honderd jaren vroeger geleefd had, zou de oudheidvorscher er bijzonder veel belang in gesteld hebben welk soort schoeisel een klerk van der Stede Huis gewoon was te dragen. Hij had er dan een heele verhandeling over geschreven, met allerlei aanhalingen uit wetenschappelijke boeken, en met zekere gewichtigheid en nadruk gewezen op de overeenkomst tusschen hetgeen een klerk van 't Stadhuis en een krijgsman aan de voeten had. Nu evenwel kon 't hem niets schelen, en merkte hij eenvoudig op:

„O, bind-je je schoen vast?"

„Ja, meneer," steunde Maarten, die den lastigen knoop maar niet los kon krijgen. Eindelijk, gelukkig, daar schoot het. Met zulk een blijdschap trok hij den knoop los, dat de twee stijve uiteinden van het leeren reepje even tegen den vloer van den zolder tikten. Nu strikte hij den riem haastig vast, een weinig losjes om zoometeen bij het uittrekken, waarnaar hij hoe langer hoe meer begon te smachten, niet te veel moeite

te hebben, sprong toen op en stelde zich geheel in dienst van den archivaris.

Deze nam boek voor boek uit de kast, en stapelde ze op de handen van zijn tijdelijken helper.

„O jee," dacht Maarten, „als nu die vervelende kleeren maar niet bloot komen."

En onwillekeurig dacht hij aan het Turfschip van Breda, waarvan de Spanjaarden zoo vlug de turven aflaadden, dat het weinig gescheeld had of de looze soldering, waaronder onze soldaten neergehurkt zaten, was blootgekomen.

„De beste turf ligt onder, meneer!" schertste hij.

De archivaris kon hem natuurlijk niet begrijpen. Hij dacht dat Maarten de boeken bedoelde, die hij op zijn handen moest laten rusten. Toch, voor zoo'n geschiedkundige ui, had het oude heertje veel gevoel.

„Dan zullen we nu de zwaarste turf bovenop leggen." zei hij, terwijl hij een groot, in perkament gebonden boek op den stapel lei.

„Als hij van dat boord nòg zoo'n boek haalt," dacht Maarten, „moet hij m'n bottines ontdekken."

En met schrik moest hij aan zichzelf bevestigen dat hij, die zooveel langer was dan de archivaris, het bovenste gedeelte van de lus zag, waarmede men de bottien aantrekt.

Eén handbeweging nog van den archivaris....

Maar deze gaf een licht tikje op het stapeltje, dat Maarten tegen zijn borst had liggen, en ging voort met schertsen.

„En lest is hier best.... Je kunt nu naar beneden."

Daar had Maarten niet veel zin in. Hij wou wel naar beneden, maar de archivaris mocht niet alleen bij die gevaarlijke kast achterblijven. Bovendien, dan zou heel het plan van Maarten in duigen vallen. Als hij op de werkkamer van het archief het stapeltje had neergelegd, wilde hij vliegensvlug naar boven terug

ijlen onder het voorwendsel zijn jasje te halen, in waarheid om daar gauw de soldatenschoenen uit- en zijn eigen bottines aan te trekken.

„Ik weet niet goed den weg, meneer."

Weer glimlachte de oude man stil voor zich heen.

„En je bent van 't Stadhuis, zooals je zelf hebt opgemerkt!"

„Ja maar, meneer.... ik ben op uw kamer nog niet geweest."

„Precies, m'n jongen, en daarom lag het ook in m'n plan je er heen te geleiden. Alleen: men kan ook geleiden door achter iemand te komen, wat ik voor dit geval een weinig meer veilig vind.... Als ik je voorging naar beneden, zou er licht een boek op mijn hoofd kunnen vallen, en dat zou je voorzeker spijten, maar ik zou 't voelen."

Maarten moest om deze met de grootste kalmte uitgesproken woorden hartelijk lachen. Hij deed dit te opgeruimder, omdat hij den archivaris de kastdeur hoorde dichtslaan. Weer datzelfde gepiep van straks, maar nu leek het den geheel gerustgestelden knaap wel een juichkreet.

„Zoometeen zal ik je nog eens laten piepen, wacht maar!" schertste hij bij zichzelven.

En de kin op den stapel oude paperassen drukkende ging hij den archivaris voor.

„Links, rechts, — links, rechts," lachte hij in stilte. „Nog maar een poosje als echt soldaat in den pas gemarcheerd, en dan heb ik genoeg van dat soldaatje spelen, hoor. En ik hoop dat ik over een paar jaartjes vrij mag loten, en dat het vandaag voor den eersten en tegelijk den laatsten keer is, dat ik een paar „sigarenkistjes" aan m'n kostelijke voeten heb."

De archivaris sukkelde met zijn trippelpasje achter hem aan. Die dacht niet meer aan een toekomst; die dacht aan heel oude tijden, verre in 't verleden....

VIERDE HOOFDSTUK

OPGESLOTEN OF VERGETEN?

Ik weet niet, of je wel eens een grooten stapel zware boeken van de trap hebt gedragen. Dat valt lang niet mee, hoor! De boeken willen wel naar beneden, o, die zijn gewillig genoeg. Laat ze maar los en ze zullen er eer beneden zijn dan gij. Eigenlijk zijn ze àl te gewillig, en moet-je ze feitelijk tegenhouden om niet uit je handen te wippen. De bovenste schuiven vooruit en de onderste schuiven vooruit, zoodat het stapeltje in 't midden een bocht krijgt van belang. Op 't laatst voel-je je handen niet meer en je kin duwt hoe langer hoe stijver op 't bovenste boek.

Van dat stijf en gebogen loopen had Maarten heelemaal pijn in zijn rug gekregen, toen hij eindelijk met zijn zwaren last voor de deur van de archiefkamer gekomen was. Hij steunde den boekenstapel tegen de gesloten deur en wachtte in gebogen houding op den archivaris.

„Wacht," zei deze, „ik zal je even helpen."

Hij duikelde al rammelende en rinkelende een bos sleutels uit zijn zak op. Krik, krak, ging het slot, en Maarten, die eerst een eindje terug was gegaan, betrad nu het heiligdom.

Een eigenaardige reuk van oud papier en muffe boeken kwam onzen jeugdigen vriend dadelijk tegemoet.

Voorover als hij met het hoofd op den boekenstapel rustte, keek hij even toch nieuwsgierig rond. Hij zag een ruim lokaal, waarvan een groot deel der ruimte werd ingenomen door een rek, dat in de lengte van het vertrek was geplaatst, en waarop portefeuilles en papieren lagen en groene doozen stonden met opschriften, en blinkend koperen hengseltjes er aan. Verder een kolossale kast met een honderdtal laden, alle genummerd en van koperen knoppen voorzien. Nog een tweetal kasten met uitschuifbare boorden, waarop kaarten. Verder een gewone boekenkast, insgelijks van groote afmetingen, waarin men in perkament gebonden en van ouderdom zwarte folianten zag. Een tweetal tafeltjes met allerlei papieren, nog een kastje dat gesloten was, en waarop verschillende door Maarten nog onbegrepen voorwerpen gerangschikt waren, en eindelijk eenige stoelen, waarvan niet één dienstig scheen om er op te zitten, want alle waren ze zoo opgestapeld vol met papieren en boeken, dat het meer dan erg was.

Vooral dat laatste vond Maarten vervelend, want waar moest hij nu zijn stapel op neerstellen? Lang kon hij er niet meer mee blijven staan. Zijn handen tintelden en begonnen te beven, hoe groot en sterk ze ook waren, en zijn rug deed hoe langer hoe meer pijn. De archivaris treuzelde echter niet lang. Die was hier in zijn element en trippelde, alsof hij wel twintig jaar jonger was geworden, door de kamer heen. Met zijn bijziende oogen zag hij hier veel beter dan Maarten. In het stikkedonker zou hij hier den weg gevonden hebben. Waar hij het ding zoo plotseling vandaan haalde, was voor Maarten een raadsel, maar binnen enkele tellen had hij een houten bankje, waarop slechts een paar oude, geborduurde kleedjes — overtrekken van Vroedschapskussens — lagen, bijgeschoven, met een zwaai van de hand de kleedjes er af getrokken,

en zei nu heel gezellig tegen den jongen, die daar in gebogen houding, met de haren over het voorhoofd gevallen, in de hemdsmouwen voor hem stond:

„Hier, vrind, leg je vrachtje hier maar op!"

Tegelijk sloeg hij zelf de handen aan 't werk, en hielp Maarten zoo voorzichtig de vracht neerzetten, of het een kostbaar en hoogst breekbaar stuk porcelein betrof.

Met een zucht van verlichting ontdeed Maarten zich van den zwaren last. Toen was het net, of zijn handen van zelf naar boven wilden. Ze gingen voort in de opwaarts drukkende richting, waarin zij eigenlijk al te lang hadden moeten volharden. Nu ze toch naar boven gingen, bracht hij ze onder zijn oogen, en, onder 't vuil en 't zwart, zag hij hoe er groote, breede strepen in waren, met diepe putten aan den kant waar de hoeken van de zware en stevig in perkament gebonden boeken in het vleesch gedrongen waren. Tot zijn schrik ontwaarde hij nu ook hoe vuil en met spinneweb besmeurd zijn vest was, en hoe helaas het pas schoon aangetrokken overhemd vuile mouwen had.

„Wat zie ik er uit!" kon hij niet nalaten te zeggen.

„O," troostte de archivaris, 't is maar droog stof!... Hier heb-je een borstel — en ginder bij 't fonteintje kun-je je wasschen. Zeep is er in 't bakje en de handdoek hangt dáár."

Dankbaar nam Maarten den borstel aan.

„Mag ik m'n vestje even uittrekken, meneer; ... 't is m'n Zondagsche."

„Wel zeker, waarom niet?... Ga ginder maar in 't hoekje... Je hebt goed je best gedaan — en 'k moet zeggen, dat je een sterke jongen bent."

Die woorden deden Maarten goed. Als zoo'n meneer dat nu zei!...

Toch wilde hij z'n eigen groot houden.

„'t Was zoo erg niet, meneer."

„Ja, ja, hoor — 't was een héèle vracht. Je hebt je kranig gehouden... En nu zal ik je eens een lekker sigaartje laten rooken."

„Och meneer, dat is niet noodig."

En Maarten dacht:

„'k Wou, dat je me liever m'n bottines liet halen."

Want al had hij door al dat gesjouw en door het overleg om de boeken zonder vallen naar beneden te brengen, een poos lang geen gedachten meer gehad aan die vervelende geschiedenis, nu, terwijl hij in een hoekje achter het rek zijn vest uittrok, kreeg hij weer erg in zijn neteligen toestand.

Hij keek eens naar zijn voeten. Daar kwam onder het randje van zijn broekspijp werkelijk alweer het eindje van een schoenriem naar buiten gluren. Dat kwam, omdat die dingen nog nieuw waren en hij ze zoo losjes gebonden had.

Zou hij maar niet, zoo vuil als hij was, naar boven hollen, om onder het voorgeven van zijn jasje te halen, zich van die ellende te ontdoen? Dan kon hij, opgefleurd en met een gerust hart, hier immers toch wederkeeren om zich af te borstelen en z'n handen te wasschen. Hij had het al op de lippen, toen de achivaris hem voorkwam.

Die had, steeds met zijn oogen op de geredde boeken, zenuwachtig staan voelen in al de zakken van zijn jasje, en wel om er den sigarenkoker in te vinden. De verstrooide man dacht er niet aan, dat hij zijn werk- of kantoorjasje aan had, waarmede hij zich tusschen „het stof der eeuwen" vrijelijk kon bewegen, en dat het meer deftige, hetwelk hij op straat droeg en telkens als hij op 't archief bezig was tegen dit afgedragen beestje verwisselde, op het zolderkamertje was blijven liggen. De sigarenkoker was daarin geborgen, en bleef altijd daarin, omdat er op 't Archief ter voorkoming van brandgevaar natuurlijk niet gerookt mocht worden.

De oude man dan, na nog eens alle zakken doorvoeld te hebben, kwam eindelijk tot het besef dat hij op die manier wel tot Oudejaarsavond toe kon bezig blijven, om op Nieuwjaarsmorgen nog niet den koker gevonden te hebben.

„Gunst ja," glimlachte hij. „Ik heb m'n koker boven laten liggen."

„Heusch, meneer," zei Maarten toen, „'t is niet noodig . . . van die sigaren, meen ik."

„Neen, neen, neen!" weerde de archivaris af, „je hebt ze eerlijk verdiend, en hèbben zal-je ze, al ging de onderste steen boven."

„Dan zal ik ze later wel van u krijgen," zei Maarten met aandrang, die hem liefst maar van boven wilde houden. Hij was toch al zoo lang op 't Stadhuis geweest, en 't werd inderdaad zoetjesaan tijd dat hij zich naar zijn eigen huis begaf, vooral omdat hij nog een boterham eten moest voor hij op reis ging.

Edoch de archivaris wilde hier niets van weten.

„'k Moet toch boven wezen," gaf hij ten antwoord.

En terwijl hij een bos bijzonder groote en zware verroeste sleutels, die aan een touwtje te zamen gebonden waren, van den spijker greep waaraan zij ophingen, voegde hij er nog bij:

„Van uitstel komt afstel!"

En met zijn opgewekt dribbelpasje ging hij de deur uit, die hij achter zich dichtdeed.

„Wat zou hij nu weer gaan sjouwen?" dacht Maarten, druk bezig met zijn geborstel.

Doch het volgende oogenblik beving hem een groote angst.

„De vent heeft me toch niet opgesloten?" mompelde hij zeer oneerbiedig.

Dadelijk begaf hij zich naar de deur en draaide de kruk om.

Gelukkig, de deur ging open. Zijn vrees bleek ijdel.

„Nu er maar een beetje gang achter gezet," ging hij op halfluiden toon voort. „Als hij beneden komt, moet ik maken dat ik klaar ben, en dàn . . . als de wind naar boven!"

Zoo gauw als hij gedacht had, ging het reinigingswerk niet. De spinnewebben kleefden aan, en ook het bovenste gedeelte van zijn broek was vuil. Toch kwam er een einde aan. Tot zijn voldoening zag hij, dat de mouwen van zijn overhemd even wit en glanzend onder het stof te voorschijn kwamen als ze geweest waren. Toen zijn hemdsboorden opgestroopt en kregen zijn handen een flinke beurt. Lekker frisch gleed het water over zijn handen, en de zachte, geurige zeep schuimde, dat er rood- en groenkleurige belletjes van opvlogen. Nog eens een strooming water er overheen, een behaaglijk afdrogen aan den wolligen handdoek, en klaar was Kees.

Maar . . . nog was de archivaris niet teruggekeerd.

Hij luisterde even, doch hoorde nog geen stap naderen op de treden van de Stadhuistrap.

„Die sigaren zitten diep!" lachte hij. En nu hij toch even wachten moest, keek hij eens in 't rond.

Daar er voor hem niet veel te zien viel, was hij er gauw klaar mee. Toen naderde hij een der twee ramen, om te ontdekken in welk gedeelte van het Stadhuis hij zich eigenlijk bevond.

Hij zag uit op een sombere binnenplaats, afgesloten door een hoogen muur, waarin zich een verbazend zware deur bevond vol grendels en met een kolossaal slot. Geen wonder, want die deur gaf toegang tot een nog somberder binnenplaats, waarachter zich een zwijgend, angstaanjagend gebouw verhief, met zwaar getraliede vensters. 't Was de gevangenis, waarin de veroordeelden soms voor vele jaren van hun leven werden opgesloten, en waaruit de beschuldigden, tusschen gerechtsdienaars in, over de binnenplaats heen,

naar 't Stadhuis geleid werden om voor de rechters te verschijnen, die op bepaalde dagen in een der lokalen zitting hielden. En dan te weten, dat in vroegere eeuwen langs dienzelfden weg waren gevoerd arme, diepangstige wezens, die voor hun misdaad met den dood gestraft zouden worden, en, na het aanhooren van hun vonnis, voor ditzelfde Stadhuis een schandelijken en soms zeer pijnlijken dood moesten sterven.

Daar, in dat naargeestige gebouw, met die dikke muren waardoor niet heen te breken viel, — al had menige gevangene dit toch geprobeerd — hadden in tijden van oorlog velerlei krijgsgevangenen gezucht, donkeroogige Spanjaarden en Franschen, of blondharige Engelschen en Duitschers, jonge menschen, die voor hun eigen vaderland in den oorlog waren gegaan of hun lichaamskrachten voor geld aan een krijgsoverste verhuurd hadden, en die nu, met hun velen in een te enge ruimte opeengepakt, voor weinige stuivers, soms voor één enkelen per dag onderhouden moesten worden wat hun voedsel betrof. En de cipier klaagde dàn nog, dat er voor hem een te klein voordeel in stak. Wat een leed en ellende zweefde onzichtbaar boven dit akelige gebouw!

Maarten had zijn hoofd tegen de ruiten gedrukt, en keek met wijd geopende oogen naar de getraliede vensters. Zaten dáár nu menschen achter? Het *was* zoo, dat wist hij; maar hij kon het nauwelijks gelooven. En zou dáár, achter het kleinste gat, dat hij zag, en waar de dikste ijzers voor waren, soms die landlooper zitten, die onlangs opgepakt was, verdacht van inbraak en moord in een naburig dorp, welke misdaad zooveel opzien gebaard had, dat de menschen in Mareburg een paar nachten achter elkaar eigenlijk niet gerust hadden durven slapen?

Hij bleef eenige minuten diep in gedachten verloren; maar toen kwam hij tot de werkelijkheid terug.

Wat bleef de archivaris lang weg!

Hij keek op zijn horloge. Sapperloot, de tijd stond niet stil! Nog een paar minuten wachten; nog eens op 't horloge gekeken, en nòg eens... Ja, zoolang de archivaris boven bleef, kon Maarten daar niet tot uitvoering van zijn plan komen. En dat moest toch, natuurlijk, het moest.

Weder op 't horloge gekeken... Zou de archivaris in slaap gevallen zijn?

Dat was malligheid. In zijn zenuwachtigheid van het wachten lachte hij er om.

Maar die meneer was zoo verstrooid. Zou hij hem soms vergeten zijn?

Als dat waar was, kon Maarten hier wel blijven wachten, — wachten tot het te laat was, tot hij naar huis moest, en dan...

Ja, maar zóó kon hij niet naar huis.

Hij keek weer naar zijn voeten, trok de pijpen van de broek met vinger en duim wat omhoog...

Stel je voor, dat hij straks zóó thuis moest komen. Wat zouden ze wel zeggen! Het „mensch" zou de handen ten hemel heffen, grootvader zou het huis uit elkaar brommen.

Neen, neen — zoo thuis komen kon hij nooit! Wat zouden ze van hem denken? Gelooven, dat het niet meer pluis was in zijn kersepit...

En — nog kwam de archivaris niet.

Nu kon hij het niet langer meer uithouden... Wat er ook van kwam... hij moest naar boven.

Haastig doorliep hij het lokaal, opende de deur, en stond nu op het portaaltje, dat toegang gaf tot de van beneden hoog naar boven zich in groote kronkels windende wenteltrap.

VIJFDE HOOFDSTUK.

WAT ER OP DEN STADHUISZOLDER GEBEURDE.

Een poosje te voren had meneer de archivaris ook even op dat portaaltje stilgestaan, en wel met het heilige voornemen om den sleutel, die nog van buiten in het slot stak, om te draaien en op die manier Maarten op te sluiten. Dat wil zeggen: hij had wel het plan tot het omdraaien, maar heusch geen erg dat hij daardoor onzen vrind een leelijke kool zou stoven. Hij was zoo gewoon de deur achter zich op slot te doen, dat zijn hand er als het ware naar stond. Werkelijk had hij die ook al uitgestrekt, maar glimlachend en hoofdschuddend haalde hij haar bijtijds terug.

„Dat zou ook een mooie grap zijn!" mompelde hij.

En al glimlachend en hoofdschuddend klom hij naar boven. Hij was nog bezig met zijn bol te schudden, toen zijn gedachten reeds met heel andere dingen bezig waren.

Het zolderkamertje, waarvan de deur half open stond, omdat hij nu al weer vergeten had deze te sluiten, zoodat ze door den tocht die door het geopende raam kwam, zachtkensaan was opengegaan, liep hij voorbij, den droogzolder over, en kwam toen, al met zijn bos roestige sleutels op den zolder, waar Maarten het soldatenpak verborgen had. Dadelijk richtte hij zijn schreden naar de bewuste kast.

„Wat een vervelende karbol-lucht toch," zei hij hafluid.

Hij schrok even. Want dadelijk volgde het antwoord:

„Ja, meneer, dat is erg tegenwoordig in 't Stadhuis."

Die stem kwam van de vrouw van den concierge, die zich op dezen zolder bevond, maar door den archivaris niet was opgemerkt.

„'t Is heel het Stadhuis door," ging de juffrouw voort, die graag een praatje maakte. „Ik zal blij wezen als ze dat soldatengoed weer naar 't magazijn brengen; want die lucht is tot in de bedstee waar ik slaap."

De archivaris glimlachte.

„M'n huishoudster zei gisteren, dat ik den reuk ervan met mijn kleeren thuisbracht," gaf hij ten antwoord.

„'k Wil 't best gelooven, meneer. Hoe die soldaten het uithouden, begrijp ik niet."

„'t Gaat er wel gauw af, juffrouw. Maar zoo erg als vandaag heb ik het hier op zolder nog niet geroken."

De juffrouw haalde haar neus op, en daar ze onder het redeneeren dichter bij de kast gekomen was, merkte ook zij een sterke karbol-lucht.

„Ja, meneer... nu u 't zegt," — en ze haalde weer eens op — „nu moet ik ook zeggen, dat 't erg is... 't Is net, of het uit die kast komt."

De archivaris schudde het hoofd.

„Daarin is een lucht, die u nog minder bevallen zou, juffrouw!"

Dat wou ze graag gelooven.

„Dan zal die stank naar boven trekken, meneer."

De archivaris knikte.

„Dat zal het zijn, dàt zal 't zijn!"

„Door de zolderdeur is het heengekomen,... want die stond weer open, meneer!"

De juffrouw zei dit laatste een weinig scherp, en meneer de archivaris ontstelde, toen de juffrouw hem dien steek onder water gaf.

Geen wonder! Hij liet geregeld die deur openstaan, en daardoor was het verleden zomer gebeurd, dat, op een nacht vol helderen maneschijn, de talrijke vliegen, die een onverklaarbare plaag van deze holle ruimten waren, door die opening heen van den voorzolder op het blinkend witte waschgoed van de juffrouw waren aangevallen en het op een gruwelijke wijze verontreinigd hadden. De juffrouw zocht nog altijd naar den schuldige, die de deur opengelaten had. Ze verdacht den archivaris wel, maar die had met zulk een deelneming naar haar verhaal van leed en jammer geluisterd, dat zij aan het twijfelen was geraakt. Zijn klerkje had zij doodeenvoudig bij de ooren gepakt, maar die had geheel naar waarheid en op de meest overtuigende wijze zijn onschuld kunnen bewijzen. Heel wat maanden waren sedert dat ongeluk verloopen, doch de juffrouw kon het maar niet verkroppen, dat de misdadiger nog niet gevonden was. Vooral omdat de secretaris haar eens met een plagend glimlachje gevraagd had, of wellicht *zij*, en niemand anders, op dien bewusten avond vergeten had de deur te sluiten.

Daarom was het een van de liefhebberijen van de juffrouw geworden, om nu en dan plotseling een ronde op de zolders te doen, en het was voor Maarten zeker gelukkig geweest, dat zij hem op dezen dag, waarop hij hier zooveel had uitgespookt, niet gesnapt had bij zijn verkleeding en het wegstoppen van het militaire pakje in de groote kast.

Nu stonden de steeds argwanende juffrouw en de argelooze archivaris gezamenlijk vlak voor die kast. Als zij er bij toeval beiden in gingen neuzen om te ontdekken waar toch die sterke karbol-lucht vandaan kwam, zouden zij tot hun grenzenlooze verbazing een soldatenpak vinden, en, wat nog erger was, een paar bottines, waarvan de eigenaar gemakkelijk genoeg op te sporen zou zijn.

Wie weet wat er gebeurd zou zijn, als de juffrouw

de kastdeur naar zich toe gehaald en met haar allesziende oogen een blik naar binnen geworpen had. Vrij zeker zou zij dan de lus van een der bottines ontdekt hebben. Zoover kwam het niet, en wel eenvoudig omdat de archivaris argeloos den wensch uitsprak, dat de karbol-lucht evenmin aan de vliegen bevallen mocht als zulks bij de juffrouw en hem het geval was.

Daar kwam de juffrouw op haar paardje. Ze begreep maar niet, waarom zij met die plaag bezocht was.

„Kom, kom, juffrouw — ik zou daar nu eindelijk maar in berusten."

„Berusten, meneer? . . . 't Knaagt aan m'n leven! En dat ik nooit den persoon ontdekken kan, die toen de deur heeft open laten staan, dat zal me tot aan 't uurtje van m'n dood geen rust geven."

De archivaris hoestte een beetje, en zei toen, dat hij 't ook niet begreep.

„'t Zal wel nooit meer uitkomen, juffrouw."

„Stellig, meneer, dat moet! Er komen hier te weinig menschen, dan dat het niet eens uit moet komen. U komt hier, uw klerkje . . ."

„Die gaat nu weg," voegde de archivaris er bij om haar op andere gedachten te brengen.

Dat lukte evenwel niet.

„Een jongen *moet* het gedaan hebben, meneer. Want dat soort is altijd vol kattekwaad."

„'t Is zonde!" viel ze zichzelf in de rede, „hangt daar niet een jasje . . . en nog wel een nieuw, geloof ik."

De archivaris keek dien kant uit.

„O ja, dat zou ik haast vergeten . . . hij moet nog een paar sigaren van me hebben."

En wederom voelde hij in alle zakken, maar ook voor deze maal te vergeefs, omdat hij nog altijd zijn werkjasje aan had.

De juffrouw echter was op 't door haar ontdekte kleedingstuk afgegaan.

„Hebt u een nieuw klerkje, meneer?”

„Ik?... Neen?... ’t Is van... van een jongen die op de secretarie schrijft... en... en die hier op den zolder rondneusde. En daarom, juffrouw, moet u me eens helpen om die kast te sluiten... want ik wil niet, dat ze van de secretarie overal inneuzen.”

„Of u gelijk hebt, meneer... En waarin kan ik u helpen, als ik vragen mag?”

De archivaris legde ’t haar uit, en het wàs ook een heele uitleg. In die kast toch werden in den ouden tijd dikwijls aanzienlijke geldsommen geborgen, en daarom kon zij met allerlei ijzeren bouten verzekerd en met geheel van elkaar verschillende sleutels afgesloten worden. Die sleutels waren in het bezit van drie heeren. Moest de kast geopend worden, dan dienden zij alle drie met hun sleutels present te wezen. Als zij hadden willen stelen, zouden zij niet alleen alle drie even slecht hebben moeten zijn, maar was het ook noodig geweest dat zij met elkaar eerst een afspraak maakten, niet zonder vrees, dat een van hen voor verrader speelde.

Nu we er eenigszins mee bekend zijn op welk een ingewikkelde wijze de kast gesloten moest worden, is het ons heel verklaarbaar, dat de kleine, bijziende man die thans in ’t bezit der sleutels was, eenvoudig omdat er geen gelden maar oude boeken en papieren in de kast berustten, de hulp inriep van de stevige, pootige juffrouw. Met hun beitjes duwden ze aan de bouten, dat het knarste en knalde. En toen alles in orde was, bekeek de oude man, die de sleutels in den zak van zijn jasje liet glijden, met een tevreden gezicht de groote, massieve kast.

„Een knap inbreker, die ’m open krijgt, juffrouw,” zei hij met voldoening.

Hij dankte haar wel voor haar hulp, en trippelde toen den voorzolder af, naar zijn zolderkamertje, waar

hij iets moest halen, en... hij wist niet meer wat. Want aan de sigaren dacht hij evenmin meer als aan Maarten, wiens bottines hij, zonder dit te kunnen vermoeden, op zulk een onbarmhartige wijze achter sloten en bouten en grendels voor dagen en misschien jaren weggesloten had.

ZESDE HOOFDSTUK.

EEN VREESELIJKE ONTDEKKING.

Toen de archivaris zoo lang wegbleef, was Maarten, die een poosje op het portaaltje had staan luisteren, naar boven geslopen. Hij kwam het zolderkamertje voorbij, waarheen zich de oude man begeven had, en daar de deur door den tocht weer een weinig open gegaan was, zag hij hem zitten voor het geopende raam, vanwaar men een prachtig uitzicht over de stad had. Uit het Westen viel het licht der zon op dit venster. Men voelde haar zachte warmte, al was het nog vroeg in het jaar. Tegelijk drong een geur van de komende lente in dit muffig riekende kamertje, waar het in den zomer zeer heet kon zijn en men nu reeds kon voelen, dat den geheelen dag de zon op de pannen had gestaan. De oude man liet het welriekende windje over zijn grijze haren streelen en warmde zijn oude botten aan den gloed uit het Westen. Als men hem zoo van achteren zag, alweer gebogen over een vergeeld handschrift, was het, alsof de zonneglans een stralenkrans om zijn scherpzinnig denkershoofd wond.

Hij scheen verbazend scherp van gehoor.

„Wie is daar?" vroeg hij, toen de deur even bewoog.

Maarten wilde zich haastig terugtrekken, maar de archivaris had hem al gezien.

„O, ben jij daar?" vroeg hij. „Zeker om je sigaren."

En blij dat hij nu eindelijk wist, waaròm hij zich op het zolderkamertje bevond, begon hij wederom in alle zakken van zijn jasje te zoeken, wat, gelijk wij al weten, opnieuw vergeefsche moeite was. Bij die bewegingen trok een gerammel zijn aandacht. Dat kwam van de sleutels, die hij in zijn zak had gestoken, en die hij er, bij het touwtje, waaraan ze samengebonden waren, uithaalde.

„O ja," zei hij, „wat kan ik toch verstrooid zijn! Mijn sigarenkoker is dáár in m'n andere jas... Maar nu zou-je, terwijl ik de sigaren opzoek, me nog een groot plezier kunnen doen."

Maarten gaf te kennen, dat hij er niets tegen had.

„Maar veel tijd heb ik niet meer, meneer."

„'t Is ook van geen langen duur wat je te doen zult hebben. Kijk eens,... die sleutels moest-je even voor me op m'n werkkamer hangen. Als je de deur open doet, heb je vlak voor je een raam. In den muur aan den linkerkant ervan, zal-je een spijker zien, waaraan een paar sleutels. Wil-je zoo goed zijn, deze sleutels daar ook aan te hangen?"

„Welzeker, meneer; waarom niet?"

En hij vatte het bosje sleutels aan en wilde zich haastig verwijderen.

Doch de archivaris riep hem terug.

„Wacht nog even... Als je dat gedaan hebt, en je gaat de kamer weer af, dan moet-je de deur sluiten, nog even voelen of je 't wel goed gedaan hebt — vergeet dàt vooral niet! — vervolgens neem-je den sleutel uit het slot en breng dien bij mij... Goed verstaan?"

„Ja, meneer."

„Ferm zoo... En kom daarna hier je belooning halen. Je hebt die wel verdiend."

Maarten stak den wijsvinger door het touwtje en begaf zich naar beneden.

Hij kon niet nalaten de sleutels te bekijken. Het waren er vier, en de eene was al roestiger dan de andere. Toen hij er met den wijsvinger van de andere hand even over streek, bemerkte hij dat de roest roodachtig-bruin afgaf.

„Wat een vuile, verroeste dingen zijn dat!" spotte hij. „Als die van mij waren, gooide ik ze weg; want ik geloof niet, dat ze voor oud-roest nog waarde hebben. Kijk eens, hier klop-je de stukjes zoo maar uit, zoo verteerd zijn ze . . . Wat zou die malle, oude archivaris aan die lorren nog te bewaren hebben? Ze moeten noodig weggesloten worden! 't Is voor den drommel, of ze van een geldkast zijn! Nou, voor de schatten die de archivaris wegsluit, geef ik geen twee centen, oude boekenrommel als het is!"

De goeie jongen zou er graag nog een paar centen meer voor gegeven hebben, indien hij geweten had wàt de archivaris door deze zelfde sleutels van hèm zoo pas had weggesloten.

Toen hij zijn opdracht vervuld had, liep hij als een haasje zoo vlug naar boven.

„'t Is gebeurd, meneer."

„Dank-je, vrind . . . En hier — rook dat eens smakelijk op." De archivaris schudde zijn koker leeg in de uitgespreide hand van den knaap, die dadelijk zag, dat het „heele goeie" waren. O zeker, deze dag, die zooveel angstige en benauwde oogenblikken had gebracht, zou nog goed eindigen!

Hij bedankte den archivaris wel, en toen hij buiten het zolderkamertje was en de archivaris de deur gesloten had, ging onze vriend dadelijk het gangetje door, dat naar den droogzolder leidde, stak dien over, en wilde juist de deur openen, die toegang tot den voorzolder gaf en heel lastig open te krijgen was, toen deze als vanzelf open ging.

Van ontsteltenis bleef hij met uitgestrekte hand staan.

„Wat loop-jij hier rond te draaien?" klonk het hem zeer onvriendelijk tegemoet uit den mond van de juffrouw, die plotseling voor zijn verbaasde blikken in de deuropening verscheen.

Ze zag er erg boos uit. Op die wijze had hij haar nog nooit gezien. Haar oogen keken donker en dreigend, een booze rimpel was boven haar neus dwars over haar voorhoofd, en nu ze zweeg kneep zij de lippen stijf op elkaar, dat de kin en de neus er spits van werden.

Dat . . . dàt had Maarten niet verwacht. Zijn hart bonsde er van, en hij wist in 't eerste oogenblik werkelijk niet wat te antwoorden.

„Nou, hoe is 't?" herhaalde de juffrouw scherp als een mes, „wat kom-jij hier doen?"

Maarten kon het maar niet op, dat de vrouw die voor hem stond dezelfde was, die hij altijd zoo vroolijk en aardig had gevonden. Hij had ze echter nooit boos gezien, en hoe ze dàn was, zou hij nu tot in de kleinste kleinigheden ervaren.

Ze keek hem aan, zooals men een vagebond van voor zijn deur weg kijkt, en heel haar vijandige houding scheen te zeggen: „Probeer eens op den zolder te komen!"

En toch . . . de arme drommel *moest* er op.

„Heb-je je tong verloren, groote lummel die je bent," snerpte de juffrouw verder, „of sta-je een leugen te verzinnen?"

Daar werd Maarten boos om.

„Ziet u dan niet, dat ik in m'n hemdsmouwen sta?" zei hij, nu op zijn beurt op ietwat hoogen toon.

„O, ben-je bij geval daàrom hier op den zolder gekomen, om me dat te laten zien? . . . 'k Heb met jouw hemdsmouwen en . . . en met heel je rommel niet noodig. — Wat *doe*-je op m'n zolders?"

„'k Wou m'n jasje terug hebben, juffrouw."

„Zoo! . . . is dat vod van jou? . . . Scheer-je dan

vast maar weg, dan zal ik 't je op de trap wel achterna smijten."

De juffrouw was zoo boos, dat ze er heelemaal van beefde. Die oprakeling van de vliegen-historie had haar geen goed gedaan. 't Liefst had ze Maarten een draai om de ooren gegeven, dat zou haar goed gedaan hebben; doch vooreerst liet ze het nog.

Als nu die akelige bottines, die Maarten terug *moest* hebben, niet op den voorzolder geweest waren, zou hij zich dat alles niet kalmpjes hebben laten aanleunen. Tegen de juffrouw kon hij in redeneerkracht niet op, dat gevoelde hij op dit oogenblik diep. Maar hij was ook niet op z'n mondje gevallen als het zijn moest, en zou zich niet op *die* manier hebben laten tracteeren!

Nu — 't ging hoe 't ging — moest hij wel zoete broodjes bakken.

„Toe, juffrouw, laat me even m'n jasje halen. Ik kan toch zoo niet weg!"

Wanneer men booze menschen kalme of zachte antwoorden geeft, worden zij òf kalmer òf... nog boozer. Dit laatste was ongelukkig het geval bij de juffrouw.

„Neen, neen — je komt niet op den zolder. Mooi genoeg, dat je al het slik dat aan je voeten hangt op m'n brandschoonen droogzolder sleurt!"

Over deze onbillijke en in dit geval geheel onware beschuldiging werd Maarten dusdanig gegriefd, dat hij alle voorzichtigheid vergat.

„*Ik* slijk aan m'n voeten?" protesteerde hij, en hij hief een voet omhoog om de juffrouw van het geheel ongegronde harer beschuldiging te overtuigen. Hij wees er nog met den vinger op, maar haalde gauw voet en vinger terug, toen hij met akelige duidelijkheid zijn plompen schoen in het licht, dat door de deur van den voorzolder stroomde, te voorschijn zag komen.

De juffrouw had zijn aanwijzing gevolgd, en hoe gauw het aangeduide voorwerp weer in het halfdonker

van den droogzolder verdween, ze had toch wel gezien dat het geen balschoentje van Asschepoetster was.

„Durf-je dat ongelikte ding nog aan me te laten zien? Daar is in geen jaar een glansje op geweest. 't Is net zoo vuil, als... als..."

Ze wou zeggen: „als je heelemaal bent," maar toen zij snel een onderzoekenden blik over den knaap wierp, kon dat toch niet over haar tong.

Maarten, die heelemaal verslagen was over 't gebeurde, werd daardoor nog te meer herinnerd aan het dringende van het geval.

In vrede... tòch maar zoete broodjes bakken.

„Juffrouw, ik heb den archivaris geholpen, en die was heel tevreden over me... en sigaren heeft hij me ook gegeven, kijk maar... En om hem te helpen, heb ik m'n jasje uitgetrokken, en dat zou ik graag terug willen hebben, en heel lang heb ik geen tijd, want ik moet thuis nog eten en vanavond nog met de boot naar Rotterdam."

„Goed," zei de juffrouw, een toontje lager, „ik zal het voor je halen... En maak dan alsjeblieft maar dat je gauw weg komt."

Dit lag echter niet in het plan van Maarten.

„Waarom kan ik 't zelf niet halen?"

„Omdat ik niet wil."

„Maar *ik* wil — ik *moet!*"

„Probeer het eens!" dreigde de juffrouw.

Toen werd Maarten dol. Hij stapte regelrecht op de juffrouw toe, die midden in de opening bleef staan, en probeerde haar op zij te duwen.

Dat ging echter niet gemakkelijk. En toen ze zag, dat het meenens was, gaf ze hem een draai om de ooren, dat het klonk als een klok.

Nu werd Maarten inderdaad woedend. Zeggen deed hij niets, maar hij gaf de juffrouw een duw, dat ze een eind achteruit week.

Plotseling riep ze:

„Help! help!"

Maarten ontstelde er van. Hij hoorde een deur openen. een bekend dribbelpasje; dat moest de archivaris zijn.

Maar reeds was hij op den zolder. Met één sprong wilde hij zich op de kast werpen, de bottines er uit halen, en wat er van kwam kon hem nu niets meer schelen... toen hij plotseling onbeweeglijk bleef staan, met oogen wijd geopend van verbazing en ontsteltenis. Hij had ontdekt hoe de kast met ijzeren bouten gesloten was.

Een oogenblik was het hem, of alles om hem heen draaide. Hij bemerkte niet, dat de archivaris naast hem stond, dat de juffrouw op half huilenden toon een klaagzang aanhief over dien lagen, gemeenen jongen, die haar had durven slaan. Hij wist een oogenblik niet meer waar hij zich bevond.

Die kast... die kast... Hoe kwam die gesloten?... Als een licht straalde het voor hem opeens op, hoe hij de groote, roestige sleutels zèlf had weggeborgen. Hij zèlf had het zich onmogelijk gemaakt zijn eigendom terug te krijgen.

Of... hij moest aan deze beide menschen, die hem vermaanden of uitscholden, alles, *alles* vertellen.

Aan hen?

Aan de juffrouw, die hem had kunnen verscheuren?

Aan den archivaris, die stond te betoogen dat hij lomp gehandeld had door zijn handen uit te slaan naar een vrouw?

Hij zou niet alleen van de secretarie afgejaagd, maar zeker door heel de stad uitgelachen worden.

Een jongen, die in zijn eentje soldaatje ging spelen!

En ook... een jongen, die zich vergrepen had aan landsgoederen.

Want die duizendmaal verwenschte schoenen aan zijn voeten waren — gestolen. Dat kon zoo opgevat

worden; met doodelijke ontsteltenis werd hem dit eensklaps helder. En hij dacht aan de gevangenis, waar hij naar gekeken had. Daar was hij dichter bij, dan hij wel dacht.

Toen werd hij kleintjes, o zoo kleintjes. Hij zag zoo wit als een doek, en zijn lichtbruine oogen zagen de juffrouw zoo angstig aan, dat zij toch wel een weinig medelijden kreeg.

„'t Spijt me erg, juffrouw... Maar 'k wou m'n jasje terug hebben."

„'k Wou het je geven, leelijke jongen;... en nu heb-je me zoo behandeld... Maar 'k zal het aan den secretaris zeggen, dàt beloof ik je."

„Och," zei de archivaris, die medelijden kreeg — en o, dat had hij zoo gauw — „laat dat nu maar voor dezen keer, juffrouw."

„Hij heeft me finaal geslagen, meneer. — 'k Wed, dat ik blauwe plekken op m'n arm heb."

„Zeker, 't is slecht van hem; maar hij heeft er berouw van, is 't niet, vrind."

Maarten, bij wien het schreien nader stond dan het lachen — en die telkens een blik sloeg naar de stevig afgesloten kast — knikte van ja.

„En hij is enkel en alleen voor mij hier boven geweest," loog de goeie oude man, die zèlf boos was geweest toen hij Maarten op den zolder gevonden had.

De juffrouw was vergeten, dat hij haar eerst heel wat anders had verteld. Maar — in den grond van haar hart was zij niet kwaad. En toen de archivaris nog eens een goed woordje sprak, zei ze dat ze 't vergeten en vergeven zou.

Doch één ding moest de jongen haar beloven.

Maarten keek haar vragend en onderworpen aan.

„Nooit meer hier komen!"

Weer voelde hij een steek door zijn hart.

Wat te doen? Wat te doen?

„Of 't moest voor mij zijn," voegde de archivaris er verzachtend aan toe.

Toen kwam er weer een klein straaltje van hoop voor den armen drommel.

Zwijgend trok hij zijn jasje aan, vroeg beleefd of de juffrouw nog boos was — neen! — of ze alsjeblieft niets tegen den secretaris zou zeggen — een lachje: neen, wees maar gerust, jongen — groette met hartelijkheid den ouden archivaris, en, na een laatsten blik op de gesloten kast geslagen te hebben, ging hij van den zolder af.

Maar toen hij alleen het gangetje naast het zolderkamertje doorging, balde hij de vuist.

Die schoenen, die schoenen! Hij hàd ze nog aan de voeten. Hoe moest dat terecht komen!

Hij keek er half in wanhoop naar. En ziende hoe alweer de riemen te voorschijn kwamen, stopte hij die zorgzaam en diep weg in de ruimte tusschen het leer en de kous.

Daar zat niets anders op: hij moest er mee naar huis.

En als hij daar geen middel wist te vinden, om het altijd waakzame oog van „het mensch" te ontkomen, moest hij er mee op reis. Daar viel niets aan te doen.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

MAARTEN HEEFT IETS TE VERBERGEN EN DE COMMANDANT IETS TE VERZOEKEN.

„Waar ben-je in vredesnaam zoo lang gebleven?" was het eerste wat de huishoudster hem tegemoet voerde, toen hij thuis kwam. „Ik zit al een half uur met het eten op je te wachten."

Dat was nu niet geheel waar, ten minste in zooverre niet, dat de juffrouw er bij zàt. Ze was altijd in de weer, en had met het aanrechten van de tafel voor Maarten meer drukte gemaakt, dan eigenlijk wel noodig was. Terwijl ze sprak, inspecteerde ze hem nauwkeurig, of ze soms op zijn geheiligde zondagsche kleeren een stofje of een vlekje kon ontwaren. Daar had Maarten, evenals alle jongens, verbazend het land aan. En nu vooral natuurlijk. Om een lief ding had hij wel gewild, dat er met het eten iets niet in orde was geweest, zoodat de juffrouw haar aandacht niet zoo onverdeeld aan hem geschonken had.

Gauw ging hij daarom zitten en schoof zijn voeten zoo ver onder de tafel als hij kon.

„Goeie help," riep ze eensklaps uit, „waar ben-je toch geweest?" Want aan zijn mouw had ze kalk gezien.

„O," gaf Maarten schijnbaar of het hem weinig schelen kon ten antwoord, „op 't Stadhuis, en daar heb ik me zeker een beetje wit gemaakt aan den muur."

Maar de huishoudster was dichter bij hem gekomen.

„Heb ik van m'n leven, wat zie-je er uit; sjongejonge nog toe! spinrag en al op je kostelijk zondagsche goed;... nou maar, 't is goed dat je grootvader niet thuis is, anders liep het mis."

Maarten haalde zijn schouders op, en wilde beginnen te eten.

„Trek even je jasje uit," beval ze, „dan zal ik het afborstelen. Want zóó kun-je er toch niet mee uit de stad gaan! Ze zouden denken, dat je uit een land van heidenen en wilden kwam!"

„Och mensch, wat zanik-je toch," bromde Maarten; „'k zal het zoometeen boven zelf wel even doen."

„Neen, neen! — geef maar gauw hier."

Ja, Maarten was zoo goed niet, of hij moest aan dit bevel voldoen. Hij probeerde zittende zijn jasje uit te trekken, maar de juffrouw vroeg, of hij plan had het te scheuren. Langzaam en onwillig stond hij op, en, daar de juffrouw zich omwendde om den borstel te krijgen, keek hij gauw eens, hoe 't met zijn benedenverdieping gesteld was. Hij schrok. Want doordat hij onder de tafel de voeten te ver vooruitgestoken had, was de broek van achteren in den schoen geraakt. Met akelige duidelijkheid kon-je nu aan zijn rechtervoet heel het sigarenkistje zien.

„Die schoenen zijn m'n dood nog!" dacht hij zuchtend, en bracht, met een snelle beweging van de hand, den rand van zijn broek uit de beknelling.

Dadelijk ging hij weer zitten, en zette zijn voeten nu vlak bij den stoel neer, ze haast niet durvende bewegen.

Terwijl de huishoudster onder allerlei uitroepingen en jeremiades het jasje voorzichtig afborstelde, maakte Maarten, al etende, een plan.

Met die sigarenkistjes moest hij op reis; er hielp niets aan. En zoo héél erg was dit nu eigenlijk niet. Wie kijkt naar zoo iets in een stad als Rotterdam? Maar van die akelige, dikke riemen, die telkens los

gingen en onophoudelijk neiging hadden rond zijn voeten te slingeren, moest hij verlost worden. En daar was nog wel raad voor. Hij droeg gewoonlijk hooge rijgschoenen, en daarom waren er nog wel een paar veters in huis. Toen de juffrouw even naar voren ging, schoof hij gauw de lade van de keukentafel open, greep er een paar veters uit, en stak die haastig in zijn zak. Daarop wipte hij de keuken uit, waar hij had zitten eten, holde de trap op, van blijdschap het hoogste lied zingend, omdat hem op dezen noodlottigen dag toch één ding gelukt was. Op zijn slaapkamertje verloste hij zich van die akelige, vettige riemen, welke hij op een veilig plekje wegborg, en toen hij naar beneden ging, was zijn hart wel tien pond lichter.

Nog één gevaar bedreigde hem. Grootvader was thuis gekomen. Doch hij haastte zich erg, en de schemering, die begon neer te dalen, hielp hem trouw.

„Wat stapt die jongen toch hard tegenwoordig," meende de huishoudster nog te moeten zeggen, „'t was, of het onweerde, toen hij daar zoometeen van de trap kwam. Het heele huis dreunde er van!"

Maar grootvader, die een goeie bui had, omdat Maarten in Rotterdam geld voor hem ging halen, probeerde aan zijn knorrig gelaat een wat vriendelijker uitdrukking te geven, en schertste op zijn manier:

„Och, juffrouw, als hij onze jaren krijgt, zal hij 't wel bedaarder leeren doen!"

Maarten lachte hier luide om, want hij wilde in deze moeilijke oogenblikken grootvader maar in zijn humeur houden. Intusschen zette hij er den wind achter. Zijn taschje opgenomen.

„Dag grootvader; dag juffrouw!"

„Zal-je voorzichtig met je geld wezen, jongen?"

„Zal-je je kleeren ontzien, Maarten?"

„'t Zal alles best terecht komen!"

„Moet-je je nog niet eens afborstelen?"

„Neen, neen!" lachte Maarten, die niet wist hoe spoedig hij van de juffrouw weg zou schuiven, want die begon hem van boven tot beneden nog eens te bekijken.

„Jongen!" zei ze opeens, „ligt het nu aan m'n oogen, of hoe heb ik het met je, dat je schoenen zoo dof er uitzien?"

„Aan je oogen, mensch!" riep Maarten, en maakte gauw, dat hij de deur uitkwam.

Hè, dat was een pak van zijn hart, toen hij buiten gekomen was. Hij slaakte een zucht van verlichting. Voor vier-en-twintig uren was hij buiten alle gevaar. Wat er daarna geschieden zou, was van later zorg. Nu ging hij op reis, zou het er eens van nemen, en... met zekeren overmoed zelfs stapte hij in z'n bomschoenen over de straten van zijn geboorteplaats.

Was het in het ouderwetsche huis, waarin hij woonde, al schemering, buiten was 't nog licht. Maar de stoomboot had toch al het toplicht geheschen, en de roode en groene lantaarns ter weerszijden van de brug geplaatst. 't Was heerlijk weer, en op het water was het prachtig. Omdat hij niet kouwelijk was, bleef hij liever maar boven. Den kapitein kende hij, en daarom klom hij, toen ze een eindje onderweg waren, naar 't parade-dek en vroeg, of hij in de stuurhut mocht komen, waar hij gezellig ging zitten praten over allerlei dingen van de vaart, waarvan de meeste jongens uit zijn woonplaats aardig op de hoogte waren. Aan zijn sigarenkistjes dacht hij in 't geheel niet meer.

Ook in Rotterdam vergat hij gewoonweg wat hij aan de voeten had. Ja, even werd hem dat in herinnering gebracht, toen hij bij een deftigen meneer moest zijn, waar het er heel mooi in huis uitzag. In de mooie kamer, waarin hij moest wachten, had hij zich niet hooren loopen, omdat zijn voeten in het zachte kleed wegzonken. En toen hij in een gemakkelijken stoel gezeten zijn lange beenen over elkaar kruiste, kwamen in het heldere gaslicht die grove soldatenschoenen zoo duidelijk uit, en ze staken in hun lompheid zoo sterk af bij al het weelderige en zelfs een weinig popperige van de meubileering, dat hij niet wist hoe gauw hij zijn voeten terug moest schuiven om ze weer in de schaduw te brengen.

Maar na dit bezoek, vergat hij heel het zaakje weer. Hij behoefde vanavond nergens meer heen te gaan, daar hij zijn logement al besproken had, en kon nu heerlijk wandelen in de Passage of over de Hoogstraat, waar het licht van de winkels het helder en vroolijk maakte, en voor de ramen kwam hij niet uitgekeken. Hier en daar deed hij nog een boodschap voor de huishoudster, kocht een kleinigheid voor zichzelven, en, dampende van de sigaren die hij van den ouden archivaris gekregen had, liep hij als een groot heer rond. 's Avonds, toen hij naar zijn slaapkamer was gegaan, kwam nog een oogenblik van grooten tweestrijd voor hem. Zou hij zijn schoenen voor de deur zetten? Hij aarzelde. Wat zou de man die ze poetsen moest, en wat zou de kellner die hem wakker zou kloppen wel denken? Zeker dat hij niet veel bijzonders was!

„Weet-je wat?" dacht hij, „dan houd ik ze hier binnen."

Doch een oogenblik later kwam hij op deze gedachte terug.

„Als ik dàt doe," redeneerde hij hoogwijs, „zullen ze denken dat deze kamer onbezet is... En als ze dat *niet* denken, zullen ze het toch wel heel vreemd vinden. — Weet je wat?... Dáár!"

En met een smak zette hij ze voor z'n kamerdeur neer.

„Ze moeten dan maar denken, dat ik een weggejaagde soldaat ben," schertste hij.

Hij sloot zijn deur, kleedde zich haastig uit, keek nog even rond of hij zijn boeltje voor 't grijpen gereed had als er soms brand mocht komen, een akelig

idee dat hij verschuldigd was aan de huishoudster, die daar eens van in de krant had gelezen, er nu altijd over zat te tobben en te knerpen en bij hoog en duur verzekerde dat men er *haar* nooit toe zou krijgen om in een logement één nacht van haar dierbaar leven door te brengen. En toen hij zag, dat alles naar zijn zin was, blies hij de kaars uit en maakte als de wind, dat hij onder de dekens kwam.

Hij zou niet zoo gerust geslapen hebben, als hij geweten had, dat dienzelfden avond de Commandant van het garnizoen te Mareburg een bezoek had gebracht aan den archivaris. Die Commandant was een forsch man en aan heel zijn doen en laten kon men bespeuren, dat hij gewoon was te bevelen. Hij was nog niet lang in Mareburg, maar hij had toch al spoedig kennis gemaakt met den archivaris, die in gestalte en manier van optreden eigenlijk geheel een tegenstelling van den kordaten militair was. Maar de Commandant hield veel van oudheden, had zelf een massa boeken over geschiedenis en was er dol op om dingen uit den ouden tijd te hebben, waar hij zijn studeerkamer en ook wel zijn ruime gang mee opsierde. Nu had hij gehoord, dat de verschillende uitrustingen van de voormalige schutterij verkocht zouden worden, en hij had heel veel zin in een paar van die groote, ouderwetsche trommen. Die waren op de Stadhuiszolders geborgen, en daarom kwam hij er den archivaris eens over spreken. Waren die trommen nog in goeden staat, en bestond er kans dat hij ze direct over kon nemen, zonder in de handen van opkoopers te vervallen?

Nadat de heeren hierover een poosje gesproken hadden en de archivaris medegedeeld had, dat een deel van die oude dingen aan de stedelijke verzameling zou geschonken worden, welke onder zijn beheer stond, kwam het als vanzelf over de oude paperassen, waarvan zijn gedachten vol waren.

„'t Is jammer," zei de Commandant, „dat het Archief over zooveel plaatsen in het Stadhuis verdeeld is. Laat eens kijken: in uw werkkamer is een gedeelte, op het zolderkamertje wat, op de zolders ook al, en in de Raadkamer eveneens. M'n beste meneer, wat moet er van dat kostbare Archief terecht komen, als er in het Stadhuis brand uitbreekt!"

De archivaris haalde de schouders op.

„Er is in al de eeuwen van zijn bestaan, nog nooit brand in der Stede Huis geweest."

„Toegegeven. Maar wat in 't verleden niet geschied is, kan toch in de toekomst, zelfs heden gebeuren!"

„Neen, overste! Er wordt in 't Stadhuis te goed gezorgd voor vuur en licht, dan dat ik voor zulk een ongeluk bevreesd zou zijn."

De Commandant haalde de schouders op.

„M'n goeie meneer! Ik ben eens in 't Stadhuis naar boven geklommen, en tot m'n bevreemding ontdekte ik, dat er vlak boven uw werkkamer een afdakje was, waar allerlei afval lag. Daar stond een schaafbank en lagen krullen, en ik hoorde dat een bediende van 't Stadhuis daar 's avonds ging timmeren, nog wel met een petroleumlampje."

„Ja maar, overste, dat is sedert een paar weken niet meer 't geval. De burgemeester heeft het verboden!"

Met een eigenaardig glimlachje keek de Commandant hem aan.

„Weet u, wie den burgemeester daar attent op gemaakt heeft?"

„O!" riep de archivaris uit, „heb ik dat aan u te danken?"

Met een kort handgebaar wierp de Commandant allen dank daarvoor weg.

„M'n beste meneer," zei hij, „al moogt ge nog zoo gerust zijn over 't Stadhuis, wie waarborgt u, dat er niet in een der naburige woningen brand uitbreekt?

En hebt u al vooruit de noodige voorzorgen genomen?"

Glimlachend zag de archivaris hem aan.

„Ik doe diezelfde vraag aan u!"

„Aan mij?"

„Zeker! Als 't Stadhuis in brand vliegt, zijn ook de militaire uitrustingstukken in de zoogenaamde rustkamer ook verloren."

Schertsend hief de overste den vinger op.

„Hoe durft een geleerde als u die heerlijke documenten van uw Archief met militaire kleedingstukken vergelijken?"

„Omdat," antwoordde de archivaris fijntjes, „ik met een militair spreek!"

De overste keek van deze kleine terechtwijzing op. Hij was er zelfs een weinig gebelgd over. Daarom zei hij wat barsch:

„Als er brand komt, zijn in een ommezien *mijn* zaken gered; maar de uwe hopeloos verloren."

„We willen hopen van neen, overste! In ieder geval ontkomen mijn zaken, die door de menschen maar heel gering geschat worden en als oud vuil beschouwd, aan één gevaar, waaraan de uwe meer blootstaan..."

„En dat gevaar is?"

„Diefstal!... Men zal eer in de verzoeking komen, om bijvoorbeeld een pantalon of... of een paar schoenen te stelen, dan een oude stadsrekening!"

De Commandant hief het hoofd op. Hij zag er op dit oogenblik echt als een bevelvoerende uit.

„Wie zou het wagen zich aan landsgoederen te vergrijpen! Zoo iets komt bijna altijd uit. Men kan bij wijze van spreken veiliger een portefeuille met bankpapier bij een particulier, dan een onnoozele soldatenpantalon bij het Rijk stelen."

„Ja, ik geef u toe, dat de eerste de beste daar

niet licht toe zal komen. Maar als nu bijvoorbeeld eens een gevangene ontsnapte? De gevangenis grenst vlak aan 't Stadhuis; de vluchteling zou er door heen moeten. Wat een uitkomst als hij zijn boevenpak tegen een soldatenkleed kon verwisselen!"

De Commandant, die een weinig prikkelbaar werd bij dit voortdurend tegenspreken, trok minachtend de bovenlip op.

„Welk een veronderstelling!"

„Dat geval van brand was óók een onderstelling, overste!" gaf de kleine archivaris ten antwoord.

De Commandant trok even sterk aan zijn sigaar. Toen begon hij het gesprek een andere wending te geven. Hij sprak over zijn onderzoekingstocht, heel in zijn eentje door het Stadhuis en over de Stadhuiszolders ondernomen. De archivaris vond het heel prettig hier veel over te hooren, en 't deed hem goed, dat de overste alles zoo interessant gevonden had.

„Vooral die kasten trokken m'n aandacht," verklaarde de Commandant. „Als ik er zoo eens een koopen kon!... U hebt er daar een staan op den grooten zolder, ik bedoel die met de driedubbele sluiting, dat... dat ik die wel stelen kon!"

„Ja, dat *is* een mooie!" bevestigde de archivaris. „En hebt u die kast van binnen bekeken?"

„Neen, dat durfde ik op mijn eigen houtje niet. Graag wil ik dat echter met u doen."

De archivaris zei, dat de Commandant maar eens moest aanloopen. Hij had de kast juist vandaag gesloten, en dan was het voor den overste wel eigenaardig om hem te helpen al die ijzeren bouten er af te doen.

„O, die kast is van binnen zoo soliede ingericht!" voegde hij er met stille bewondering bij.

De Commandant werd er zeer nieuwsgierig naar, en beloofde, zoo spoedig als de drukte met al die recruten hem dat toeliet, den archivaris op de Stadhuis-

zolders op te komen zoeken, en dan zouden beiden zich verdiepen in de uit- en inwendige bewondering van die kolossale, oude kast.

Wat zou de Commandant den ontstelden archivaris wel vreemd aankijken, als daar, onder het stof der eeuwen, een pak militaire kleeren voor den dag kwam, dat op een geheimzinnige wijze uit de rustkamer was overgebracht naar de Stadhuiszolders!

ACHTSTE HOOFDSTUK.

DE SCHOENPOETSER VAN HET LOGEMENT MERKT ONRAAD.

Maarten was geen langslaper. Hij ontwaakte op zijn gewonen tijd, een half uur vroeger dan hij tegen den kellner gezegd had hem te wekken. Hij keek op zijn horloge, en nu wist hij niet, hoe hij dat half uur door zou komen. 't Eenvoudigst ware geweest zich nog eens om te draaien, en, behaaglijk onder de dekens liggend, half dommelend te wachten tot er op zijn deur gebonsd werd. De meeste jongens zouden dit ook gedaan hebben. Maar Maarten kon dat niet. Als hij eenmaal wakker was geworden, was het hem onmogelijk langer in bed te blijven liggen. Een uitstekende gewoonte. Want het bed is er wel voor om er in te rusten, maar niet om er in te blijven luieren, wat weekelijk en zwakkelijk maakt, en zeker niet goed is voor iemand, die graag flink en krachtig wil worden.

Hij kwam er dus uit, ging naar het venster en keek door een reetje van het gordijn, of hij soms een uitzicht had dat hem een goed poosje bezig kon houden. Dat viel echter tegen, want hij zag niets dan een vierkante ruimte, waarop verschillende vensters uitkwamen alle met gesloten gordijnen. Heel in de hoogte zag men een paar schoorsteenen afsteken tegen de lucht, en als men naar beneden keek ontwaarde men een zinken plat, waarin een zoogenaamde koekoek met

matglazen ruiten er in, onder eenige ijzeren staven, die aangebracht waren om die ruiten te beschutten als er soms, bij stormweer of dooi, steenen naar beneden vielen. Een vrij naargeestig uitzicht dus, waarmede men, zelfs met den besten wil ter wereld, geen half uur zoek kon maken.

Hij besloot toen om zich heel langzaam te wasschen en aan te kleeden, maar vooraf schoof hij het raam een eindje open, dat de koele, frissche voorjaarslucht naar binnen kon stroomen, in zooverre daarvan hier sprake kon wezen, waar zij eerst over de daken der hooge huizen en langs de roetige schoorsteenen moest komen, om in die vierkante ruimte te dringen. 't Was de zuivere lucht van zijn stadje niet. Doch een mensch neemt graag het goede, als hij het betere niet kan krijgen.

Toen... kon hij niet nalaten even heel zacht de deur te openen, om te kijken of zijn schoenen al klaar stonden; maar de plaats voor zijn deur was ledig. Dus... nu hàd de knecht ze. Wat zou die er wel van denken? Zoo'n man ziet van de gasten van 't hôtel weinig anders dan het schoeisel. En al inwrijvende of borstelende, denkt hij: „dit schoentje behoort aan een aardig jong dametje, en dat aan een huismoeder." Of wel: „deze laars is van een buitenman, die naar de markt gaat, en die van een schipper, en deze schoenen zijn van een handelsreiziger en die van een echten meneer." En als hij op de zool mocht schrijven wat hij van den eigenaar denkt, zou men er verwonderd over staan, hoe dikwijls hij den spijker precies op den kop sloeg.

Maar over de sigarenkistjes van Maarten kon deze man, die zelf milicien geweest was, 't met zichzelven niet eens worden. Soldaten logeerden niet in dit logement, tenminste niet zulke, die er met modelschoenen op uit gingen. Of was het misschien een hoogere, een sergeant bijvoorbeeld, die aan de jongens in het Overmaasche les gaf voor de oefeningen in den wa-

penhandel? Maar zoo'n sergeant is gewoonlijk te veel heertje om met modelschoenen er op uit te gaan. Ze waren bovendien pas uit het magazijn, want de reuk van de karbol was er nog aan. Zou het dan een koloniaal kunnen zijn, of een milicientje dat om familie-omstandigheden uit zijn garnizoensplaats, waar hij op zijn best gekleed kon zijn, over was gekomen? Een vroolijke Frans, die in de stad achtergebleven, of een moederskindje dat uit wanhoop gedeserteerd was? Een jongen van Schoonhoven of Kampen soms?

Het vraagstuk werd nu dermate ingewikkeld, dat de goede man van al dat peinzen nog warmer werd dan van zijn gewone werk. De sigarenkistjes, die hem in het poetsen lang niet meegevallen waren, zette hij een weinig harder neer dan eigenlijk noodig was.

„Weten zal ik het," mompelde hij, „al zou de onderste steen boven komen."

Hij wist het dan ook zoo aan te leggen, dat hij de beruchte schoenen voor de deur kon neerploffen, waarop hetzelfde nummer stond als op de zool, en bleef een eindje verder op post staan. Zijn moeite werd inderdaad beloond. Want Maarten, die met een kloppend hart naar dit oogenblik had staan wachten, hoorde ternauwernood de zware voorwerpen neerbonzen, of hij deed de deur open en vertoonde zich aan de nieuwsgierige blikken van zijn verspieder.

Onze jeugdige vriend merkte het dadelijk, dat die man op het portaal hem op bijzonder oplettende wijze aankeek, en daar hij dit natuurlijk dadelijk in verband moest brengen met die ongelukkige dingen welke hij nu eindelijk had binnengeloodst, werd hij bloedrood van verlegenheid, en sloeg de deur gauw toe.

De baas daar buiten bleef van verbazing als aan den grond genageld staan. Dat was geen sergeant, en geen koloniaal en geen soldaatje van Schoonhoven of Kampen, dat was zelfs geen bigge. Met eigen oogen

had hij een grooten, uitgegroeiden jongen gezien, die nette burgerkleeding droeg, er zelfs wat heerachtig uitzag, al was het de heerachtigheid van iemand die van 't platteland kwam, doch bij wiens kleeding in de verste verte die lompe soldatenschoenen niet pasten.

„Daar begrijp ik geen lor van!" mompelde hij, en na een poosje herhaalde hij: „neen, geen lor!"

Hoofdschuddend ging hij de gang af.

„Dat is niet in orde!" dacht hij. „Waarom werd die jongen zoo rood, toen ik hem aankeek?"

Hij hoorde vlugge stappen achter zich. Omkijkend ontdekte hij Maarten.

Op gevaar af, dat hij zijn baantje kwijt zou raken, want als de gast er over klaagde kon hij leelijk tegen de lamp loopen, sprak hij Maarten aan.

„Is meneertje deserteur?" vroeg hij met een knipoogje van verstandhouding, terwijl hij met den vinger naar de sigarenkistjes wees.

Maarten ontstelde er in 't geheel niet van, dat de man hem aansprak. Er was een reddende gedachte door zijn hoofd gegaan, en daarom was hij den man spoedig achterna geloopen, nog met de veters half los van den haast dien hij gemaakt had.

„Wel neen," schudde Maarten met het hoofd, „hoe kom-je daar aan?"

De man haalde z'n schouders op en zette een gezicht alsof hij zeggen wilde:

„Zeg ereis, ik ben ook niet van gisteren!"

En aldoor keek hij naar de sigarenkistjes.

„Ik ben student," lachte Maarten.

Maar 't was geen open, ronde lach. Hij voelde op dit oogenblik erg, hoe zwaar het is valsche getuigenis te spreken.

„Student?" riep de man uit. En 't was bepaald koddig te zien, hoe verbazing en ongeloof een zwaren strijd streden in zijn binnenste.

„En met die schoenen," zei Maarten achteloos, „wel, dat is een weddenschap!"

„Oooooo!" deed de man, voor wien een licht scheen op te gaan, op langgerekten toon hooren.

„Ze dachten dat ik er niet mee durfde uitgaan, en ik dacht van wel. En je ziet, hè, wie gelijk had."

De man had een heel andere uitdrukking op zijn gezicht gekregen. Nu was hem alles helder en klaar. Die studenten ook! Die hadden altijd wat raars!

„M'n vrinden zullen misschien morgen of overmorgen wel komen onderzoeken hoe ik me hier gehouden heb, en dan zullen ze 't natuurlijk 't eerst aan jou vragen. Maar je ziet, dat ik er niets om geef."

En de daad bij 't woord voegende, zette Maarten zijn voeten een voor een in een vensterbank en strikte de veters beter vast.

De man stond er met een genoeglijk gezicht naar te kijken.

„Ik heb me suf verzonnen, meneer, van wie die schoenen toch moesten wezen!"

„Dat geloof ik graag!" knikte Maarten, die vlug met de vingers bezig was. „En ze poetsten zeker heel moeilijk, hè?"

„Sapperloot, meneer, ik wou niet, dat je elken dag met zoo'n paar nieuwe trappers hier kwam."

Maarten lachte.

Hij was nu klaar, en schoof de broek behoedzaam over die dingen, welke hij in zijn hart vierkant naar de maan wenschte.

„En nu kun-je me een plezier doen," zei hij tot den man, terwijl hij zijn portemonnaie voor den dag haalde.

„En dat is, meneer?"

„Er vandaag tegen niemand over te spreken; behalve als m'n vrinden mochten komen."

„Die ken ik niet, meneer."

„Kom, kom! Studenten ken-je altijd."

„Dàt's waar," beaamde de man, die het kwartje dat Maarten hem toereikte in de hand liet glijden.

Dat kwartje viel hem, om de waarheid te zeggen, wel wat tegen. Hij dacht, dat studenten royaler waren.

Maarten, die bang was dat hij dit denken zou, maar heusch niets meer te missen had, las deze gedachte op z'n gezicht. Hij werd er een beetje verlegen onder. Doch zijn rol moest hij nu maar goedschiks kwaadschiks zoo flink spelen als het hem mogelijk was.

„Dus . . . voor een paar uurtjes mondje dicht?"

„Mondje dicht, meneer!" herhaalde de goede man, die dacht dat een kwartje toch altijd meer was dan niemendal en heusch elken cent best gebruiken kon. Bovendien, studentengrappen vond hij altijd aardig. Vanavond zou hij er z'n vrouw om doen lachen, en er later den mond van vol hebben, dat hij in zijn leven toch ook eens een heuschelijken student ontmoet had, een jong ventje nog, maar daar nu hoegenaamd geen de minste trots of grootsigheid in zat. Want hij had een heelen tijd met hem staan praten, wel vijf minuten waarvan de goede man zeker wel op zijn minst een half uur zou maken, — en zèlf, met eigen mond, had hij hem niet alleen een echte studentengrap verteld, maar in zekeren zin hem zelf die grap laten meemaken. Want die schoenen had hij toch met zijn bloedeigen handen zèlf gepoetst!

Per slot van rekening was hij dus ten hoogste in zijn schik met het gebeurde, groette Maarten erg beleefd toen die afscheid van hem nam, en keek hem na, toen die met veerkrachtigen, jeugdigen tred de lange gang afliep tot hij om een hoek verdween.

En Maarten?

Die was geheel en al opgemonterd. Van dien kant had hij de zaak nog niet bekeken! 't Was dus eigenlijk de kunst geworden om, met een paar soldatenschoenen aan, op gevaar af van telkens de achterdocht van dezen

of genen op te wekken en misschien wel met de politie kennis te moeten maken, een reisje van een etmaal te maken. Tot nu toe was alles goed gegaan, en hij twijfelde er niet aan, of de dag, die zoo goed begonnen was, zou ook goed eindigen.

Hoewel . . . hoe zou het mogelijk zijn om er mee thuis te komen en de sigarenkistjes te onttrekken aan de alles ziende en overal doorheendringende oogen van „het mensch"?

„Abah!" dacht Maarten, die overmoedig begon te worden, „komen die tijden dan komen die plagen! Ik ben er tot nu toe doorgerold, 't restje zal ook wel goed afloopen!"

En, met den eetlust zijner jaren, wierp hij zich op het ontbijt, terwijl hij met genoegen den heerlijken geur van thee en versch brood opsnoof, waarvan de ontbijtkamer vervuld was.

Toen hij eindelijk verzadigd was, en zooveel naar binnen geslagen had dat een meer bejaard mensch het er gerust den heelen dag mee had kunnen stellen, betaalde hij zijn rekening, en, een van de goeie sigaren van den archivaris opstekend, dat het in blauwe, doorzichtige wolkjes om hem heen kringelde, ging meneer de student in zijn riemschoenen het logement uit en de straat op.

NEGENDE HOOFDSTUK.

MAARTEN KOMT IN DE VERLEIDING, EN WORDT IN EEN LEVENDIGEN HANDEL GEWIKKELD.

Maarten moest nog op één plaats wezen om geld te ontvangen, doch daar kon hij niet eer komen dan na tweeën. Den geheelen voormiddag had hij dus vrij, en dat was juist wat hij zoo prettig vond van zijn Rotterdamsch tochtje. Gewoonlijk ging hij dan den kant van Fijenoord op om naar het aankomen en wegvaren, het lossen en laden der zeebooten te zien, eens te kijken naar de vreemde zeelui, naar hun spraak te luisteren en met geheel zijn hart van die eigenaardige drukte te genieten, welke in verband met de zeevaart en den koophandel staat. Hij zelf stamde uit een geslacht van varensgasten, en daarom kan men zich wel voorstellen, dat hij hier eigenlijk meer in zijn kracht was dan op een kantoor. Op de Secretarie kon hij wel eens een aanval van slaperigheid krijgen, wat naar hij vast geloofde eenig en alleen van het klokje kwam, dat dicht bij hem hing en wel aldoor tikte, maar niet gauw genoeg op wilde schieten naar zijn zin. Hier echter was hij goed wakker. Vuur en leven was er gekomen in zijn lichtbruine oogen, die tintelden toen ze dat drukke beweeg van de varenslui zagen.

Iederen keer als Maarten zich hier bevond, kwam er een groot verlangen bij hem op, om naar zee te

gaan. Hij gevoelde, dat hij er meer op zijn plaats zou zijn, en als scheepsjongen heel wat kraniger figuur zou slaan, dan dit aan den Stadhuisklerk mogelijk was. Grootvader evenwel wilde daar niets van weten. Daarom kreeg Maarten hier altijd weer denzelfden lust, om er stil van door te gaan. Als hij geen grootvader had bezeten, die in het zeemansleven door en door thuis was en hem er dikwijls van verteld had, zou hij vermoedelijk de proef wel eens gewaagd hebben. Nu wist hij, dat zoo iets vroeger wel mogelijk was geweest, in een tijd, die lang reeds tot het verleden behoorde, toen men handen op zee te kort kwam, en een kapitein blij was als hij een kracht meer mede kon nemen, al was die kracht bij het uitzeilen slechts een onbedreven jongen. Dit is thans zoo goed als onmogelijk. De politie is er dadelijk bij. En zonder toestemming van ouders of voogden gaat het niet meer. Zelfs zijn de kapiteins er niet meer om verlegen, en gebeurt het wel eens dat voor een jongen nog geld toebetaald moet worden, om hem met een zeeboot mee te krijgen.

Maar nu ... hàd Maarten geld, en straks kreeg hij nog meer. Thuis had hij een akelig leven. Altijd bebromd en bezanikt, op de Secretarie voor een luilak gehouden, een jongen van wien niets terecht zou komen, nooit en nergens een goed woord. De historie met dat militaire pak moest vandaag of morgen uitkomen. Wie weet, wat daarvan de gevolgen konden zijn.

Van de Secretarie werd hij in dat geval zeker gejaagd, en dan sloeg grootvader hem half dood. En dat alles was wel erg, maar het vreeselijkst zou hij het vinden als de politie er werk van maakte. De menschen uit zijn geboortestreek waren doodsbang voor de gevangenis, en hij was in den angst daarvoor opgegroeid. 't Zweet brak hem van benauwdheid aan alle kanten uit, als hij daaraan dacht.

Maar als hij nu wegliep; naar Engeland zocht te komen, of misschien wel naar Amerika?

En... dat geld van grootvader dan?

O!... hij zou hard werken en veel geld verdienen, en het later wel aan grootvader dubbel en dwars teruggeven!...

Toen Maarten dàt ging denken, stond hij op een gevaarlijk punt. Heel veel jonge menschen zijn diep ongelukkig geworden door te meenen, dat het geld, waarvan zij zich meester maakten, later door hen terugbetaald kon worden. Geld wegnemen is stelen, al zou men later in de mogelijkheid komen het eenmaal met rente terug te geven. En... is men er vooruit zeker van, dàt men daartoe later in staat zal zijn? Als zulke arme jongens voor den rechter komen, mag deze zulk een verklaring toch niet anders dan als een gewone verontschuldiging opvatten. Hoeveel medelijden hij met zulk een misdadiger moge hebben, veroordeelen moet hij hem, en de menschen, die erg hard kunnen zijn, veel harder dan de strengste rechter, blijven den armen drommel heel zijn leven lang, tot aan zijn dood toe, beschouwen als een wezen, dat nooit meer te vertrouwen is.

Gelukkig voor Maarten kwam deze eenvoudige waarheid in dit hoogst gevaarlijke oogenblik tot zijn verstand. Hij sprong haastig op, als wilde hij de verleiding, die hem van de schepen toewuifde, ontvlieden. En niemand, die hem zoo veerkrachtig langs de havens zag wandelen, kon wel vermoeden, dat die groote, stevige jongen daar pas een flinke overwinning over zijn eigen kleinheid en zwakheid bevochten had.

Daar is niets wat iemand zulk een blij gevoel van kordaatheid verschaft, dan zichzelf overwonnen te hebben. Maarten ook gevoelde zich veel kloeker en manlijker. Zijn blijde stemming van dezen morgen was wedergekeerd. En nu besloot hij om maar dadelijk

te handelen en zich zoo spoedig mogelijk van die gestolen schoenen te ontlasten.

Hij kwam voorbij een winkel waar allerlei oude dingen te koop waren. Men kon niets verzinnen of het was er. „Wel," dacht hij, „als er in deze uitdragerij van alles te koop is, vind ik daar licht een paar halfsleetsche bottines die me passen."

Maar als hij die voor een prikje kon koopen, waar moest hij dan met de sigarenkistjes blijven?

Zijn eerste gedachte was om ze in te ruilen. Ze waren haast nog nieuw en stevig, en de baas zou ze wel graag willen hebben, omdat hier voor de sjouwerlui en bootwerkers altijd werkschoenen noodig zijn. Tegelijk zou hij er het voordeel door hebben van niet veel te moeten bijpassen.

Reeds was hij op het punt om binnen te stappen, toen een gedachte hem weerhield.

Door aldus te handelen, zou hij niets meer of minder doen dan gestolen goed verkoopen. Tot nu toe had bij hem altijd het voornemen vast gestaan, om op de een of andere manier die voorwerpen op de plaats terug te brengen, vanwaar hij ze weggenomen had. Wanneer hij ze hier achter liet, zou dit onmogelijk wezen.

Hij raakte nu weder in een grooten tweestrijd.

Een eindje liep hij verder, keerde toen op zijn schreden terug den winkel alweer voorbij. Hij liep dusdanig in gedachten verdiept, dat hij meer dan eens tegen iemand aanbonsde. Maar hij was een echte plannenmaker. En als hij eenmaal daaraan bezig was, bestond er weinig anders meer voor hem op de wereld.

Weer keerde hij terug. Vlak voor den winkel hield hij stil. Even aarzelde hij nog, of hij al dan niet met die nare soldatenschoenen opgescheept zou blijven... Toen trad hij den winkel binnen.

Hij behoefde niet te vragen, of hij hier terecht was. Van allerlei schoeisel zag hij er. Nauw had hij te

kennen gegeven, wat hij wilde, of er werd hem een heele stapel voorgezet. Hij vond een paar, dat zeer sterk op zijn bottines geleek. Als hij er mee thuis kwam, zou de huishoudster er wel raar van opkijken dat ze zoo bijzonder gauw hun besten tijd achter den rug hadden, maar daar zou wel een mouw aan te passen zijn. Hij probeerde ze aan te trekken. Ja, 't ging niet te best en hij kwam er moeilijk in. En toen hij ze eenmaal aan had, besloot hij maar niet de moeite te beginnen om ze weer uit te trekken. Ze klemden erg. Maar hij hoopte, dat ze door het loopen misschien wel wat gemakkelijker zouden gaan zitten. In elk geval hij moest wel, want iets anders, dat voor hem geschikt was, zag hij niet.

Toen volgde het onderhandelen over den prijs. De koopman prees ze tot hoog boven de wolken. Maarten bekeek ze met een blik van verachting, zei dat ze hem klemden, dat er heel gauw zolen op moesten, dat de hakken scheef waren, in één woord, er was niets goeds aan. De koopman hield, of hij nijdig werd en zei en passant den prijs, waarover Maarten de handen in elkaar sloeg, en toen met diezelfde handen wanhopende pogingen ging aanwenden om ze uit te trekken.

Wat of ze meneer dan waard waren, vroeg de koopman.

Maarten bood iets minder dan de helft van de gevraagde som, waarop de koopman hem vroeg, of hij soms dacht dat hij ze gestolen had.

„Neen," gaf Maarten ten antwoord, en hij kon het haast niet houden van den lach, „want dàn zou-je er niet zóóveel voor durven vragen!"

De koopman, die het glimlachje wel gezien had, kon zich niet meer zoo kwaad houden, als hij wel gaarne gewild had. En daar hij Maarten in allen ernst zag sjorren om de bottines uit te krijgen, merkte hij op:

„Zie-je wel, ze willen al niet meer van meneer z'n voeten af, zoo blij zijn ze dat ze een kooper gevonden hebben."

„Dat zullen we dan eens zien," zuchtte Maarten, die in gebogen houding zat te trekken, en rood van inspanning werd.

„Kom," zei de koopman, „als ik u was, hield ik ze maar voor zooveel."

En hij sloeg heel wat van den gevraagden prijs af.

Maarten voegde een kleinigheid bij zijn bod, de koopman sloeg weer af — eindelijk werden zij het eens. Waarop zij beiden heel vriendelijk werden en de beste maatjes van de wereld schenen.

Dat was nu geheel naar het hart van Maarten. Hij hield van dat zichzelf helpen. In zoo'n winkel kreeg hij meer gedaan, dan ooit de secretaris van Mareburg, die zoo dikwijls het hoofd geschud had over het werk dat zijn klerk hem inleverde, wel vermoed of geloofd zou hebben.

„En nu had ik nog een verzoek," zei Maarten, terwijl hij de werkelijk niet te groote geldsom betaalde.

„En dat is?" vroeg de koopman.

„Dat je die schoenen hier — en hij wees op de sigarenkistjes — eens netjes inpakte."

„Wel, met plezier," gaf de koopman ten antwoord, die schik in zijn handigen en vroolijken klant gekregen had.

„Ja, maar ik bedoel dat u er een postpakket van maakt. De onkosten wil ik graag betalen."

„Kom, meneer — dat beetje papier en een doosje... dat kun-je wel op den koop toe krijgen!"

„Of je me dan afgezet hebt!" plaagde Maarten.

Het was een leelijk woord, dat hij daar uitsprak, maar hij lachte er zoo smakelijk bij, en zijn oogen glansden zoo ondeugend door de spleten der half toe-

geknepen oogleden, dat de koopman er niet kwaad om kon worden.

„Afgezet, meneertje?... 't Is hier zoo'n royale boel, dat je alles half voor niet of voor een zuur gezicht krijgt, en je de koopwaar nog in een nette verpakking toe mee naar huis wordt gegeven."

„Mijn koopwaar neem ik zelf mee," schertste Maarten, „die heb ik aan m'n voeten."

„Dat blijft immers hetzelfde?" gaf de koopman ten antwoord, terwijl hij ijverig bezig was de sigarenkistjes in te pakken. „Of ik het je bottines of wel je dienstschoenen doe, — pakken is pakken... Meneer is zeker militair?"

Maarten voelde zich een lichten schok door het lichaam gaan.

„Ja," knikte hij.

„Met verlof?"

Weer een knikje.

„Ja," zei de koopman vergenoegd, „dat kun-je nou in Rotterdam doen, zie-je, om in politiek te loopen. In je garnizoensplaats zou-je dat wel laten — en in Den Haag ook. Daar zien ze aan je neus dat je soldaat bent. En... aan je dienstschoenen hadden ze het dadelijk gemerkt."

Maarten haalde de schouders op, of het hem niet schelen kon.

„Ja, ja!" ging de koopman voort, „er is maar één Rotterdam in heel de wereld!"

En terwijl zijn vlugge vingeren voort gingen met pakken en met het strikken van het touwtje, verkondigde hij luide den roem van de koopstad, waarin hij geboren was en waarvan hij niet genoeg goeds kon vertellen.

Toen de boel ingepakt was, schoof hij het pakket over de toonbank heen naar Maarten.

„Meneer," zei deze, „nu zou-je me een heel groot

plezier kunnen doen. Ik heb geen gelegenheid meer om dit pakje op de post te bezorgen, en misschien hebt u wel een loopjongen, die dat wil doen. Wat die er voor hebben moet, wil ik graag betalen."

„Best," zei de koopman, „de jongen moet toch straks pakjes wegbrengen, en omdat u zoo'n gezellig heertje bent,... en omdat ik òòk in dienst geweest ben en weet wat je voor een meisje doet... ja, ja krijg maar geen kleur; er zal wel een meisje in 't spel zijn die je liever niet in je soldatenpak ziet of er moesten de gouden strepen op zijn!... nu dan, daarom zal ik er voor zorgen. Wacht, ik zal even wegen wat 't kosten zal."

„Wacht even," haastte Maarten zich te zeggen, want nu kwam het voornaamste, „ik had nòg een verzoek."

„Je hebt wat noten op je zang!" schertste de vroolijke koopman. „Moet-je bijgeval je centen terughebben?"

„Neen," lachte Maarten, die door het vroolijk gebabbel van den koopman den moed kreeg om zijn verzoek te doen, „maar ik zou dolgraag willen... dat *u* het adres er opschreef,... en... en... zooiets van *voorzichtig behandelen*... of: voor *nat te bewaren* of *drooghouden*... ziet u, dat ze denken dat er boeken in zitten of zooiets."

De koopman keek hem eerst met eenige verbazing en toen met een plagend glimlachje strak in de oogen. Maarten, wiens hart onrustig klopte, want van het antwoord, dat hij nu zou ontvangen, hing geheel het welslagen van zijn plannetje af, sloeg zijn kijkers neer en bloosde tot achter de ooren.

„Hèb ik het niet gezegd!" jubelde de koopman, terwijl hij hem familiaar op den schouder klopte, „er is een meisje in het spel, zoo zeker als tweemaal twee vier is."

„En," vroeg Maarten bedeesd, „zou u het willen doen?"

„Wel zeker, m'n jongen!... En je wilt zeker nog hebben, dat ik er *poste restante* op zet."

„Poste restante?" vroeg Maarten.

„Wel, je wilt het pakket toch liefst zelf afhalen."

„O ja, ja!" riep Maarten verheugd uit.

„Zeker, m'n vrind," ging de koopman voort, die hoe langer hoe vertrouwelijker werd met het jonge broekje, zooals hij Maarten in zichzelven noemde, „zeker, je weet toch wel, dat ze op het postkantoor de brieven en pakketten, waar dat woord op staat, blijven bewaren, tot de persoon, aan wien ze gericht zijn, er om komt?"

„Neen maar," juichte Maarten, „dat is wel zoo mooi als 't kan!"

De koopman had een schik van je welste.

„O, o!" riep hij uit, „wat is het goed, dat je bij mij terecht gekomen bent! Anders had het pakket immers regelrecht naar de kazerne van je garnizoensplaats gegaan!"

Maarten liet hem maar in dien waan, gaf hem zijn adres op, betaalde de kosten van het pakket en een kleinigheid voor den loopjongen, en erg in zijn schik dat hij nu op zoo'n leuke manier, zonder dat grootvader of de huishoudster er iets van zouden merken, de gestolen schoenen in zijn huis zou smokkelen, — haastte hij zich naar dat gedeelte der stad, waar hij zijn laatste commissie van dezen dag moest verrichten.

TIENDE HOOFDSTUK.

DE ARCHIVARIS HEEFT WEER AAN VERSTROOIDHEID GELEDEN.

Terwijl Maarten opgelucht door Rotterdam marcheerde en hoopte dat alles ten slotte nog wel terecht zou komen, zat de goede archivaris op de Stadhuiszolders van Mareburg in zak en asch. Gedachtig aan zijn belofte om een mooie trom voor den Commandant uit te zoeken, was hij dien morgen naar boven getrippeld, had zich naar de afgeschoten ruimte begeven waar de uitrusting van de vroegere schutterij bewaard werd... en vond niets dan het rampzalige overschotje, dat voor de oudheidkundige verzameling van de stad bewaard zou blijven. Dat bestond uit een trom, een paar trommelstokken, een draagband, twee hoorns van verschillend model en twee volledige schutterspakken. Behalve deze voorwerpen was vroeg in den morgen heel de boel weggehaald door den opkooper, die voor zijn bod de gansche uitrusting van de voormalige schutterij van de gemeente gekregen had.

Wel, wel, wat stond de oude man op zijn neus te kijken. 't Was om er medelijden mee te krijgen. Want ja, nu herinnerde hij zich, wat hem door zijn verstrooidheid heel en al door het hoofd was gegaan, dat de boel opgeruimd moest zijn, voor en aleer de vrouw van den concierge aan de schoonmaak van de Stadhuiszolders zou beginnen. De schoonmaak van zulk

een geweldig gebouw als der Stede-Huis, liep over heel wat tijd. Die begon in Maart en kon pas afgeloopen zijn als de vogeltjes, die in de dakgoten nog uitgebroed moesten worden, reeds vrij en frank rondvlogen. Die schoonmaak was een ziekte, waaraan geen mensch meer hekel had dan onze archivaris. Als hij niet zoo wanhopend aan verstrooidheid geleden had, zou hij gemerkt hebben, dat die ziekte reeds op verschillende plaatsen in de stad uitgebroken was, en dat de vrouw van den concierge met haar dienstpersoneel reeds alle toebereidselen had gemaakt om haar te doorworstelen.

O jee, wat moest de archivaris nu beginnen! Hij liet er een heelen dag over verloopen, eer hij tot een besluit kwam. Eerlijk moet gezegd worden, dat hij in den loop van dien dag, door het snuffelen in een belangrijk handschrift, zoo goed als geheel de beloofde trom en de teleurstelling van den Commandant vergat. Maar toen hij op bed lag, schoot hem die ramp weer te binnen, en voor hij in slaap viel had hij zich zelf beloofd, om morgen den Commandant even een briefje te schrijven, daar hij in dit geval heusch den moed miste om in persoon die Jobstijding over te brengen.

Bijna was ook dit voornemen hem weer door het hoofd gegaan, maar den volgenden middag schoot het hem gelukkig te binnen, en in zijn fijn schrift gaf hij lang en breed kennis van het gebeurde. Eerlijk als zijn karakter was, gaf hij zich geheel de schuld, en zoo echt kwam zijn spijt uit, dat de Commandant er om moest glimlachen. Hij gaf het briefje aan zijn vrouw, en haastte zich toen als de drommel naar den opkooper, om te zien of er voor hem nog iets te redden viel. Helaas, die had de trommen, waarvan het vel gescheurd was, reeds vernietigd.

„Daar was niets heels meer aan, overste!" verklaarde de man, die er echter spijt van had, dat hij zoo haastig

was geweest, vooral toen hij tot de ervaring kwam, hoeveel de Commandant hem voor een nog in vrij goeden staat verkeerenden hoorn gaf.

Toen de Commandant thuis gekomen was, vroeg hij aan zijn vrouw, hoe zij het briefje gevonden had.

Zij glimlachte ook.

„We moesten den archivaris eens ten eten vragen," zeide ze.

De Commandant ging dadelijk op dit voorstel in. En vroolijk van aard als hij was, maakte hij een aardig plannetje om zich op den vergeetachtigen archivaris te wreken.

Toen na een paar dagen het oude heertje aanbelde, stond de Commandant met heel zijn familie in de kamer gereed, om van het welslagen der wraakoefening getuigen te zijn. De meiden waren ook in 't geheim en de oppasser ook. Dat dienstpersoneel stond bij de keukendeur, om op het gewichtige oogenblik de nederlaag van den archivaris te helpen voltooien.

In de ruime gang toch, die, gelijk wij weten, opgesierd was met allerlei oude wapens, was ook de hoorn van de schutterij opgehangen. Daaronder was een bord geplaatst, waarop met groote letters geschreven stond: „Hier moest de trom staan van de Mareburgsche schutterij." Het dienstmeisje, dat hem met een vriendelijk glimlachje opendeed, bracht den archivaris, nadat deze zich van overjas en hoed ontdaan had, naar het hoekje waar, hel verlicht door een gaslamp, dit bord geplaatst was. Nauw had de archivaris daar een blik op geslagen, of de kamerdeur, die er zich vlak bij bevond, ging open, en de Commandant, zijn vrouw, en zijn kinderen kwamen naar buiten, het dienstpersoneel schoof ook wat naderbij, en daar stond nu de kleine archivaris als een arme zondaar voor het bord, dat hem met groote letters zijn verstrooidheid verweet. Een vroolijk gelach klonk door de gang. Schertsender-

wijze stelde zich de Commandant als een diep verongelijkte aan, mevrouw verklaarde, dat nu voor immer het geluk van dit huis geweken was, omdat er altijd iets onvoldaans over haar leven zou blijven hangen, de jongens riepen: „Wel, meneer! wel, meneer!" Het was zoo'n zot tooneel, dat de oude man er tegen wil en dank om in den lach schoot.

„Voor uw straf zal dat bord altijd in m'n gang blijven," dreigde de Commandant, zijn gast in de huiskamer voerend. Zijn vrouw en de kinderen plaagden hem ook nog wat, en de archivaris begon zich duchtig te verweren. Ineens heerschte er een stemming van opgeruimdheid, zoodat de oude man zich dadelijk thuis gevoelde en met zijn stillen glimlach opgewekt om zich heen zag.

Geen wonder, dat een maaltijd, onder zulke goede voorteekenen aangevangen, allergezelligst verliep. Als de archivaris zich liet gaan, was hij zijn gezelschap wel waard. En die hartelijke ontvangst had ineens het ijs gebroken. Met veel belangstelling informeerde mevrouw naar de familieleden van den kleinen geleerde. Neen, alleen op de wereld was hij niet. Hij had nog een veel jongeren broer, die in zijn jeugd een echte guit was geweest, en daarvan gaf hij een paar staaltjes ten beste, welke vooral door de jongere gasten aan tafel werden toegejuicht. Die broer was getrouwd, helaas niet erg gelukkig, omdat in den laatsten tijd zijn vrouw ziekelijk was. Maar — en hier betrok het gelaat van den archivaris — die broer had een dochtertje, dat verschrikkelijk ondeugend was.

„Kom, meneer," meende de gastvrouw, „ik vrees dat u overdrijft!"

„Toch niet, mevrouw! Ze heeft met haar ouders eens bij me gelogeerd. Maar dat schepseltje neusde in al m'n paperassen. Zulk een nieuwsgierigheid heb

Meneer is zeker Militair? blz. 74

ik nooit bijgewoond. En 't heele huis nam ze op haar horens."

„Vonden haar ouders haar ook zoo lastig?"

De archivaris schudde het hoofd.

„Die bedierven haar geheel en al, mevrouw."

„U houdt zeker niet bijzonder van kinderen?"

„Wat zal ik u zeggen? Natuurlijk vind ik kinderen heel lief en aardig, maar..."

„Nu, wat maar?"

„Meneer houdt meer van een oud handschrift," viel de Commandant hem plagend in de rede.

Allen lachten. En de archivaris erkende, dat zijn gastheer voor ditmaal volkomen gelijk had.

Met dien gastheer had hij zich na den eten op diens studeerkamer teruggetrokken om een sigaar te rooken, en men begrijpt, dat het tusschen die twee oudheidkundigen over allerlei geleerde zaken liep. Daarbij kwam beider aard aardig aan het licht. De oude man wist van toegeven en dulden, terwijl de Commandant vond dat men de lieden uit een klein stadje, die weinig begrip van de waarde van een archief hadden, wat forscher moest aanpakken.

„De vrouw van den concierge zou u wel klein krijgen," schertste de archivaris.

De Commandant moest om deze opmerking luid lachen.

„Is die dame zoo lastig?"

„Och," vergoelijkte de archivaris weer, „voor mij persoonlijk nu wel niet. Maar ze heeft altijd ruzie met de jongens, en dan moet ik te dikwijls naar mijn zin voor scheidsrechter spelen."

„Welke jongens bedoelt u?"

„Ik bedoel er mijn klerkjes mee. Onwillekeurig sprak ik in het meervoud, omdat ik een verbazende afwisseling van dat soort heb."

En nu begon de man een andere lijdensgeschiedenis te vertellen. Zoo'n jongen moest eerst ingewijd worden

in de geheimen van het oude schrift, want de menschen uit den tijd van Michiel de Ruijter schreven heel andere letters. Dat moest met een zoet lijntje geleerd worden, want niet iedere jongen had daar roeping voor. En al had hij dat, dan kon de archivaris daar toch den heelen tijd niet mee bezig blijven. In een archief is zooveel te doen, dat één menschenleven daartoe niet voldoende is. En omdat zoo'n jongen toch niet leeg kon zitten, moest hij hem eenig overschrijf-werk opdragen, wat gewoonlijk niet erg beviel. Het ergst evenwel was: veel weekgeld kon hij niet geven. Met het gevolg, dat de jongen er van door ging als hij wat beters kon vinden, en dan zat de arme man alleen voor alles.

De Commandant erkende, dat het een lastig geval was.

„Ik wou, dat ik u helpen kon; maar zelf heb ik m'n bezigheden. Ik erken ten volle, dat het voor u verschrikkelijk lastig is een klerkje te vinden, geheel geschikt voor het eigenaardige werk van een archief."

De archivaris, eenmaal op zijn paardje, ging nog een poosje op dit onderwerp in. Als hij maar eens een leerling aantrof, die een beetje nieuwsgierig was.

„Uw ondeugend nichtje?" schertste de overste.

De archivaris maakte een gebaar van schrik.

„De hemel beware mij! Ik bedoel geen kinderachtige nieuwsgierigheid, geen lust om overal eventjes den neus in te steken. Heusch, een flinke jongen handelt heel anders. Die kan soms niet rusten, voor hij de oorzaak of den oorsprong van iets gevonden heeft. Een soort landontdekker of uitvinder in het klein. Zulke jongens zijn op een archief onbetaalbaar. Want ze worden geprikkeld door al het geheimzinnige, dat achter die vreemde krulletters verborgen is. Telkens lichten ze een tipje verder van den sluier omhoog. Ze maken kennis met menschen, die wel een weinig anders dachten en deden dan wij, maar die ook boos konden

worden en dan drommels gauw de woorden en soms ook de vuisten of hun houwer tot hun beschikking hadden. Aardig is het ook, als men zoo leest, dat de klokken luidden over den dood van Karel den Vijfden, of dat de tijding kwam van den moord op den Vader des Vaderlands. En er is niet ééne leugen bij. Alles is echt waar en niet verzonnen. Wel, als je een leuken jongen hebt, dan heeft hij geen rust, eer hij zijn eigen persoontje tusschen al die deftige heeren uit den ouden tijd ingewerkt heeft! ... Ja, als ik een nieuwsgierigen klant kon vinden! ..."

De Commandant had glimlachend naar deze geestdriftige ontboezeming van den ouden man zitten luisteren.

„Goed dat mijn jongens u niet hooren. Ze zouden zich vermoedelijk vrijwillig als uw klerk aanbieden."

„Helaas!" gaf de archivaris ten antwoord, „ik vrees dat hun vader het hun verhinderen zou, omdat hij andere plannen met hen heeft."

„Ik vrees het ook," erkende de Commandant, „en daarom is het maar goed, dat ze uw lofzang niet gehoord hebben. Ik heb toch werk genoeg ze bij hun lessen te houden. Een jongenshoofd zit altijd vol plannen."

Er kwam een boodschap, of de heeren beneden thee kwamen drinken.

Een heel gezellig avondje bracht de archivaris in dezen huiselijken kring door. Heel de familie zou hem eens een bezoek op het archief komen brengen.

„O, mevrouw," weerde hij af, „het is zoo stoffig op een archief."

„Dan zal ik daar rekening mee houden, meneer," kreeg hij eenvoudig ten antwoord.

De Commandant had het weer over die kast met haar secure sluiting.

„Misschien kom ik daar al spoedig in mijn eentje eens voor, dan kan ik m'n vrouw nog een weinig nieuwsgieriger naar 't archief maken dan ze reeds is."

Plotseling hief de archivaris de hand op.

Men keek hem verbaasd aan.

„Pardon!" glimlachte hij, een weinig verlegen door die algemeene opmerkzaamheid. „Ik zou haast vergeten u te zeggen, dat dezer dagen de schoonmaak op de zolders begint!"

„O," zei mevrouw, „dan stellen we ons bezoek maar een paar weken uit. Als u maar wèl onthouden wil, dat uitstel geen afstel is!"

„Ik onderschrijf geheel die uitspraak van m'n vrouw," voegde de Commandant er aan toe.

„En wij ook, meneer!" riepen de jongens. „Wij komen ook mee!"

De archivaris boog glimlachend.

„Ik ben blij, dat mij die schoonmaakpartij in de gedachten schoot. Anders zou de familie op die zolders ontvangen worden te midden van emmers en borstels en zwoegende werkvrouwen, en..."

Hier hield hij op, en zijn flikkerende brilleglazen gingen den kring rond.

„Nu, wat bedoelt u?"

„Dat ik anders voor mijn verstrooidheid een tweede bord in uw gang zou krijgen."

Allen lachten om dezen uitval. En, gezelligweg, begon men den kleinen geleerde weer over die trom te plagen.

Toen hij 's avonds thuisgekomen was, ging hij niet dadelijk naar bed. Hij wilde nog een tijdschriftartikel uitlezen, maar door al de gezellige gesprekken van dezen avond kon hij er zijn aandacht niet genoegzaam bij houden. Zijn gedachten liet hij onwillekeurig nog eens over al het gesprokene gaan. Tot ze bleven stuiten op het leelijke, zwarte punt, dat hij nu geen klerk had en zoo verbazend zou moeten tobben. Waar ter wereld zou hij toch den nieuwsgierigen klant vinden, over wien hij met den Commandant gesproken had?

Een denkbeeld kwam bij hem op.

Een nieuwsgierige klant? Wel, dat was zeker wel de jongen, die onlangs over de zolders liep te zwerven. Die had stellig en zeker in de groote kast op den voorzolder staan neuzen. Want wat een oogen had hij opgezet, toen hij, bij de ruzie met de vrouw van den concierge, die kast gesloten vond! Heel gewillig was hij ook geweest met het dragen van de boeken naar de werkkamer. 't Was een gewillig baasje, die er niet tegen op zag zijn handen eens vuil te maken, waar je op een archief geregeld toe komt. Bovendien was hij al gewoon om op een kantoorstoel te zitten, want hij schreef op de secretarie. Maar... daarin lag nu juist het groote bezwaar. Want het baantje op de secretarie betaalde beter dan dit op het archief mogelijk kon wezen.

De archivaris zuchtte. Het aardige plannetje, dat hij onwillekeurig begon te vormen, moest op dit onoverkomelijke bezwaar afstuiten...

ELFDE HOOFDSTUK.

IN DE GEVANGENIS VAN SINT-CRISPIJN.

We hebben er op gezinspeeld, dat Maarten zoo opgelucht door Rotterdam liep. Dat was evenwel niet lang het geval geweest. Als hij niet zulk een angst voor grootvader had gehad en voor het gezeur van „het mensch", zou hij zoowaar weer naar de uitdragerij terug zijn gewandeld, om te vragen, of hij zijn sigarenkistjes alsjeblieft dadelijk mocht terug hebben.

Hoe dat kwam?

Eenvoudig omdat de bottines, die hij nu aan had, werkelijk te nauw bleken. Door het loopen er in, gingen zijn voeten zwellen, en op 't laatst was het of ze van glas waren, zoo voorzichtig zette hij ze neer. Men kan — volgens een bekend versje — zijn ergsten vijand geen grooter kwaad toewenschen, dan een wandeling in nauwe schoenen. Het vergalt je alles. Al heb-je de prachtigste natuur om je heen, je hebt geen lust meer om er naar te kijken. Op 't laatst heb-je haast geen plezier in je eigen leven meer. De Franschen hebben een heel aardige uitdrukking voor dit leed. Met een zinspeling op Sint-Crispijn, den beschermheilige van het gilde der schoenmakers, zeggen ze, dat zulk een persoon met knellende schoenen aan de voeten, zich in de gevangenis van Sint-Crispijn bevindt. Arme Maarten! Die was er nu ook in, en als je hem soms uitgelachen had — want

dat doen de menschen wel eens met zulk een gevangene — had hij je zeker een draai om de ooren gegeven. Hij was er tenminste woedend genoeg voor. En hevig verlangde hij naar het oogenblik, dat hij op de boot zou zitten, om zijn voeten, die hem een voortdurende kwelling als van brandende pijn veroorzaakten, een paar uur rust te gunnen. Maar toen hij eenmaal op de boot zat, ging het in z'n voeten geweldig kloppen en tintelen, zoodat hij met de punt van den eenen schoen tegen den hiel van den anderen duwde, tot de bottien een klein weinig verschoof. Reeds nu ging hij opzien tegen het eindje, dat hij in Mareburg moest loopen! Als hij thuiskwam, was het eerst afrekenen met grootvader, die ook niet een van de gauwste was als het op begrijpen aankwam, en dan pas zou hij gelegenheid hebben zijn daagsche schoenen aan te trekken, waar hij nu al minuutje voor minuutje naar zat te verlangen.

Voortaan zou hij elken Zondag in die kwellende gevangenis van Sint-Crispijn moeten gaan. Met wanhoop zag hij den zomer tegemoet. Graag deed hij dan des Zondags een uitstapje. Hij was een flink wandelaar en vond er een behagen in om, waar hij zes dagen lang den reuk van inkt en van pakken papier en officieele stukken had moeten inademen, zich eens te goed te doen aan de heerlijke, zuivere en frissche lucht uit de omgeving van zijn landstadje. Doch met zulke martelwerktuigen aan zijn voeten, was dit een totale onmogelijkheid. Hij ijsde reeds op het denkbeeld.

Was hij vrij man geweest, hij zou gauw zijn mes in die dingen gezet hebben, wel te verstaan als hij eenmaal thuis was. Maar de zanikachtige oude vrouw, die door haar eeuwig gezeur zijn jong leven vergalde, en door den schuwen angst, dien hij voor zijn grootvader gevoelde, een te groote macht over hem had, bespiedde met honderd oogen al zijn doen en laten,

en lette vooral op zijn kleeding. 't Eenige middel zou zijn om haar voortdurend een kool te stoven, te houden of hij met deze bottines uitging, maar, als hij er kans toe zag, ze gauw te verwisselen tegen zijn daagsche rijgschoenen. Altijd zou dit echter niet het geval kunnen zijn. En hoe hij dan, bijvoorbeeld op een snikheeten zomerdag, het zou moeten bewerkstelligen om het op de been te houden — wel, hij rilde nu al bij het denken er aan.

Hij werd wel hard gestraft voor zijn kwâjongensstreek om dat soldatenpak aan te trekken. En het eind van die straf was nog niet te voorzien. Pas dacht hij de eene moeilijkheid overwonnen te hebben, of al weer nieuwe deden zich op. Het eind scheen er van verloren.

Het boottochtje, waarop hij anders bijzonder gesteld was en dat hem altijd veel te kort duurde, scheen hem nu eindeloos lang. In plaats van naar de stuurhut te gaan en daar gezellig te praten met den kapitein of met den stuurman — en meest was er nog wel de een of andere zeeman bij, die allerlei dingen te vertellen had waarin Maarten bijzonder veel belang stelde — bleef hij, met één schoen half uitgewrongen, beneden zitten. Hij reisde tweede klasse, en nu geschiedde het, dat het er een oogenblik vol liep met een massa matrozen en soldaten, die van den een of anderen tocht naar hun garnizoensplaats terugkeerden. Anders had Maarten ook daar schik in, vooral in die losse Jantjes. Maar, alsof hij een roeping gevoelde voor het schoenmakersvak, zat hij nu maar naar hun schoeisel te kijken. Dat van de Jantjes was niet zoo breed van voren, en het liefst had hij hun schoenen aan gehad. Maar als hij naar zijn gemoed te werk had mogen gaan, zou hij de hem nu zoo bekende sigarenkistjes van de soldaten d'r voeten hebben afgestolen. Hij benijdde ze gruwelijk, en als hij voor een poosje zijn ellende vergat door te luisteren naar hun praatjes, kwam, bij de een of

andere onwillekeurige beweging, een gloeiing of klopping in zijn voeten hem herinneren, dat hij in waarheid een tobberd was. De matrozen hielden het niet lang beneden uit, waar men den rook wel snijden kon. Zij gingen naar boven, want het was mooi, zacht lenteweer. Ook de soldaten gingen uit dien mist van tabaksdamp en bierlucht. Doch Maarten had den moed en den lust niet ze te volgen. En toen hij zoo goed als alleen achtergebleven was, strekte hij de pijnlijk kloppende voeten op de bank uit, en zat daar met een gezicht, of er voor hem in de wijde, wijde wereld, en in zijn nog pas recht beginnend leven, nooit meer een zonnestraaltje van geluk zou schijnen.

In Mareburg gekomen, deed hij zijn best om niet kreupel te loopen. Hij moest telkens op zijn tanden bijten en kreeg er een kleur van. Toch kon hij 't niet helpen, dat hij een weinig slepend liep. En toen hij eindelijk zijn huis zag, kon hij zich niet herinneren, dat hij het ooit van zijn leven met zulk een innige en welgemeende vreugde begroet had.

Grootvader was op zijn post om van zijn kleinzoon rekening en verantwoording te vorderen, en „het mensch" was mede op haar post om hetzelfde te doen, maar, wat haar aangaat, naar de wijze waarop hij zijn hoogheilige kleeren van de reis had teruggebracht. Maarten had evenwel zulk een pijn aan zijn voeten, dat hij de beide grootmachten eenvoudig voorbij liep, naar de keuken ging, op een stoel neerviel en daar met inspanning van alle krachten zich verloste van zijn kwelduivels. Al was het huis vol geweest met koningen en keizers en alle mogelijke grooten der aarde, hij zou niet anders gehandeld hebben. Hij was half razend van dat gemartel aan z'n voeten, en toen hij eindelijk, en niet zonder veel moeite, de bottien die hem 't meest kwelde, uit had, gooide hij haar nijdig in een hoek, dat het bonsde.

„Heer in den hemel!" viel de huishoudster uit, „zie me eens aan, hoe die jongen met z'n kostelijke zondagsche schoenen leeft."

Grootvader zette ook een bedenkelijk gezicht, maar was te verlangend om te vernemen hoe Maarten in de geldzaken geslaagd was, om nu veel gedachten aan wat anders te kunnen wijden. Hij vergenoegde zich met iets te brommen dat niemand verstond, en toen te vragen, of Maarten haast klaar, en . . . en of alles met het geld in orde was.

„Dat's àlles best in orde, grootvader," steunde Maarten, die met de tweede bottien aan het vechten was.

Grootvader knikte tevreden, en vond nu gelegenheid om het een en ander in het midden te brengen, wat zooveel te beduiden had als dat Maarten z'n schoenen niet behandelen moest, of hij ze in de goot gevonden had. Ze hadden een mooien duit gekost, en 't geld waste grootvader ook al niet op den rug.

Met een laatsten ruk had Maarten zich eindelijk verlost. Hij smeet op goed geluk het ding heen waar het vliegen wou, ongelukkig net op den voet van de juffrouw, die een kreet van schrik en ontsteltenis deed hooren, en toen een eindje door de kamer hinkte van de pijn, onder het uitroepen van allerlei verwijten aan het adres van den jongen, van wien, volgens haar, nooit ofte nimmer iets terecht zou komen, omdat hij een oud mensch zoo schandelijk behandelde.

„Jongen . . . ben-je dol?" riep grootvader uit, die ook het liefst met de juffrouw op goeden voet bleef.

Doch Maarten liet klagen of brommen wie wilde. Met een pijnlijk gezicht zat hij zijn voeten te wrijven.

„Die dingen doe ik nooit meer aan!" steunde hij.

„Wat?" riep de juffrouw kwaadaardig uit, „wou-je die kostelijke, prachtige bottines voor oud vuil op de vliering gooien? Dat zal nooit gebeuren!"

„Trek ze dan zelf maar aan," snauwde Maarten, die nu door de wol heen was.

„Hei, hei!" sprak grootvader, „een toontje lager alsjeblieft tegen een oud mensch! Schaam-je je niet?"

„O, maar grootvader . . . het wàs niet meer uit te houden. Die dingen knellen . . . knèllen, om er gek van te worden."

„Waarom heb-je ze dan niet beter gepast, toen je ze kocht, aap van een jongen?"

„Och," viel de juffrouw in, „hij heeft er nooit over geklaagd, maar meneer heeft er zeker dolle dingen mee gedaan . . . misschien wel in een danshuis."

„In een danshuis?" glimlachte Maarten, die er aan dacht hoe hij gisteravond alles behalve balschoentjes aan de voeten had.

„Zulke gekheid haal-je toch niet uit, Maarten?" vroeg grootvader dreigend.

„Kom, grootvader, geloof zulke dingen toch niet!"

„Niet gelooven?" krijschte de juffrouw. „Eilieve, kijk er die heerlijke bottines eens uitzien! Ze waren gisteren nog zoo goed als splinternieuw, en nou zijn de zolen half versleten, en . . . zoo waar als ik leef, het lijken wel afgedragen schoenen."

En met de besproken voorwerpen kwam ze naar grootvader toe, en hield ze hem vlak onder den neus.

„Hoe komt dat, Maarten?" vroeg deze ernstig, na uitvoerig inspectie genomen te hebben.

Maarten was onverschillig geworden. Hij haalde de schouders op.

„De juffrouw zoekt overal kwaad voor me in . . . Ze waren gisteren toen ik ze aandeed niet nieuw, en als je er uren lang mee door Rotterdam geloopen hebt, worden ze er niet nieuwer op!"

„Dat zijn maar praatjes," ging de juffrouw op ruziezoekenden toon voort. „Ik zeg je, dat die mooie zondagsche schoenen niet in één dag zoo afgeslonst kunnen worden."

Weer haalde Maarten de schouders op.

„Laat de juffrouw maar eens zooveel uren in een paar nauwe schoenen kuieren!" bromde hij.

„Heb-je er dan in gesneden?" vroeg grootvader, de wenkbrauwen fronsend.

„Hoor eens, grootvader," zei Maarten, die, nu de pijn aan zijn voeten over ging, zich een geheel ander mensch gevoelde, „hoor eens, grootvader, als u me zoo weinig vertrouwt, moet u me nooit meer om geldzaken uitsturen. Dat is best gegaan, u zult er erg tevreden over wezen; en als u dan nog over die schoenen blijft brommen, moet u een volgenden keer maar eens probeeren, of de juffrouw zoo goed die geldzaken in Rotterdam in orde kan brengen. En — voegde hij er een beetje boos aan toe — zorg dan vooral, dat ze te nauwe schoenen aan doet als ze gaat!"

Dat slimme beroep op de in goede orde gebrachte geldzaken miste zijn uitwerking op grootvader niet.

„Hoor eens," aldus besloot deze, „je moet zelf maar zien, hoe je met die bottines terecht komt. Van 't jaar behoef-je er niet meer op te rekenen, dat je nog een paar nieuwe krijgt. Wil-je een heertje zijn, dan moet-je ook maar beter voor je lorren zorgen. En nauw of wijd, versleten of nieuw, . . . je zorgt, dat je ze 's Zondags aandoet, al was het dan maar voor je straf."

„Maar ik kàn ze niet dragen, grootvader!"

„'t Zal wel wennen. Alles went."

„Heusch, het kan niet!"

„Dan trek-je maar een paar dunnere kousen aan, of . . . of je gaat er met je bloote voeten in. Dat alles kan me niet schelen. Toen ik pas ging varen, kon ik ook niet tegen oud spek, geel als dukatengoud, en tegen kost die je eigenlijk aan geen varken zou hebben durven presenteeren . . . 'k Heb er van leeren smullen, joggie! Dus je weet nu, waaraan je je te houden hebt, en daarmee uit!"

De juffrouw wist niet, of ze nog kreunen moest om haar bezeerden voet, brommen omdat de schoenen in zulk een korten tijd op werkelijk onverklaarbare wijze verouderd waren, dan wel haar tevredenheid betuigen, dat de jongen een standje kreeg en flink onder den duim werd gezet. Ze deed daarom alle drie door elkaar. Maarten vond dat onuitstaanbaar, en werd er treurig om. Wat had hij zijn best gedaan, en nu werd hij op die manier behandeld! En toch, hij moest zich dit alles laten welgevallen. Want eigenlijk had de juffrouw goed gezien, en hij kon zich niet anders verdedigen dan door uitvluchten en onwaarheden.

Aldoor zat hij nog zijn pijnlijken voet te wrijven, tot het grootvader begon te vervelen.

„Kom, reken nu eens met me af!" beval die.

Maarten stond op om zijn daagsche schoenen te krijgen, die de juffrouw netjes gepoetst voor hem gereed had gezet. Maar de juffrouw was het zorgen voor hem zoodanig gewoon, dat ze er reeds mee in haar hand klaar stond, om ze hem aan te reiken.

Och, ze was toch niet zoo kwaad als ze leek. Dat gevoelde Maarten nu ook wel. En zijn goeie bui kwam weer terug, al zei de juffrouw:

„Daar, slordevos! . . . dat 's nu 't beste wat je hebt!"

Hij reeg ze snel aan, voelde welbehaaglijk hoe gemakkelijk ze om z'n voeten sloten, en volgde toen zijn grootvader naar de binnenkamer, om hem tekst en uitleg te geven van wat hij in Rotterdam had uitgevoerd.

En aldoor was er een glimlach op zijn gelaat. Natuurlijk! Want hij was immers een gelukkig ontsnapte uit de barbaarsche gevangenis van Sint-Crispijn!

TWAALFDE HOOFDSTUK.

DE SCHOENEN HERNEMEN HUN MACHT OVER MAARTEN.

Den volgenden dag had Maarten een groot pakket van de post gehaald.

„Krijg-je nu al boterletters van je meisje, Maarten?" had de postbeambte gevraagd.

Onze vriend had daar een schertsend antwoord op gegeven, maar inwendig had hij het land. Daar waren die ellendige schoenen weer, en, alsof ze iets heel dierbaars waren, liep hij er mee door Mareburg. Hij koos eenige achterstraten uit, want hij wist heusch niet wat hij zeggen moest, als zijn kameraden hem soms mochten vragen, wat er in dat pakket zat. En hij beefde er voor, als hij aan een ontmoeting met den secretaris dacht. Gelukkig had hij geen bijzondere ontmoeting. Eerst was hij van plan geweest om zijn huis van achter in te gaan, het poortje door en de plaats over, maar bij eenig nadenken verwierp hij dit plan. Hij was er toch bijna zeker van, in de keuken „het mensch" te zullen ontmoeten. De voordeur door, bood hem het kansje dat hij niemand zou ontmoeten, en dan dadelijk de trap op kon gaan om het pakket op zijn kamertje te verstoppen.

Dat kansje gewaagd!

Het baarde hem in 't geheel geen verwondering dat het hem ook hierin alweer tegenliep. Hij was er

nu gewend aan geraakt, dat hij een ongeluksvogel was. Juist voor de trapdeur moest hij immers grootvader tegen komen!

't Kon hem nu niets meer schelen. Hij liep door, of er geen grootvader in de wereld, laat staan in de gang was. Nu, dit was zeker het verstandigst wat hij op dit oogenblik doen kon, want als hij aarzeling of schuwen angst had getoond, zou grootvader natuurlijk dadelijk argwaan gekregen hebben. En als voor *diens* oogen het pakket opengemaakt had moeten worden, zou het er gespannen hebben, alsjeblieft hoor!

Toch bleef grootvader even staan.

„Wat een groot pak heb-je daar?"

„Ja, grootvader."

En Maarten was al bij de trap.

„Wat zit er in?"

„Boeken."

„Boeken?"

„Ja, en papieren er bij."

En zijn eenen voet stond al op de onderste tree.

„Voor den secretaris?" vroeg grootvader.

Maarten haalde adem.

„Ja!" riep hij verheugd uit.

En voort holde hij de trap op.

Doch grootvader riep hem na.

„Maarten!"

Hij keerde zich halverwege om.

„Wat is er, grootvader?"

„Zal-je er dan voorzichtig mee zijn?"

„Zeker, grootvader, wees maar gerust."

„Zou-je 't pak niet beneden laten? Als er eens brand kwam!"

„O, zooveel bijzonders is 't niet..."

„Wel?"

„Anders had de secretaris 't wel dadelijk op 't Stadhuis laten brengen."

Grootvader knikte. Dat was waar.

Even wachtte Maarten of grootvader nog iets te zeggen had, maar deze sloot de trapdeur en Maarten hoorde zijn sloffende schreden door de gang.

„Bons, bons!" ging het hart van den knaap, en de zweetdroppels stonden op zijn voorhoofd.

„Wat klopt m'n hart," mompelde hij.

Toen klom hij wat bedaarder naar boven,

Op zijn slaapkamertje gekomen, was zijn eerste werk het noodlottige pak op de tafel te zetten. Het vertrekje, dat vlak onder de pannen lag, was niet groot, en daardoor kwam het, dat de tafel dicht bij zijn bed stond. Hij zette zich op den rand van het ledikant neer, vouwde de handen over zijn knie, en bleef diep wanhopend al maar kijken op het pakket.

Eindelijk vermande hij zich. Knoopje voor knoopje deed hij de touwen los, geheel tegen zijn aard in. Het ging niet vlug; het duurde zelfs heel lang, maar met de grootste onwilligheid en tegenzin verwachtte hij den bekenden inhoud van het pakket voor zich te zien.

Hoe lang het ook duurde, de touwtjes kwamen los. 't Papier van het pakket afgewikkeld. Een doos kwam te voorschijn. Het deksel opgelicht, en nu, haastig, stak hij zijn hand in de houtwol en de papiersnippers. En ja, daar voelde hij al, koud aan zijn handen, het leer van die driewerf verwenschte schoenen.

Nu zette hij er wat gang achter. Zorgvuldig borg hij ze weg, ruimde den boel dien hij gemaakt had op, en, zich weder nederzettend op den rand van zijn ledikant, bleef hij zitten peinzen op een middel, om die gestolen voorwerpen weer op hun eigen plaats terug te bezorgen.

Daar liep hij de volgende dagen al maar over te suffen. Zijn werk leed er onder. Het ging hoe het ging, dat heele soldatenpak moest spoedig in de rustkamer worden teruggebracht. Als al „de biggen" er

waren, moest het naar alle waarschijnlijkheid uitkomen. Om dit te voorkomen, was er geen ander middel, dan dat hij, al was het slechts voor tien minuten, in het bezit kwam van de groote, roestige sleutels, die hij zelf op de werkkamer van den archivaris aan den spijker naast het raam had opgehangen. In den donker zou hij ze kunnen vinden. Alleen er waren twee groote bezwaren. In de eerste plaats moest hij op die werkkamer zien te komen, en in de tweede plaats over den voorzolder sluipen, waar de vrouw van den concierge zoo den baas speelde.

Hij dacht daar heel sterk aan, toen hij eens voor den secretaris een paar ingebonden boeken naar het archief moest brengen. De archivaris, die niet gaarne dikwijls gestoord wilde worden, had gezegd dat men zulke dingen maar tegen de deur van zijn werkkamer moest leggen; hij zou ze dan wel vinden. Voor die deur gekomen, kon de arme drommel niet nalaten er met de hand langs te schuifelen, als 't ware van verlangen om in dat vertrek te komen. Plotseling ging die deur open en de archivaris stond voor hem.

Maar de archivaris, die hem dadelijk herkende, knikte den jongen, die een kleur van verlegenheid gekregen had, toe, en zei: „Kom jij eens binnen, vrind!"

En toen hij hem op een stoel had doen neerzitten, hief hij dreigend den vinger op.

„Zoo, jeugdige rustverstoorder!" zei hij schertsend, „ga-je weer een ontdekkingstocht op de Stadhuiszolders ondernemen?"

Het was voor Maarten, alsof de oude man zijn gedachten open en klaar in zijn hoofd zag liggen. Hij werd er heelemaal beteuterd van, en mompelde een paar woorden, die hij zelf niet verstond.

De archivaris lachte.

„Ik geloof, dat jij een nieuwsgierig Aagje bent, is het niet?"

Maarten wist niet wat hij hierop ten antwoord zou geven.

„Ik mag die oude dingen wel zien!" zei hij maar, om er van af te zijn.

De archivaris schudde het hoofd.

„Jammer dat je al voorzien bent van een baantje; anders — er is, zooals je weet, net een plaatsje bij me open."

Maarten schrok er van, toen hij deze woorden hoorde. Lieve help! dáár had hij nog niet aan gedacht. Stel-je eens voor, dat hij klerk op 't archief kon worden, dan kon hij zoo gemakkelijk als iets zijn eigendom terug krijgen.

„Hè," riep hij in verrukking uit, „dat zou ik wel graag willen!"

„Is 't heusch waar, jongen?" vroeg de oude man met blijdschap in zijn hart.

„Ja, meneer — liever dan op de secretarie, want daar bevalt het me niet erg. Altijd dat overschrijven..."

„Maar bij mij zou-je dat ook moeten doen, en niet zuinig, hoor!"

„O, ik heb nu zoo'n hekel niet om wàt te schrijven; maar dat den heelen dag door, is haast niet uit te houden. En bij u valt er nog eens wat te dragen of af te stoffen, en menschen komen er om te kijken en die moet-je den boel uitleggen, en die zijn nog eens aardig voor je, en dan praat-je met dames en heeren... o, dat heeft Piet me allemaal verteld..."

Piet was, zooals men begrijpen zal, het klerkje, dat naar Amerika was gegaan.

De archivaris knikte zeer tevreden, toen hij Maarten met zulk een verrukking over het archief hoorde spreken. Maar toen kwam het bezwaar.

„'t Is erg jammer, vrind... hoe heet-je ook weer?"

„Maarten."

„Maarten? — Dat is net een naam voor een archief, want hoeveel beroemde mannen hebben niet den naam van Maarten gedragen!...

„Maarten van Rossum," lachte onze vriend.

„Tut, tut!" zei de archivaris, „jij kiest juist den man, die zooveel woningen in de asch legde en zulk een woest krijgsman was."

„En zooveel avonturen had," voegde Maarten er bij.

„Dat kàn, m'n jongen. Maar als ik jou was, koos ik liever Maarten Harpertszoon Tromp..."

„Of *die* geen avonturen had... want die is slaaf geweest bij een zeeroover."

„Jongen," riep de archivaris lachende uit, „zoo groot als jij bent, zou ik je als een pak onder m'n arm al dadelijk mee naar 't archief nemen... als... als er dat éène groote bezwaar niet was!"

„Een groot bezwaar?" vroeg Maarten angstig.

Want nu hij zich zoo nabij zijn doel bevond, en zijn geest, die vol lust tot avonturen was, het archief in den mooisten glans ter wereld zag, wilde hij niet gaarne dit heerlijke kansje verliezen.

„Ja zeker, een heel groot bezwaar zelfs... Je verdient op de secretarie meer dan ik je geven kan. Wel kan het geschieden, dat je van de bezoekers goed wat fooien krijgt — en een aardige babbelaar als jij zal hun wel bevallen — maar dat is toch niet vast, en daarom mag-je er niet op rekenen."

Ja, dat was wèl een groot bezwaar. Maarten, die den geldzuchtigen aard van zijn grootvader helaas maar al te goed kende, wist wel, dat die tot zoo iets nooit zijn toestemming zou geven.

„Nietwaar?" hernam de archivaris, op een toon van spijt en teleurstelling, „dat zullen je ouders niet willen."

„Ik heb geen ouders meer, meneer."

„Niet? Arme jongen! dan ben-je wel te beklagen."

Een wolk kwam over het voorhoofd van den knaap.

Ach, er werd ook te weinig op dien toon van hartelijke belangstelling tot hem gesproken.

„Ik ben bij mijn grootvader thuis, meneer... en die zou zeker niet willen, dat ik met geldverdienen achteruit ging."

„Dan weet ik er tot mijn leedwezen geen raad op, Maarten."

En de archivaris haalde de schouders op.

Plotseling vloog een blijde glans over het gelaat van den knaap.

„Ik wel, meneer!"

De oude man, die op het punt was een eind aan dit vruchtelooze gesprek te maken en dan naar huis te gaan, wendde zich in de grootste verbazing tot Maarten.

„Weet-jij er een mouw aan te passen?"

„Zeker, meneer... als u er tenminste geen bezwaar tegen had."

„Dan moet ik toch eerst hooren, welk plan mijn jeugdige vriend in zijn avontuurlijk hoofd heeft uitgebroed."

„Kijk eens, meneer... neem het me niet kwalijk dat ik het zoo maar op mijn manier zeg... maar als ik dan in den namiddag een uurtje of zoo bij u op 't archief kwam schrijven... De dagen lengen toch, en ik heb na vieren den heelen namiddag voor me."

„Daar zeg-je zoo iets!" zei de archivaris verrast. „Maar... is dat dan niet te druk voor je?"

„Te druk? Een half uurtje meer schrijven en een uurtje sjouwen. Dat laatste doe ik het liefst."

„Toe maar! Je regelt al zelf je werkuren, naar ik merk!"

Maarten lachte.

„Mag ik dan?"

De archivaris dacht even na.

„Er is nog een bezwaar!" mompelde deze.

Maarten ontstelde.

„Nog al een, meneer?"

„Ja!... Ik ben er juist van 5—6 niet, omdat ik dan eet. En soms kom ik na dien tijd in 't geheel niet meer!"

„Dat is juist in m'n zeiltje," jubelde Maarten in zichzelf, „dan heb ik de baan heelemaal vrij, en is binnen een weekje heel die vervelende zaak met het soldatengoed achter m'n rug."

Hij had beet, en nu wilde hij het vischje ook ophalen.

„Dat komt net goed, meneer!" riep hij uit.

„Hoe dat?"

„Als de archivaris er niet kan zijn, is de onderarchivaris op zijn post."

„Je bent een slimme vogel!" lachte de archivaris.

„Dus mag ik, meneer?"

Nog even dacht de archivaris na.

„En wanneer zal ik dan tijd vinden, je in het oude schrift in te wijden?"

„Is dat oude schrift dan zoo moeilijk te lezen?"

De archivaris bevestigde dit.

„Maar 't is toch wel te leeren, is 't niet, meneer?" vroeg Maarten angstig.

De oude man zag hem even in het gelaat. Neen, een suffer of domkop was die jongen niet. En wat een groot verlangen toonde hij om tot de geheimen der oude paperassen toegelaten te worden! Bij zijn weten had de archivaris nog nooit in zijn lange leven bij een jeugdigen persoon zulk een groote belangstelling opgemerkt.

Geen wonder! Als hij alles eens geweten had!

Maarten werd haast neerslachtig door dit onderzoek, hetwelk in den op hem gerichten blik van den archivaris te lezen was.

„Is 't voor mij te leeren, meneer?" herhaalde hij angstig.

„Ja!" zei de archivaris nu kloekweg.

Een blos van vreugde vloog over het gelaat van den overgelukkigen knaap, die door dit antwoord alle hoop kreeg op een ongedachte uitkomst.

„Dus mag ik?" jubelde hij.

Glimlachend tikte de oude man hem op den schouder.

„Spreek-jij eerst met je grootvader, en kom dan morgen tusschen twaalven en eenen bij mij eens hooren, wat ik besloten heb."

„Heel goed, meneer; dank u wel!"

De archivaris noemde hem nog even op, wat zijn weekgeld zou zijn, en nam toen afscheid van hem.

Maarten liep een eindje heel bedaard de trap af, maar toen hij wist dat hij goed en wel alleen was, maakte hij een paar bokkesprongen, trok een reeks leelijke gezichten en deed nog al meer wonderlijke dingen, die de vrouw van den concierge, als zij het had kunnen waarnemen, voorzeker er toe gebracht zouden hebben om aan zijn verstand te gaan twijfelen.

Toen hij dien middag uit de secretarie kwam, ging hij, in plaats van te wandelen, naar zijn kamertje, haalde de soldatenschoenen voor den dag, en zette ze voor zich op tafel. Hij ging in zijn geliefkoosde houding op den rand van zijn ledikant zitten en keek ze aan. En 't was net, of zij door de koperen oogjes van de kleppen ook hèm aankeken, en hem uitlachten, dat ze hem zoo'n heerlijke poets gespeeld hadden.

Zoo keken ze over en weer elkaar een poosje aan, tot er langzamerhand ook een glimlach op 't gelaat van Maarten kwam. Hij begon, nu er uitkomst scheen te komen, het geval zoo gek te vinden, dat hij het graag uitgegierd had van den lach.

„Jelui leelijke sigarenkistjes!" lachte hij, „heb-je 't er expres om gedaan?"

Met hun glimmende oogjes keken zij hem aan, en ze schenen te zeggen:

„Wat verbeeld-je je? Denk-je, omdat jij een mensch bent en wij maar dingen, dat wij den baas niet over je spelen kunnen?"

„Den baas over mij?" schertste Maarten. „Hier, jelui rakkers! Knechtjes zal-je voor me zijn! Aan m'n voeten, om je te laten zien, waar je eigenlijk hoort."

Al lachende en in zichzelf pratende, had hij reeds zijn daagsche schoenen uitgetrokken, en nam de sigarenkistjes in de hand. Als 't echt was, moest hij er eigenlijk de riemen in doen. Een oogenblik dacht hij er sterk aan, om die uit hun schuilhoek op te duikelen, maar hij liet dit nu maar, en reeg de soldatenschoenen met de veters, die er nog in zaten, aan de voeten. Juist was hij van plan, om, zoo goed en kwaad als de beperkte ruimte van zijn zolderkamertje het toeliet, een poosje op en neer te marcheeren, toen hij opeens beneden een gestommel en een verward geluid van stemmen hoorde. Met de grootste verwondering vernam hij in dit anders zoo stille, ja al te rustige huis, een leven, alsof er iets bijzonders gebeurde. Eensklaps werd de trapdeur haastig geopend, en de stem van de huishoudster deed zich hooren.

„Maarten, Maarten!"

Het klonk schel en angstig; hij ontstelde er van.

„Maarten, Maarten!"

Hij sprong op en holde den zolder over.

„Wat is er?"

„Kom eens gauw beneden... Grootvader is zoo akelig geworden!"

DERTIENDE HOOFDSTUK.

WIE JOOPIE WAS, EN HOE HET KWAM DAT ZIJ EEN RUSTIG HUISHOUDINKJE OP STELTEN ZETTE.

De oude archivaris zat in zijn huiskamer. Het eten was al opgedragen, maar hij liet de soep koud worden en zat maar te schudden met het hoofd, alsof hij een Chineesch poppetje en niet een geleerde meneer was. Naast zijn bord lag een geopende brief, en als hij even ophield met schudden, nam hij den brief ter hand, las er in, lei hem vervolgens neer, om dan weer met het hoofd te gaan schudden.

De meid, die hem bediende, bracht wat binnen, en bemerkende dat hij nog niet eens met eten begonnen was, zei ze:

„U laat de soep koud worden, meneer."

En nu schudde zij ook met het hoofd.

„O ja," zei de archivaris, en hij lepelde eenige oogenblikken. Toen hield hij op, en zich tot de meid wendende, vroeg hij:

„Heeft mevrouw al gegeten?"

„Ja, meneer. — U bent zoo laat thuis gekomen, dat we maar begonnen zijn."

De meid zei dat een beetje snibbig. 't Was ook vervelend, dat meneer zelden op zijn tijd kwam. Als hij op dat vuile archief was, waarvoor de meid een diepgevoelden afkeer had, omdat het linnengoed en de kleeren van meneer meestal vol vegen, spinrag en

zwartachtig stof zaten wanneer hij er vandaan kwam — wist hij van geen tijd of uur meer.

Hij had echter geen ooren voor het stille verwijt, hetwelk in de woorden van de dienstbode begrepen was.

„Als ik straks klaar ben, zou ik graag hebben dat mevrouw even bij me kwam."

„Ik geloof, dat ze een dutje gaat doen, meneer," zei de meid scherp.

„Goed, goed!" knikte hij vergoelijkend, „als ze dan haar dutje gedaan heeft. Hoor-je, Jansje?"

„Jawel, meneer... Maar, nu moet u toch ook wat eten. Het is zonde, dat u vanmiddag zoo laat thuis gekomen bent, en..."

„Al goed, Jansje, al goed!"

En om de meid plezier te doen, zette hij zich nu werkelijk aan het eten.

Veel eer deed hij echter niet aan het maal. Die brief ook!

Na den eten stak hij een sigaar op, ging in een gemakkelijken stoel zitten, maar de brief bleef in zijn handen. En zoo was het, dat de dame, die voor hem 't pension hield, hem vond, toen zij eindelijk verscheen. Te spoedig was dit evenwel niet, want Jansje had haar meesteres genoeglijk haar uiltje laten knappen.

„U hebt me geroepen, meneer?"

De archivaris schoof een stoel voor haar bij, en begon met zich te verontschuldigen, dat hij haar in haar slaapje gestoord had. De dame gaf te kennen, dat dit zoo erg niet was, en liet al heel gauw doorschemeren, dat zij graag zou willen weten waarom zij geroepen was.

„Ik heb iets belangrijks aan u mede te deelen, mevrouw; iets, waarmede ik, om de waarheid te zeggen, erg verlegen zit."

De dame gaf geen antwoord, maar keek hem vol belangstelling aan.

„Als u 't schikken kan, krijgen we hier een gast in huis."

„O, meneer, als dat alles is... De logeerkamer staat altijd gereed."

De oude heer schudde het hoofd.

„'t Is geen gewone gast, en niet voor een paar dagen. 't Is waarschijnlijk voor geruimen tijd."

„Voor geruimen tijd?"

„Zeker wel voor eenige maanden."

De dame hoorde daar verbaasd van op.

„Natuurlijk is alles op mijn kosten; maar ik weet niet of dit wel te schikken is met uw gewoonten en uw eigen vrijheid."

„Nu, meneer... als 't een heer is, die alleen komt om te eten en te slapen..."

„'t Is geen heer."

„Geen heer!"

„Neen, een dame."

Mevrouw keek hem sprakeloos van verbazing aan, terwijl de archivaris verlegen aan zijn manchetten plukte.

„Eigenlijk is 't geen dame ook," ging hij schuchter voort, „en hierin zie ik voor u de grootste moeilijkheid."

Mevrouw schudde nu ook het hoofd.

„Ik begrijp er niets van, meneer!" beleed ze eerlijk.

„Laat ik het u uitleggen, mevrouw. U kent m'n broer, die twee jaar geleden met z'n vrouw hier gelogeerd heeft?"

„Ja," glimlachte mevrouw, „die erg levendige en vroolijke meneer met z'n lachende bruine oogen. En z'n vrouw was ook een heel aardige dame, maar zoo zwakjes... Er is toch geen ongeluk met haar gebeurd, meneer?"

„Gelukkig niet, maar ze moet nu voor haar gezondheid naar een plaats aan den Zuidelijken kant der Alpen, dicht bij de groote Italiaansche meren."

„'t Is zonde!" zei de dame, „en zou er hoop bestaan dat ze genas?"

„M'n broer gelooft het wel en hoopt het natuurlijk van ganscher harte. Maar... nu is heel z'n huishouden in de war. Voor zijn betrekking is hij haast altijd op reis, en... zeg, mevrouw, herinnert ge u nog de derde gast die toen in ons huis was?"

„U bedoelt dat... dat lastige meisje. Neem me niet kwalijk, dat ik zoo van uw nichtje spreek, maar ik zag wel, dat het u toen ook wat druk gemaakt werd door dat wel een weinig al te levendige juffie!"

De archivaris zuchtte.

„Nu," zei hij heel zacht, „die komt vanavond al hier!"

Hij durfde niet opkijken, toen hij eindelijk met deze tijding voor den dag gekomen was. Hooren deed hij echter wel, en... hij hoorde, dat het erg stil in de kamer bleef.

„Ja," ging hij voort, even opkijkend en bemerkend dat mevrouw nu op haar beurt de oogen neergeslagen had, „m'n broer moest dadelijk met z'n vrouw weg, en, het was in goed vertrouwen op mij, schreef hij, dat hij Joopie — zoo heet m'n nichtje — direct naar mij toe zond. Ze is nog al handig en kon zoo'n reisje wel alleen maken."

„Dat geloof ik graag," gaf de dame een weinig bits ten antwoord.

„Dien eenen nacht zal ze dus in elk geval hier logeeren moeten; maar hoe het dan verder moet, weet ik heusch niet, mevrouw."

Even zweeg de dame.

„Voor vannacht en nog een paar nachten is er natuurlijk geen zwarigheid, meneer. Maar... zoo voor maanden achter elkaar, is... is 't een moeilijke geschiedenis, meneer. Uw nichtje is niet van de gemakkelijkste, meneer. 't Is hier een stil huishouden, en... en..."

Weer zweeg de dame.

„Als ze nu een ander meisje was," zei ze plotseling.

De archivaris haalde de schouders op.

„'t Is voor *mij* zeker niet prettig, mevrouw. Ik kan heelemaal met dat jonge goedje niet omgaan. Maar... er is niets aan te doen. Ik moet nu haar vader wezen, en dat wil ik graag. Maar haar moeder?... Kijk, mevrouw, als u dat voor een paar maandjes wou zijn. Ach hemel, ik kan ze toch niet elders onder dak brengen!"

Neen, dat ging niet; mevrouw moest het toestemmen. En... dat beroep op haar moederlijk gevoel maakte toch wel eenigen indruk op haar. Het medelijden met de vriendelijke dame, die om haar treurigen gezondheidstoestand haar kind voor geruimen tijd aan anderen moest overlaten, deed het overige. Op 't laatst beloofde zij, dat zij er de proef van wilde nemen.

„Ik ben er wel een weinig toe verplicht, meneer," bekende ze rondborstig, „want ik kan u toch moeilijk om dat meisje uit m'n huis laten gaan."

De oude man straalde van dankbare blijdschap; de dame was er door getroffen, en sprak nog alleen de hoop uit, dat het lastige nichtje het niet al te bar zou maken. Toch — met een bang hart ging hij ze van de boot halen. 't Kind was, toen ze met haar ouders bij hem logeerde, inderdaad heel lastig geweest. Dat was nu wel twee jaar geleden en in die paar jaar zou ze niet alleen ouder maar ook wijzer geworden zijn. Den vorigen zomer had hij ze slechts even gezien, omdat ze, toen hij voor een weekje bij zijn broer door zou brengen, dienzelfden dag naar Gelderland vertrok naar een vriendinnetje van haar. Toen had ze hem al grooter en verstandiger geleken. Maar hij kon het zich niet ontveinzen, dat hij liever niet in zijn rust van oude boeken en handschriften gestoord werd.

Wat moest hij in vredesnaam met haar beginnen? Hij kon ze toch moeilijk in 't archief stoppen! Ze had heelemaal den aard van haar vader. Die was de

jongste broer van hem, en hij wist nog heel goed hoeveel hij met dien ondeugenden rakker te stellen had gehad.

De boot kwam aan, de oude meneer plaatste zich vlak bij de plank, keek zijn bijziende oogen haast door zijn brilleglazen heen, maar eer hij nog goed en wel zijn nicht gezien had, voelde hij al twee armen om zijn hals geslagen, en een zoete meisjesstem vleide in zijn oor:

„Dag, goed, oud oompje!"

„Kind," zei de archivaris, „ik zou je niet meer herkend hebben. Wat ben-je groot geworden!"

Inderdaad, voor haar vijftien jaartjes, zag Joopie er als een heele dame uit. Een kind kon ze in 't geheel niet meer genoemd worden, maar nu ze zóo groot geworden was, vond haar oom het nog veel bezwaarlijker. Een kind kan-je wel onder de plak krijgen, al is het slechts voor een oogenblikje, door een zuur gezicht te zetten en een grooten mond open te doen. Hoe hij dit echter met deze jonge dame zou klaarspelen, die precies in haar lastigste jaren was — daar zag de goeie archivaris heusch geen gat in.

En 't malst was, dat ze dadelijk een soort moedertje over hem speelde. Ze stak haar arm in den zijnen, en ging aan 't vertellen wat er thuis gebeurd was.

„Kijk, oompje," zei ze, „dàt neem ik ma vooral kwalijk, dat ik niet met haar mee mocht om haar op te passen."

„Maar kind, dat zullen de doctoren verboden hebben."

„Die?" riep Joopie uit, en haar donkere oogen vlamden, „die verbieden alles. En ik blijf er bij, dat ma daarin niet had mogen toegeven. Wie kon haar beter opgepast hebben dan ik?"

„En wat zei je vader?"

„Och, die zit heelemaal onder de plak van den dokter."

„Kindjelief... het zal heusch zoo het beste voor je moeder zijn. En wie weet, hoe gauw ze nu beter is."

Joopie's oogen stonden vol tranen.

„Ik hoop het, oom. Want, o, 't is zoo akelig als ma altijd ziek is."

„Mag ze aan je schrijven?"

„Zelf niet, oom — maar ze mag een ander zeggen wat die schrijven moet. Vind-je dat niet akelig?"

„Als ze er van beter wordt, dàn niet, kind... Maar jij mag toch zeker wel schrijven?"

„Zeker! Vader en ik zullen druk briefwisseling met haar houden. En ... en, dan zal ik heel wat kwaad van je te spreken hebben, oompje!"

Ze lachte weer, en ze drukte den arm van den ouden man hartelijk tegen zich aan.

Neen maar, zoo aardig had zich de archivaris zijn woelig nichtje niet voorgesteld. En 't gevolg was, dat nichtje nu al met hem doen kon, wat ze wilde.

Ook de dame van het pension was zeer gerustgesteld toen zij met Joopie de kennis hernieuwde. Door heel het huis bracht de nieuw aangekomene een jonge frischheid, en de meid, die haar de slaapkamer wees, moest erkennen, dat de gast haar medegebrachte zaakjes dadelijk netjes in orde schikte, en, hoewel ze niet van de gemakkelijkste was, moest ze al gauw lachen om de levendigheid en vroolijkheid waarmede de jongejuffrouw de slaapkamer inspecteerde. De meid ging hier uitsluitend met oude lieden om, die dutjes deden en overal bezwaren in zagen. Ze was er warentig zelf haast oud door geworden. Nu ze echter een vroolijken lach hoorde en allerlei snaaksche dingen hoorde zeggen door een stem waarin nog iets was als de klank van zilver, voelde ze voor zich zelf ook, dat ze geen neepjeskapje op had en dat ze nog jong en fleurig was.

Toen nu de archivaris de mevrouw een tevreden en de meid zoowaar een vroolijk gezicht zag zetten, kreeg hij ook een weinig meer moed op het leven, dat hem de eerstvolgende maanden wachtte.

En toch... wat moest hij dien tijd met haar beginnen? Die gedachte kwelde hem aldoor, terwijl ze samen in de gezellige kamer over allerlei dingen, en vooral over de ziekte van Joopie's moeder zaten te praten. Hij was er eindelijk dermate van vervuld, dat hij het zei.

„Kindlief, ... als je je hier maar niet verveelt!"

Met haar mooie, donkerbruine oogen zag ze hem verbaasd aan.

„Waarom zou ik me hier vervelen, oompje?"

De archivaris knikte verlegen.

„Ik weet niet, waar ik je op den dag laten zal!"

„Waar u me laten moet?"

„Ja, ik ben op den dag altijd bezig."

Ze glimlachte.

„Ik weet het, oompje, dat u altijd in die oude paperassen zit. Vader heeft het verteld. En daarom ben ik er heel nieuwsgierig naar geworden."

„Dat zijn geen zaken voor jonge meisjes."

Ze trappelde even met haar voetje.

„Dom toch! Waarom worden wij, meisjes, buiten alles gehouden!"

„Wel, Joopie ... wat zou-jij nu beginnen met die vuile, oude papieren."

„Schoonmaken!" zei ze kortaf.

De archivaris schudde 't hoofd.

„Dat is een onbegonnen werk, kind."

Joopie maakte een beweging met het hoofd, alsof ze zeggen wilde:

„Hoor die ereis!"

„Wil ik u eens wat zeggen, oom?" zei ze kort en bondig. „Waar u heengaat, wil ik ook zijn. En al was het in een papiermand vol prullen, ik kruip u na. Wees daar zeker van!"

De archivaris schudde wederom het hoofd.

„Je weet niet, kind, wat een archief is!"

„Een reden te meer om het te leeren kennen, oom."

„Daar hooren mannen op, en geen vrouwen.”

„'k Zou niet weten waarom, oompje! Ik heb gelezen dat er ook vrouwelijke archivarissen komen. Welnu, misschien krijg ik er zoo'n zin in, dat ik, onder uw leiding, me daarvoor voorbereid.”

„Vrouwen,” sprak oom wijsgeerig, „moeten trouwen en in 't huishouden blijven.”

Joopie lachte luid, en het klonk als een spel van zilveren klokjes.

„Oompje, oompje! Een ongeluk komt toch nooit zonder een geluk. Want doordat ma ziek is, heb ik de gelegenheid gevonden u van die ouderwetsche ideeën te genezen.”

„Dus wou-je hier op je oude manier den baas spelen.”

Joopie keek hem guitig aan.

„Had u dan iets anders verwacht?”

Haar oom glimlachte, onwillig weliswaar en hij wilde het haar niet laten zien, maar ze zag het toch. En ze sloeg weer d'r twee armen om zijn hals, en zei dat hij het beste oompje van de wereld was, en dat zij nu ging slapen en hem welterusten wenschte.

En toen ze hem zoo hartelijk goedennacht kuste, gevoelde de oude man, dat hij, bij al zijn stil geluk in zijn oude boeken en papieren, toch het grootste geluk miste.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

MAARTEN WORDT ZIEKENOPPASSER.

Nog nooit was Maarten zoo gauw de trap afgesneld, als toen de huishoudster hem geroepen had met de tijding dat er iets met grootvader gebeurd was. Hij vond hem van den stoel gegleden, met starende oogen, van benauwdheid uitgestrekte handen en hijgende naar adem. Dadelijk knielde Maarten naast hem, hief hem in zijn arm wat op, en nu het hoofd tegen hem aanleunde, scheen dit den ouden man goed te doen.

„Grootvader!” schreide Maarten haast, „goeie hemel, wat is er toch?”

Een akelig geluid kwam uit de borst van den grijsaard.

„Benauwd, benauwd!” was al wat zijn kleinzoon hoorde.

Dat kon zoo niet blijven.

Maarten, die niet anders dacht, of grootvader mankeerde iets aan de ademhalingswerktuigen, riep de juffrouw toe, dadelijk een ketel water op de kachel te zetten, het vuur hard op te stoken, zoodat er spoedig veel stoom zou komen. De juffrouw wist van den schrik niet wat te doen. Toen begon Maarten maar te commandeeren.

„Hier, juffrouw, houd grootvader even vast... zóó... zijn hoofd mag niet laag liggen... Best...”

En dadelijk had hij den waterketel in 't gat van

de kachel gezet, pookte als een razende 't vuur op, en met de korte verklaring:

„'k Ga den dokter halen," was hij verdwenen.

Hij vloog langs de straat. Den dokter trof hij niet thuis, maar gaf de meid de boodschap over hem te zeggen dat hij dadelijk moest komen, want dat grootvader stervende was, en ijlde toen weer naar huis. Daar loste hij de oude vrouw af, en samen legden ze den nu bewusteloozen man op bed, na zijn kleeding, vooral om den hals, wat losgemaakt te hebben. Achter zijn rug stapelde Maarten de kussens op, en, daar het lichaam in die weeke massa terugzonk, omstrengelde hij hem maar weer met zijn arm. De juffrouw moest den stoomenden ketel bij het bed brengen, en met de vrije hand wuifde Maarten den stoom zooveel mogelijk naar grootvader toe. Hij was hier juist mede bezig, toen de dokter kwam.

Nauwelijks had deze den patiënt gezien, of hij zei dat Maarten den stoomenden ketel gerust kon wegnemen.

„'t Is hier heel wat anders," voegde hij er op zeer ernstigen toon bij.

„Heb-je cognac in huis?"

„Ja dokter," gaf de huishoudster ten antwoord.

„Best... Maak dan dadelijk met 't heete water een sterken grog... Goed gedaan, jongen, dat je heet water hebt. Is 't al klaar, juffrouw?"

De juffrouw beefde zoo sterk, dat ze niets kon uitvoeren. Haar handen stonden heelemaal verkeerd. Daarom liet Maarten den patiënt los, en deed zelf wat de dokter bevolen had.

„Je moet je grootvader nu een paar lepeltjes vol zien in te geven. En houd zijn hoofd maar goed hoog. Met je vrije hand kun-je 't best doen... Ik laat in de apotheek dadelijk een paar poeiers klaar maken, en kom spoedig kijken, hoe 't met je grootvader staat."

„Och, dokter... zou 't goed afloopen?"

„Kom, jongen... doe-jij maar je best. Ik zal 't ook doen, en dan willen we 't beste hopen."

De dokter wendde zich haastig om en verliet het vertrek. De juffrouw liet hem uit.

„Juffrouw," zei de dokter tegen haar, „ik zou nu 't werken wat laten staan,... ik vrees dat er hier gauw wat anders te doen zal zijn."

„O, dokter..."

„Stil!... Binnen niets zeggen... Dat vooral niet... Adieu... Ik ben gauw terug."

Intusschen was Maarten bezig zijn grootvader, onder allerlei liefkoozende woordjes de kleine hoeveelheden cognac-grog in te geven. De zieke schudde van neen.

„Benauwd, benauwd!" was al wat Maarten hoorde.

„O," dacht hij, „zou grootvader sterven?"

Toen zag hij die oogen, akelig, flauw, zonder bewustzijn; hij voelde hoe heel het lichaam, dat tegen hem aangedrukt lag, kromp van de benauwdheid, zweetdroppels kwamen op het hoofd van den lijder, en als het heel erg werd, dan drong hij tegen zijn kleinzoon op, als om te bidden en te smeeken hem te helpen, ach, alsjeblieft te helpen in die worsteling. Maarten bleef maar aanhouden, om grootvader te doen drinken. Hij duwde voorzichtig het lepeltje in diens mond. Eerst liep 't vocht meest langs de lippen, en de oude man hief een arm op, om dat geplaag af te weren. Maarten greep den arm en omklemde dien zacht. Zijn vingers zochten naar den pols, omdat hij wel eens gehoord had, dat bij het naderen van den dood die pols als 't ware opklimt. Maar hij vond hem dadelijk, en ontstelde er van hoe heftig en geweldig hij klopte. De lijder trachtte zijn arm los te maken en scheen het nog benauwder te krijgen. Een geluid alsof men aan 't

zagen was, kwam uit zijn borst op. Toch hield Maarten vol. Haast onbarmhartig dwong hij den lijder het geelachtige warme vocht in den mond, en toen de jongen zag dat de zieke slikte, was hij er zoo dankbaar voor, alsof grootvader al aan de betere hand was. Toch was het akelig om dat slikken te hooren. 't Was of je het vocht door een buis omlaag hoorde loopen. Maar toen de dokter met de poeiers kwam, die een sterke, kamferachtige lucht verspreidden en, in water opgelost, den patiënt ingegeven moesten worden, was toch meer dan de helft van het glas leeg.

„Braaf gedaan, jongen," zei de dokter, hem op den schouder kloppend. „Als grootvader er van opkomt — en dat doet hij zeker hoor, neen, kijk me maar niet ongerust aan — dan heeft hij dat voor een groot gedeelte aan jou te danken."

Maarten kon zich haast niet goed houden, toen hij die vriendelijke woorden hoorde. Zijn kin ging heel verdacht heen weer, maar hij wilde niet kinderachtig zijn. Daar was het nu geen tijd voor. Hij moest weder den dokter bijstaan, hielp vervolgens grootvader, die werkelijk wat rustiger scheen te worden, beter ontkleeden dan in der haast mogelijk was geweest, en toen de dokter weer weg was, en grootvader zijn kleinzoon scheen te zoeken, stak hij hem weer den arm onder den rug om hem gemakkelijker te leggen.

Grootvader werd stil, heel stil. 't Gerochel ging over in een nog wel onrustige maar toch weer gewone ademhaling. En toen na een geruime poos de dokter voor de derde maal kwam en hoorde wat er in dien tusschentijd gebeurd was, klopte hij met een verheugd gezicht Maarten op den schouder.

„Ik kan je feliciteeren, Maarten; je grootvader is gered!"

Maarten kon geen antwoord geven. Het was hem

of zijn keel opzwol. Hij hield zich wel ferm, maar de dokter zag het wel.

„Laat grootvader nu maar stil rusten, Maarten. Vooral stil en rustig moet het om hem heen zijn. Geen nieuwsgierigen er bij. Wees dáárin onverbiddelijk. Grootvader is een sterk man, en zal gauw weer op de been zijn. Maar dan — denk er om — altijd rust om hem heen. Boos maken mag hij zich nooit weer; daarom moet alles vermeden worden wat hem prikkelt. Je moet hem maar veel toegeven. Hij is oud, hè... en oude menschen hebben eer kans om te sterven dan jonge. Daarom, dat poosje... zie-je, dat poosje is maar bij wijze van spreken, 't kan nog wel jaren duren — nu, hoor, dien tijd dat je hem nog hebt, moet-je maar wat zien te verdragen en te schikken. Begrepen?"

„Ja, meneer... u behoeft daar niet bang voor te wezen," gaf Maarten zacht ten antwoord.

„Dat ben ik ook niet, Maarten... Eigenlijk is 't maar om je te waarschuwen, zie-je. En... laat ik dàt niet vergeten — zorg er vooral voor, dat àndere menschen hem niet opwinden."

„Dat 's moeilijker, dokter, want grootvader is gauw boos."

„'k Weet het jongen, ik ken hem al lang. Daarom juist vraag ik dat van jou... Een tweeden aanval als deze... zal hij zeer waarschijnlijk niet doorstaan."

Maarten ontstelde er van.

„Is 't zoo erg geweest, dokter?"

Deze knikte.

„En... en als ik 't vragen mag, dokter, wat mankeert hem?"

De dokter zag hem glimlachend aan.

„Als ik een latijnsch woord zei, zou-je boos worden, hè. — En je hebt je veel te goed ziekenoppasser getoond, dan dat ik je niet in het vertrouwen zou

mogen nemen. Toch, vraag eens aan je zelven, wat er daarstraks zoo onstuimig binnen in je aan 't kloppen was."

„Het hart?" vroeg Maarten.

De dokter knikte.

„Maar," ging hij ernstig voort, den vinger op den mond leggend, „mondje dicht voor grootvader. Want... juist de angst is voor hém het gevaarlijkst... Hij moet zich blijven verbeelden, dat hij 't op de borst heeft of zoo. Dat heeft ten minste dit voordeel, dat hij zijn pijpje laten zal, wat in elk geval beslist moet."

„Hoe gek dan, dokter, dat ik hem wel cognac-grog mocht laten drinken en zoo'n sterke kamfer-poeier moest ingeven... Dat prikkelt toch nog erger?"

De dokter glimlachte.

„Ei, ei... wou-je den boeren de kunst afvragen?"

Maarten kleurde.

„Neen, dat niet... Maar..."

„Wat eigenwijs jong goed tegenwoordig! Pas maar op; als jij ziek bent, zal ik je nog heel wat anders laten slikken."

Maarten glimlachte.

„Zeker, jongen, lach maar. Hoe meer van harte je dat doet, hoe beter voor je grootvader. En nu kan ik veilig heengaan. Als er zich onverhoopt nog iets dergelijks als daarstraks voor mocht doen, laat-je me maar dadelijk roepen. Voor 't nacht is, kom ik nog even kijken... En, denk er aan, grootvader kan vannacht niet alleen blijven. Heb-je een mooi boek, of houd-je van knutselen?"

„O, dokter, dat zal wel schikken. Ik zal me wel wakker houden."

„Patent. De juffrouw is ook oud, en... geen cent waard als er wat gebeurt. Zij kan er beter op den dag bij zijn. Bovendien — je zult eens zien hoe gauw grootvader weer door 't huis scharrelt."

Toen de dokter weg was, sprak Maarten met de juffrouw af, dat hij zou waken. Zij stond altijd vroeg op, en zou hem aflossen; dan kon Maarten nog een paar uurtjes slapen voor hij naar de Secretarie ging.

De juffrouw vond deze beschikking uitstekend. Ze zei zelf, dat ze niet in staat zou geweest zijn om heel den nacht op te blijven. De schrik zat in haar beenen, en ze beefde nog over al haar leden.

't Licht was aangestoken, en aan den ballon een papieren schermpje gehangen, zoodat grootvaders bedstee in 't halfdonker bleef. Telkens ging een van beiden eens zien, hoe 't met den ouden man gesteld was. Nu dat ging boven verwachting. Hij was even bij kennis geweest, en had Maarten gevraagd wat er met hem gebeurd was, want hij wist nergens van. Alleen gevoelde hij zich heel moe en vreemd.

De juffrouw wilde een heel verhaal beginnen, maar Maarten stootte haar aan, en zei toen, dat grootvader een ergen aanval van zijn borstkwaal had gekregen, en dat hij niet veel praten mocht.

Of de oude man zich er heel en al niets van herinnerde in wiens arm hij die zware benauwdheid had doorstreden, kunnen wij niet bepalen. Toch greep hij even de hand van zijn kleinzoon, en 't was misschien wel het eerste hartelijke woord, dat Maarten van zijn grootvader te hooren kreeg.

„Beste jongen," zei hij.

„Kom grootvader, ga nu maar stilletjes liggen, en probeer wat te slapen. Als u goed geslapen hebt, zei de dokter, bent u misschien morgen al beter."

Grootvader schikte zich behaaglijk in bed, en was binnen korten tijd in slaap gevallen.

De juffrouw en Maarten zaten bij de tafel, en bespraken samen nog het akelige geval, en waardoor het vermoedelijk veroorzaakt zou zijn. Grootvader had

zich in de laatste dagen erg kwaad gemaakt over een heining, die een buurman op diens erf zou oprichten en waardoor het uitzicht uit de achterkamer voor een gedeelte weggenomen zou worden. Tusschen de buren waren daar al meer dan eens hooge woorden over gevallen, en grootvader kon het maar niet verkroppen. Maarten had het nu ook aan den dokter verteld, en deze beloofde er den buurman eens over te spreken. Hij geloofde voor zeker, dat hij hem wel bepraten zou. Wat de dokter er niet bijvoegde was, dat hij den buurman zou trachten te bevredigen, door te zeggen dat die heining tóch wel opgericht kon worden... maar wat later.

De twee huisgenooten aten hun avondmaal, waarvan ze echter gauw verzadigd waren. Nog ruimde de juffrouw de kopjes en den verderen boel op, nam alles mee naar de keuken en Maarten hoorde in de verte, hoe zij daar bezig was. Na een poosje kwam ze door de gang aansloffen.

„Ik moet je schoenen nog hebben om te poetsen."

Hij ontstelde. Nu eerst kwam hem in de herinnering wat hij aan de voeten had.

„Ga maar naar bed, juffrouw. Ik zal het straks zelf wel doen."

„Nu, welterusten dan, Maarten."

„Welterusten, juffrouw."

„Als je me noodig hebt, roep-je maar."

Maarten knikte.

Hij ging naar de bedstee. Grootvader sliep rustig en kalm, en Maarten was er zoo dankbaar om, dat hij er van ontroerde.

„O, m'n God," dacht hij, „als grootvader eens gestorven was!..."

Hij hoorde de voordeur opengaan. Krachtige voetstappen in de gang. 't Was de dokter, die nog eens kwam kijken.

Nadat hij den patiënt onderzocht had, zonder diens slaap te storen, wendde hij zich tot Maarten.

„'t Gaat boven verwachting, hoor... En nu, houd-je wakker en kloek. Als grootvader 't er boven op haalt, heeft hij 't voor een groot deel aan jou te danken."

Hem met de hand ten afscheid toewuivend, ging de dokter heen. Maarten wilde hem uitlaten, maar de dokter zei, dat nu in de ziekenkamer zijn plaats was.

En toen ving voor den jongen den langen nacht van waken bij een zieke aan. Dan sleepen zich de uren één voor één moeizaam voort, en, midden in het leven, gevoelt men, dat er een einde komt aan het leven van allen die ons lief en dierbaar zijn, en dubbel lief krijgt men ze dan, omdat men dicht bij zich voelt de kilheid van den dood.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

ER WORDT EEN KLERK VAN DE SECRETARIE GEJAAGD.

Den volgenden morgen sliep Maarten een gat in den dag. De huishoudster liet hem slapen, omdat ze vond dat iemand, die een heelen nacht gewaakt heeft, zijn schade in moet halen. Dat getuigde zeker wel voor haar hart, maar niet voor haar verstand, want Maarten moest om negen uur op zijn kantoor zijn. Had ze nu maar een boodschap gestuurd met opgave van de reden waarom Maarten vanmorgen niet komen kon, dan zou de secretaris natuurlijk daar weinig of geen bezwaar tegen gehad hebben. Nu echter dacht die meneer: „Wat drommel, waar blijft de jongen toch!" en toen het naar zijn zin wat te lang duurde, werd hij in allen ernst boos. We weten al, dat hij niet roemen kon op dezen klerk. Hij zag hem meestal zakkerig hangen over zijn werk, en, helaas, al te dikwijls voor een kantoor, was dit werk niet om er op te roemen. Dat lustelooze en onoplettende had den secretaris al lang tegen de borst gestuit. Maarten had al menige berisping van hem te pakken, en de jongen scheen er weinig om te geven ook, want al beloofde hij telkens beterschap, er was tot nu toe niet veel van een blijvende beterschap te bespeuren. De secretaris had al meer dan eens gedacht, dat het een zegen zou zijn als hij van zulk een klerk verlost

was. Hij was een doodgoed man, maar streng stond hij op plichtsvervulling, waarin hij zelf een voorbeeld voor zijn ambtenaren was.

De secretarie was door heel de stad bekend als een modelkantoor; schier nergens ging het zoo ordelijk en stipt toe. De burgemeester was er grootsch op en dat waren al de Heeren van de stad. De secretaris was hun vraagbaak, en als die het niet wist, wist niemand het. Welnu, in zulk een strenge orde hoorde het lustelooze klerkje niet thuis. En toen deze werkelijk de maat over deed loopen door zonder iets te laten weten, en dat nog wel kort na een heelen dag welwillend toegestaan verlof, zoo maar op eigen houtje thuis te blijven, vond de secretaris dat het juiste oogenblik gekomen was, om zijn modelkantoor van dit wonderlijk soort van klerk te verlossen. Hij trok aan de schel. Eenige oogenblikken daarna tikte de bode aan de deur, en vroeg wat meneer beliefde.

„Bode," zei de secretaris, „ga dadelijk naar het huis van den klerk Maarten Halfert, en doe hem uit mijn naam weten, dat ik van dit oogenblik af zijn diensten niet meer behoef."

„Goed, meneer."

„En ja, dat 's waar ook. Voeg er bij, dat, indien hij de reden van zijn ontslag wil weten, hij die aan mijn bureau — en *niet* aan mijn huis — te weten kan komen. Goed begrepen?"

„Ja, meneer... Nog iets van uw orders?"

„Neen, dank-je."

En de secretaris boog zich over zijn werk, terwijl de bode met een; „Dag meneer," vertrok.

De andere heeren, die op de secretarie zaten te schrijven, keken elkaar even aan, en daarop hoorde men in het ruime, met eikenhout beschoten vertrek niets anders dan het schuifelen van de pennen over 't papier, en het getiktak van het klokje, waarvan

Maarten altijd zenuwachtig werd, gelijk wij weten.

De boodschap werd letterlijk, in alle deftigheid en stadhuisachtige hoogheid, aan Maartens huis overgebracht.

De juffrouw kon haar ooren niet gelooven, en liet den bode voor de tweede maal zijn les opdreunen. Toen kwam er van haar kant een zondvloed van woorden. De oude man was plotseling zwaar ziek geworden, zijn kleinzoon had den heelen nacht gewaakt, was een uurtje gaan liggen en nu had zij vergeten hem te roepen. Doch de bode haalde de schouders op. Hij kon er niets aan doen, volbracht alleen wat hem bevolen was, en de eenige raad, dien hij kon geven, was, dat de jongeheer dadelijk uit bed kwam en maakte dat hij den secretaris nog van morgen te spreken kreeg. Misschien kwam alles dan wel in orde, want meneer was de kwaaiste niet.

Die raad was inderdaad ook de beste in deze omstandigheden. Even ging de juffrouw kijken of grootvader haar noodig had. Neen, die sliep als een roos. Daarop sukkelde zij zoo gauw als haar oude beenen dat toelieten de trap op, liep den zolder over en tikte met haar dorre kneukels op de deur van het slaapkamertje.

„Maarten, Maarten!"

Geen beweging werd gehoord, want ook hij sliep als een roos.

Doch de juffrouw wist hem wel wakker te krijgen, en toen zei ze 't maar ineens resoluut weg, dat hij van de secretarie weggejaagd was.

Het kon niet anders dan zeer gelukkig genoemd worden dat althans Maarten niet aan een hartkwaal leed. 't Zou in dat geval zeker zijn dood geweest zijn, want, eigenlijk van den slaap nog niet recht wetende waar hij was en wat er gebeurde, drong dat idee „weggejaagd" te zekerder tot zijn bewustzijn door, omdat

hij die jobstijding den een of anderen dag toch verwacht had.

Hij sprong uit bed, trok gauw een paar kleedingstukken aan en rukte de deur open.

„Weggejaagd?"

„Ja," knikte de juffrouw.

„Wie zegt dat?"

„De bode is het daar net komen zeggen."

Maarten staarde haar aan met oogen, die nog dik van den slaap waren. Plotseling kwam er een vreeselijk denkbeeld in hem op. Hij wrong de handen en riep op klagenden toon.

„Als grootvader dàt hoort..."

Daar had de huishoudster nog niet aan gedacht. Ook zij ontstelde.

Maarten zag dat.

„Wéét hij 't al?" vroeg hij dof.

„Neen," schudde zij.

Maarten zuchtte.

Maar na dit oogenblik van ontspanning kwam er een groote wanhoop over hem. Jammerend liep hij over zijn slaapkamertje, waarop de juffrouw hem gevolgd was.

„Hij zal het toch te weten komen,... hij zal het toch te weten komen... en dan is 't zijn dood!"

„Ga dadelijk naar den secretaris toe," raadde de juffrouw, langs wier gerimpelde wangen de tranen liepen.

„Hij zal me niet willen ontvangen... want hij stuurt me zoo maar weg... Wat heb ik toch gedaan, dat 't zoo erg en ineens gebeurt?..."

„'t Is al over tienen," zei de juffrouw zacht.

„Wàt!" riep Maarten uit, die nu eerst geheel wakker werd... „O, juffrouw, dat... is gemeen van je!"

„Ik kon het niet helpen," schreide ze, „m'n hoofd is sedert gisteravond heelemaal in de war."

„Als grootvader sterft, is het uw schuld!" verweet haar Maarten, die dol was op het oude mensch.

„Ga dan naar den secretaris," snikte zij weer ... „Hij heeft zelf gevraagd of je nog eens komt."

Men ziet, de juffrouw bracht de boodschap eenigszins anders over dan de bode had bedoeld.

„Maar juffrouw ... waarom zeg-je dat niet eer! — O, heeft-ie zelf naar me gevraagd, dan ..."

En als een razende schonk hij zijn lampetkom vol, dat 't water over den vloer stortte, en ging zich wasschen en plassen, of zijn leven er bij op 't spel stond. En heusch, er stònd een leven bij op 't spel: dat van grootvader. Nu het weer op handelen aankwam, was Maarten in zijn kracht.

De juffrouw, die bemerkte dat zij hier niets meer te doen had, en bovendien op dit oogenblik beneden meer op haar plaats was, ging den zolder weer over en sloop wat bedaarder de trap af, dan zij die opgeklommen was.

Nooit had Maarten zich dusdanig gehaast om naar het kantoor te komen. Hij wist, dat er dikwijls tegen elf uur bezoek kwam van den burgemeester of een andere grootheid van de stad. Vóór dien tijd moest hij den secretaris gesproken hebben, en hij zou hem bidden en smeeken, beloven ook ... en, om grootvaders wil, nu zeker en stellig zijn belofte houden ... En dan, als mijnheer wist, dat grootvader vreeselijk ziek was en door zulk een jobstijding sterven kon ... o, dan zou het misschien wel schikken.

Haastig zich aangekleed. Nu nog zijn schoenen aan ... daar stoot hij tegen de sigarenkistjes, die hij vannacht uitgetrokken had, dood van den slaap als hij toen was, en voor zijn bed neergeworpen had. Er was nu geen tijd om zijn daagsche op te zoeken. Deze nu maar aan. Maar hij had ze wel van elkaar kunnen rukken. Zoolang als hij die dingen bij zich

had, was hem niets dan tegenslag overkomen. Rits, rats, reeg hij ze aan de voeten, was ze al weer vergeten, want ... den secretaris moest hij spreken, eer àlles verloren was ...

„Moet-je niet wat eten of drinken?" fluisterde de juffrouw, die in de kamerdeur verscheen toen hij de gang met zachte schreden doorging, hem toe.

Hij schudde van neen. Nergens anders kon hij aan denken, voor hij, nu weder op een andere wijze, zijn armen grootvader gered had.

„Tik, tik!" op de deur der secretarie.

„Binnen!"

Een groote stilte. Toen het oprijzen van den secretaris.

„Wou-je me gesproken hebben, Halfert?"

„Alsjeblieft, meneer."

„Volg me naar m'n bureau."

Eenige oogenblikken later waren beiden in een zeer ouderwetsch vertrek, waar, tot aan de zware balken van de zoldering toe, stukken en papieren langs de wanden opgestapeld waren, alle netjes geordend en genummerd.

De secretaris bleef staan, en Maarten natuurlijk ook, maar deze met gebogen hoofd en niet wetende hoe te beginnen.

Meneer kreeg toch medelijden met hem, toen hij zag hoe erg Maarten 't zich aantrok. Daarom verbrak hij het eerst de meer dan pijnlijke stilte.

„Het spijt me, dat ik, in het belang van mijn kantoor, dezen harden maatregel heb moeten nemen, Halfert. Maar je zult me zelf toegeven, dat je gedrag van dezen morgen de maat vol heeft gemaakt."

Maarten schudde 't hoofd.

„Ik kon het heusch niet helpen, meneer."

De secretaris fronste de wenkbrauwen.

„Zulk een verontschuldiging kan ik niet aannemen. Je bent geen kind meer, en ik dacht je een te fatsoen-

lijken jongen om een onbeleefdheid, als door je begaan is, door een dergelijke uitvlucht te willen verontschuldigen."

„O, meneer... grootvader is haast gestorven... en... en... als hij dit verneemt... is 't zijn dood... Hij heeft het aan zijn hart, meneer!"

„Wàt zeg-je?" vroeg de secretaris... „Wacht eens, ga even zitten."

En zelf zette hij zich in zijn bureaustoel.

Doch Maarten was te vol gedachten, om het verzoek van den nu veel vriendelijker man op te volgen. Hij bleef staan en vertelde al wat er gebeurd was. En als je zelf iets ondervonden hebt dat je heelemaal in ontroering heeft gebracht, kun-je dat niet meedeelen of een ander wordt er eveneens door getroffen. Dit was ook het geval met den secretaris, die eerst Maarten strak aangekeken had, maar nu stil voor zich zat uit te kijken.

„Nu maar," zei hij eindelijk, „dan ben-je genoegzaam verontschuldigd."

„Dus mag ik blijven?" jubelde Maarten.

Meneer hief even de hand op; Maarten schrok er van.

„Ik wil deze gelegenheid benuttigen, Halfert, om eens ernstig met je te spreken. Natuurlijk zou ik niet gaarne iets willen doen of toelaten, dat op de een of andere wijze zou kunnen bijdragen om den toestand van je grootvader te verergeren. Wees daar gerust op. Maar nu de kogel toch door de kerk is, wil ik je wel zeggen, dat je op den duur op mijn bureau niet kunt blijven. Daar zit in jou geen bureau-man... Heb-je wel ooit lust in 't kantoorleven gehad?"...

„Neen, meneer!" beleed Maarten eerlijk.

„Waar had-je dan zin in?"

„In 't varen meneer... Ik had graag naar zee gegaan, maar grootvader wou het niet."

„O!" zei de secretaris met een glimlach, „dan wordt

me veel in je gedrag verklaard. Neen, een jongen die van de zee droomt, zal zich zelden in het bureau-leven thuis leeren gevoelen. Doch, afgescheiden hiervan, je zult begrijpen dat ik aan je verlangens en je wenschen mijn bureau niet wagen of opofferen mag."

„'k Zou er toch graag nog een poosje op willen blijven... voor grootvader, meneer."

„Laat grootvader er voor 't oogenblik buiten. Ik zou wel gewild hebben dat je in iets anders zin had, waarin ik je kon helpen. Maar je het zeegat uit te laten gaan, dàt vermag ik niet."

Daar moest Maarten nu toch even om glimlachen. De secretaris zag het, en glimlachte ook.

„Nietwaar?... Daar hoor ik niet thuis, en heb ik ook geen invloed. Bovendien zou het ook niet veel baten, wanneer je grootvader, zoolang hij leeft, er zich tegen bleef verzetten. En toch, al herroep ik mijn woorden van dezen morgen, je zult toch zelf begrijpen, dat jij noch ik op den duur den toestand zoo kunnen laten blijven. Ik wil je voorloopig houden, maar op één voorwaarde: dat je ernstig uitziet naar iets anders. Daarvoor zal ik je drie maanden den tijd geven."

Maarten boog het hoofd. Hij gevoelde het: onder een anderen vorm bleef de wegjaging toch gehandhaafd.

Een oogenblik was het stil in het vertrek, en juist daardoor hoorde men boven druk heen en weer loopen. Daar was de werkkamer van 't archief.

Plotseling viel Maarten een denkbeeld in.

„Meneer!" riep hij uit tot den secretaris, die reeds opgestaan was.

Deze keek hem vragend aan.

„Ik weet misschien raad, meneer!"

„Ja," ging hij voort, daar de secretaris hem vragend aan bleef kijken, „ik had wel zin om op 't archief te komen."

Er kwam een teleurstelling over 't gelaat van meneer.

„Daar kun-je ook niet met een bootje varen, jongen; daar is het ook schrijven en nog eens schrijven.”

„Ja, meneer, maar werken ook: boeken dragen, en op een trap klimmen om papier af te stoffen, en pakken naar de post brengen, en aan menschen oude dingen laten zien — en, ziet u meneer — als ik maar niet aldoor zitten moet... en als ik sjouwen mag — want dàt doe ik graag, meneer...”

De secretaris zette een vroolijk gezicht. Wel, op die manier bood de jongen hem zelf een zeer gemakkelijk middel om van het onnutte klerkje ontslagen te worden. Toch, hij mocht er een ander niet laten inloopen.

„Ook meneer de archivaris zou je op den duur niet kunnen gebruiken, vrees ik.”

„Toch wel, meneer... Ik heb hem al eens geholpen, en hij wil me wel hebben.”

„Wel, dan is de oplossing eenvoudig. Ga naar hèm toe.”

Maarten schudde het hoofd.

„Dat kan niet meneer; om twee redenen niet.”

„En die zijn?”

„Dan weet toch ieder, dat ik bij u weggejaagd ben; en... en...”

„Nu, wat en...?”

„Ik verdien minder geld bij hem, meneer.”

Maarten zei dit heel verlegen. Zelf kon 't hem niets ter wereld schelen, maar... hij dacht aan grootvader.

De secretaris, die dit laatste niet weten kon, vond deze opmerking niet pleitende voor het karakter van den jongen.

Hij haalde ongeduldig de schouders op.

„Dan moet-je je drie maanden bij mij maar uitblijven... Of, weet-jij raad?”

Ja, nu vroeg de secretaris aan zijn klerk wat ànders dan om een officieel stuk lettertje voor lettertje

over te schrijven! Nu had hij een beroep gedaan op den boy, die altijd gewoon was zich zelven te helpen en die steeds vol plannen en luchtkasteelen zat.

Verrast zag hij daarom den jongen aan, die nu met een heel ander gezicht voor hem stond. Weg waren alle dofheid en loomheid; al het ferme en flinke was voor den dag gekomen.

„Als ik het zeggen mag, meneer... dan weet ik een mooi plannetje,” glimlachte hij haast vertrouwelijk.

„En dat is?”

„Laat mij als 't u belieft 's morgens op de secretarie schrijven, en dan kunt u 's middags een jongen nemen, die mijn opvolger wordt. Dan went die er aan, en u kunt zien, of hij het waard is. En als hij dat wel is, ga ik er over een paar maanden af. Dan ben ik niet weggejaagd.”

„Dat 's zoo dom niet!” moest de secretaris erkennen.

Hij dacht een oogenblik na.

„Maar,” ging hij voort, „je begrijpt wel, dat je dan je volle geld niet houden kunt.”

„Natuurlijk niet, meneer... Als ik voor grootvader maar hetzelfde blijf verdienen; de helft bij u en de rest bij den archivaris, bij wien ik dan 's middags ga — of ik wil ook wel 's middags bij u en 's morgens bij den archivaris, net zooals de heeren dat beschikken! — als dat samen maar uitkomt voor... voor grootvader.”

„Voor je grootvader?!”

„Ja, meneer... want die zou het... niet prettig vinden als ik minder verdiende, en... en hij mag nu vooral niet boos worden;... voor z'n hart, weet u, meneer.”

Toen begreep de secretaris wat er in het hart van zijn klerk omging, en hij had nu in 't geheel geen hekel meer aan hem. Zelfs kreeg hij een opgeruimde bui. Want het prachtigste middel, dat er bij mogelijk-

heid bedacht kon worden, was gevonden, niet alleen om Maarten te loozen, maar ook om op zeer geschikte wijze een plaatsvervanger voor hem te vinden.

„Ga mee," zei de secretaris vriendelijk, „je kunt weer op de secretarie aan je werk gaan... En als de archivaris je als zijn klerk wil aannemen, kun-je, op de wijze, als je zelf hebt voorgesteld, nog drie maanden bij me blijven."

Maarten was den koning te rijk. Op de secretarie gekomen, zei meneer in enkele woorden, dat het oordeel van dezen morgen herroepen werd, omdat Halfert geheel onschuldig was aan het hem ten laste gelegde, hetwelk eenig en alleen was veroorzaakt door een plotselinge en zeer ernstige ongesteldheid van Halferts grootvader, en dat daarom de heeren er met hun chef van overtuigd zouden zijn, dat de klerk Halfert volkomen in zijn eer hersteld was.

En zoo kwam het, dat er dien morgen op de deftige secretarie der Stede van Mareburg een klerk gezeten was... met een paar grove soldatenschoenen aan. In zijn blijdschap dacht hij daar echter in 't geheel niet aan, evenmin als hij er iets van bemerkte, dat hij dien morgen nog niets gegeten of gedronken had.

Wel deed hij dien morgen bijzonder zijn best om zijn werk keurig netjes te verrichten, wat des te moeilijker ging, omdat hij het plannetje in elkaar zat te zetten, hoe en wanneer hij den archivaris te spreken zou krijgen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

JOOPIE ROMMELT DEN BOEL DOOR ELKAAR EN MOET EEN OUD VENTJE ONTVANGEN.

Alles was in orde gekomen, en wat wel het prettigst voor Maarten was; grootvader had er volkomen vrede mede. Bij stukjes en beetjes had Maarten 't hem verteld: dat hij op 't archief kon komen, dat de secretaris er vrede mee had en dat, als Maarten het goed uitrekende, hij eigenlijk nog meer zou verdienen dan vroeger. Grootvader had maar geknikt en geglimlacht. Die scheen sedert zijn ongesteldheid geheel veranderd, en Maarten kon nu gerust een potje bij hem breken. Dat kwam, omdat hij van den dokter had gehoord hoe hartelijk zijn kleinzoon voor hem geweest was in die vreeselijke oogenblikken. En 't kwam van wat anders ook nog.

Grootvader, die altijd gezond was geweest en daardoor wel wat hard voor anderen was geworden, had nu eens ondervonden wat het zeggen wilde geheel hulpeloos te zijn en zonder anderen zichzelf niet te kunnen helpen. Erg mooi had hij de handelwijze van den knaap gevonden, dien hij altijd bebromd en bezanikt had en van wien hij niets had kunnen velen. En eindelijk... grootvader had even de koude aanraking van den dood gevoeld. Die had hem waarschuwend op den schouder geklopt, en gezegd, dat hij er eens aan denken moest om te sterven. Alle menschen weten dat, en toch doen wij of wij er totaal onbekend mee zijn. Maar

als we even dat tikje op den schouder hebben gevoeld, gaan wij begrijpen, dat het geen gekheid is om te leven, dat er heusch een einde aan komt, en dat we daarom in dat korte poosje ons haasten moeten om zoo goed en vriendelijk als ons maar eenigszins mogelijk is voor onze medemenschen te zijn. 't Is zoo erg hard als er niemand spijt van heeft dat je gestorven bent.

Anders — grootvader was weer op de been. Hij deed zijn dagelijksche bezigheden, kwam bij andere menschen en andere menschen kwamen bij hem. 't Was precies of er niets met hem gebeurd was. Niemand, die den flinken grijsaard zag, zou gedacht hebben, dat daar binnen in hem iets heel teers en kostbaars ziek was. Dat wist hij gelukkig zelf niet. Hij schreef maar aan zijn borstkwaal die benauwdheid toe. Toch . . . hij zelf gevoelde, dat er iets met hem niet in orde was. De dokter had hem ten strengste het trappen-klimmen verboden, maar als hij toch, zoetjes-aan, naar den zolder klom, kon het kloppen en bonzen in hem, dat hij een oogenblik moest rusten. „Ik word oud," glimlachte hij dan voor zichzelf. Hij wist niet, dat het zijn ziek hart was, hetwelk hem nadrukkelijk waarschuwde toch voorzichtig te zijn, en dat het kloppertje angstig zei: „Al wat ziek is, kan en mag rust hebben; maar ik niet; want als ik slechts voor een paar minuten rust, moet heel het lichaam er ten doode toe onder lijden."

Geen wonder, dat Maarten dezer dagen opgeruimd was. Grootvader heelemaal hersteld en niet brommerig meer, en voor het grootste gedeelte van den dag van die nare secretarie verlost, waarop hij, gelijk de heeren het nu onder elkaar gevonden hadden, slechts des middags een tweetal uurtjes behoefde door te brengen. De morgenuren was hij op 't archief, en daar vond hij het tegenwoordig zoo prettig, dat hij er wel den heelen dag, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat op had willen doorbrengen.

Dat kwam door Joopie.

Die had haar arbeid in het Stedelijk archief aangevangen door een schier ontoombare nieuwsgierigheid te openbaren. Op de werkkamer stond een reusachtige kast, met niet minder dan honderd en twintig laden. Zij was begonnen met nummer één, en zou zeker tot nummertje honderd en twintig doorgegaan zijn, om den rommel het onderst boven te halen, als de archivaris haar daarin niet verhinderd had. Met ware ontzetting had hij die te groote belangstelling van zijn nichtje gadegeslagen. Elk papiertje en perkamentje lag op zijn bepaalde plaats, en toen Joopie's blank handje in de eerste laden rondgewoeld had, kostte het haar oom heel wat hoofdbrekens om den boel weer op orde te brengen, en nog langen tijd na dien vond hij in lade vier een dokument dat in lade twee thuis behoorde, en waarnaar hij zijn achtbaar hoofd half suf gezocht had.

„Kind, kind . . . je zou me ongelukkig maken!"

„'t Zou wat, oompje! . . . Zie-je dan niet, dat ik den boel een beetje afstof?"

„Als dat waar was, Joopie, zou-je den plumeau niet onder den arm houden."

„Wel, oom, ik moet toch eerst met m'n oogen kijken, vóór ik met m'n handen aan 't stoffen ga."

Doch haar oom drong haar met geweld weg.

„Je hebt een raar begrip van een archief, kind! . . . En als je heusch van plan bent om me wat te helpen, zul-je dat op een andere wijze moeten doen."

Oom schoof haar een stoel voor een tafel, en wilde haar wat te schrijven geven.

„Daar heb ik juist zoo'n hekel aan, oompje!"

Oompje zuchtte.

Na eenige oogenblikken nadenkens kwam hij met een heel pak vergeelde papieren aandragen.

„Je zou dit een weinig kunnen ordenen, kind."

En hij zei ze hoe ze dat doen moest.

„Mag ik dan en passant lezen wat er in staat?"

„Zeker, zeker," zei haar oom. „En zelfs moet-je dat doen, anders krijg-je nooit de stukken bij elkaar, die toch bij elkaar hooren!... Het is heusch geen klerken-arbeid, kind."

„Ik wil ook geen klerk zijn, oompje."

„Geen drie maanden slechts, Joopie?"

„Geen drie seconden oompje."

„Wat doe-je dan hier, kind?"

„Wel u helpen; dat spreekt."

Oom zuchtte weer.

Een oogenblik was Joopie stil, en, dankbaar daarvoor, was de archivaris juist van plan zich in zijn werk te verdiepen, toen het wederom heette:

„Hoe noem-je iemand, oompje, die wel op een archief werkt, en toch geen klerk is?"

Oom glimlachte.

„We zouden dergelijke lieden kunnen betitelen met den naam, dien een geleerd man onder de archivarissen hun gegeven heeft."

„En hoe noemde die ze?"

„Hyena's der archieven."

Joopie toonde zich verontwaardigd.

„Wat een leelijke naam is dat!"

„Maar 't zijn ook leelijke menschen, kind, die een archivaris telkens ophouden door allerlei vragen omtrent hun geslacht en hun afstamming, en dat meestal uit ijdelheid!"

„Maar dat doe ik toch niet!" zei Joopie boos.

„Naar je geslacht vragen — neen, kind, dàt doe-je niet; doch me een beetje ophouden... dàt wel."

Joopie maakte een onwillige beweging.

„Ik bedoelde, hoe je iemand noemt, die veel hooger is dan een klerk, en op een archief werkt... net als ik."

„De zeer bescheiden verwijzing naar je zelf, zullen

we nu maar niet in aanmerking nemen, Joopie! Maar zulk een persoon, als je bedoelt, zouden wij den titel van adjunct-archivaris kunnen geven."

De klank van dien titel beviel Joopie opperbest. Dàt was nu iets moois, iets waarin ze behagen had, en ze herhaalde dien titel tot ze hem van buiten kende.

„En weet-je, wat me nu wel in je verbaast?" plaagde haar oom.

Joopie schudde van neen.

„Dat je, bij al je nieuwsgierigheid, geen informaties neemt naar den klerk, die onder den adjunct dienen moet."

„Hè, is hier ook nog een klerk? Waarom heb ik dien nog nooit gezien."

„Om de eenvoudige reden, dat die anders niet dan een reisje naar Amerika onderneemt."

„Naar Amerika? Wat gaat-ie dàar doen?"

„Wanneer ik je bescheidenheid volgen wilde, zou ik kunnen zeggen, dat hij voor zaken van dit archief een reis naar de Nieuwe Wereld onderneemt."

„Hè, oom!"

„Doch — aldus ging de archivaris onverstoorbaar voort — waar ik niet het voorrecht heb zulk een hooge mate van bescheidenheid te bezitten, wil ik mijn adjunct wel inlichten, dat de jongen met zijn ouders weggaat."

„Wat gaan die er doen?"

„Je moet je later als reporter aan een courant zien te verbinden, Joopie. Dat is tegenwoordig ook al een baantje voor vrouwen. Of... zou detective je lijken? Je oom kan je in beide gevallen de beste getuigenissen geven."

„Hè, oom! wat kunt u toch slecht velen dat de vrouwen ook haar best doen om een eerlijk stuk brood te verdienen!"

„Pardon, Joopie. Ik meen slechts mijn bereidwillig-

heid te hebben betuigd, om je aan een baantje te helpen."

Nu moest Joopie toch ook lachen.

„Wat kunt u leuk plagen. Maar pas op!... als ik daarmee begin, is uw leed niet te overzien."

„Dat is het nu al niet, kind. En wat dat plagen van je betreft, ik dacht in mijn onnoozelheid, dat je eer van plan was om er een einde aan te maken, dan dat je pas voor het begin stond."

Joopie, die voor hem was komen staan, pakte met haar beide handjes zijn ooren, en hem vlak in de oogen ziende, dreigde ze:

„Pas op, oompje! Al wat u zegt zijn uitvluchten om me maar van dat klerkje af te brengen. Waarom gaat die jongen naar Amerika."

„Je hebt me in je macht, Joopie. En daarom zal je je ouden oom gelooven, als hij je plechtig verzekert dat hij er evenmin iets van afweet als jij. En om je speelsche gedachten een anderen weg op te leiden, wil ik je de tijding mededeelen, dat we een nieuwen klerk te wachten hebben."

Ze liet haar oom los.

„Heerlijk! Dan krijg ik ook wat te commandeeren. En — is 't er een over wien ik de baas kan spelen?"

„Zeker, kind. Want 't is een klein, stokoud ventje, die nergens anders meer voor deugt dan voor een archief."

„Ajakkes, dat vind ik niets prettig!"

„Vergun het mij je op te merken, dat deze uitroep van je niet bepaald vleiend is voor je oom, die, zooal niet stokoud, dan toch niet meer jong is."

„Oom! nu begint u alweer!... En ik vind het heel leelijk van u om te gelooven, dat ik zoo slecht over u denk."

Oom glimlachte.

„Dank je, Joopie. En als je hartje zoo goed is voor je oom, moet-je ook een beetje aardig wezen voor

het oude ventje, dat hier als m'n klerk komt."

Joopie trok den neus op.

„Is het een vies, oud mannetje?"

De archivaris beet zich op de lippen om niet in den lach te schieten.

„Och kind, 't is het best, dat je zelf er de proef van neemt. Ik kan je alleen herhalen, dat het mannetje erg klein is, geen tanden meer in zijn mond en een grooten neus heeft — bovendien doet hij aan snuiven — en heeft veel meer van een gerimpelden appel weg dan hem zelf wel lief zal zijn."

Joopie gaf geen antwoord, maar ze had een kwade bui, dat zag haar oom wel.

Ze ging aan haar werk, maar uit de nijdige wijze, waarop ze de bladen omsloeg, begreep oompje wel, dat ze niet meer zoo ingenomen was met haar mooien titel als daarstraks.

In zichzelf had hij een verbazenden schik, als hij er aan dacht hoe Joopie den nieuwen klerk zou ontvangen. Want dat wilde hij aan haar overlaten en daarom ging hij toen kwansuis naar het zolderkamertje. Met den secretaris had hij al gesproken en met Maarten ook, en toen deze nu voor het eerst als klerk van het Stedelijk archief zijn intocht in de werkkamer zou doen en daartoe bescheidelijk op de deur klopte, hoorde hij, tot zijn verbazing een meisjesstem, die, wat bits, „binnen" riep.

Maarten dacht dat hij zich vergist had, dat er bezoek was of zoo en dat de archivaris hem daarom niet gehoord had. Hij klopte derhalve nog eens.

„O jee," dacht Joopie, „'t oude mannetje is nog doof er bij!"

Wel had zij erg tegengestreefd om het oude klerkje te ontvangen, maar haar oom had het toch zoo weten te bewerkstelligen, dat zij eindelijk toegegeven had. Ook had hij haar doen beloven om het kereltje dadelijk

flink aan te pakken, en haar gezegd wat zij hem aan moest wijzen om er mede te beginnen.

Doch op een doof oud mannetje had zij in 't geheel niet gerekend. Dan zou zij zoo moeten schreeuwen.

„Binnen," riep zij zoo hard mogelijk.

Ja, nu kon Maarten er niet aan twijfelen. Voor de tweede maal was hij uitgenoodigd binnen te komen. Dit nam echter niet weg, dat hij veel bedaarder en omzichtiger dan in zijn aard lag, de deur opende.

Het eerste wat hij zag, waren een paar fonkelende bruine oogen, die echter dadelijk van uitdrukking veranderden en vragend op hem bleven rusten.

„Is meneer niet hier?" vroeg Maarten.

Het aardige meisjeskopje schudde van neen.

„Moest u hem gesproken hebben?" vroeg ze beleefd.

„Ja, juffrouw."

„Juffrouw," dacht ze, „wat een aardige, beleefde jongen is dat."

„Wacht," zei ze, „gaat u even zitten. Oom zal wel gauw komen, denk ik."

„Wel," dacht Maarten, „waarom zou ik niet even gaan zitten. Ik zal dat wel lang genoeg hier moeten doen, maar nu dat juffertje 't zoo aardig vraagt, zou 't zonde zijn haar d'r zin niet te geven."

„O," zei hij, „is meneer uw oom?"

„Ja. — En ... zie-je, ik ben voor een poosje ook werkzaam op 't archief."

Maarten zette groote oogen op.

„Als klerk, juffrouw?"

En in zichzelf dacht hij:

„Dat zou een buitenkansje zijn, want ze ziet er niet naar uit, of ze er van houdt den heelen, lieven dag met den neus boven den inkt te zitten."

Maar zij had ontkennend het hoofd geschud.

„O, neen ... ik ben hier tijdelijk adjunct ... Dat wil zeggen adjunct-archivaris.

Maarten keek verbluft op bij dien titel. Zij gevoelde zich daardoor gevleid, en glimlachte hem vriendelijk toe.

„Adjunct?" zei Maarten opeens, „dat spijt me!"

„Wel, waarom?"

„Ik weet niet precies wat dat is ... dat ... hoe zei u ook weer?"

„Adjunct."

„Nu, precies weet ik dat niet; maar ik had liever dat u hier klerk was, dan wist ik dat we hier samen bleven schrijven."

„O," dacht Joopie, „'t is zeker een meneer, die hier wat komt onderzoeken, zooals oom zei dat er zoo dikwijls heeren komen."

„Wel, meneer," gaf ze beleefd ten antwoord, „ik zit hier meestal toch. En als u zoo erg op den klerk gesteld bent ..."

„Dat ben ik zeker!" viel Maarten haar glimlachend in de rede.

„Hè," zei ze, „ik dacht dat 't zoo'n eng kereltje was."

„O jee," dacht Maarten, „ze ziet me voor een ander aan; daar moet ik plezier van hebben ... en meteen te weten komen wat de archivaris van me denkt."

„Is die klerk zoo eng, zooals u zegt, juffrouw?"

„Och ... ik weet 't niet! ... Een oud, afgeleefd manneke."

Maarten gierde het uit van den lach.

„Wie heeft u dat wijs gemaakt?"

„Wijs gemaakt? Is 't dan *niet* waar?"

„Ik weet het niet juffrouw. U moet zelf maar eens goed uit je oogen kijken."

„Dat zal ik zeker ... als hij maar kwam, de tobber."

„Hij is er toch op zijn tijd, juffrouw."

„Op zijn tijd? ... Hoe ... hoe bedoel-je dat?"

„Dat ik precies op den tijd gekomen ben, dien uw oom bepaald heeft!"

„Dus? ..."

„Dus het oude, verschrompelde manneke zit voor u!"
„Wat!" riep ze uit, „u zou..."
„Ik ben de nieuwe klerk, juffrouw."
Ze sprong van haar stoel op.
„O!" riep ze uit, „wat zal oompje dáárvan lusten!"
Op 't zelfde oogenblik hoorde men van buiten een dribbelpasje. De deur ging open, en met een leuk gezicht maar met een paar ondeugende oogen, stond daar de oude archivaris.
„Bevalt de nieuwe klerk je, Joopie?" vroeg hij bedaard.
Zoo was de eerste ontmoeting geweest tusschen de adjunct en den nieuwen klerk. 't Ongelukkigst voor Joopie was, dat zij door dit zotte geval wel een weinig van haar gezag over het klerkje ingeboet had. Eerst wou ze haar autoriteit weer terug winnen, door zich een weinig teruggetrokken te houden, maar daar zulks in 't geheel niet in haar aard lag en bovendien de nieuwe klerk een jongen bleek, die gezellig van aard was en meer van een praatje of een plagerijtje dan van alle mogelijke deftige en lijvige folianten hield, werden zij binnen korten tijd de beste maatjes.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

HOE JOOPIE ACHTER 'T GEHEIM VAN DEN STADSHUIS-ZOLDER KWAM.

Zij konden niet altijd samen werken, want de Archivaris wees Maarten, toen die althans een weinig op de hoogte was en met wat copieerwerk kon beginnen, als diens werkplaats het zolderkamertje aan, met het ruime uitzicht over de stad en haar mooie omgeving, mooi vooral nu de lente als een toovergodin langs velden en dreven ging, en prachtig verlichte wolken zich konden opstapelen boven het dan in halfschaduw liggende landschap. Joopie, als adjunct, moest op de werkkamer blijven, met het sombere uitzicht op de gevangenis, waarvoor ze een soort angst gevoelde sedert Maarten haar van den landlooper verteld had en de zware misdaden waarvan men dien verdacht. Maarten, onder het beschoten dak gezeten, hoorde de vogeltjes een geweld en drukte maken van wat-blief-je-me, en dat was wel te verklaren. De oude nestjes werden opgezocht en in orde gebracht. En als 't zulk mooi weer was, en een geurig windje van verre over 't veld aankwam en het dak van het statige Stadhuis streelde, kregen de vogeltjes schik in de vroolijke toekomst, die hun wachtte, en d'r bekjes wijd open zettende, lieten ze hun keeltjes gorgelen en zongen de mooiste liedjes. Dan kon Maarten ook niet stil en aandachtig gebogen blijven over zijn werk.

Hij zag in de verte de rivier al de heerlijkheid van den voorjaarshemel weerspiegelen. Booten, heel klein van hier af gezien, met lange, uitwaaiende rookpluimen, of wel, veel mooier, met roomkleurige zeilen, dreven zeewaarts aan. Dat was toch zulk een heerlijk gezicht. En omdat hij niet schudden kon met wiekjes of gorgelen met een zoet keeltje, lei hij zijn armen in het raamkozijn, stak zijn hoofd er buiten dat het windje door zijn donkere haren streek, en floot een lustig deuntje.

Dat kon Joopie hooren op de werkkamer, waarvan ook de ramen wijd geopend waren om de duffe boekenlucht er een weinig uit te krijgen; maar geheel en al lukte dat nooit. Ze hoorde zingen en fluiten van alle kanten, uit de tuinen van de naburige huizen en van de straat, maar het gefluit dat van zoo hoog kwam, net of het uit de lucht neerdaalde — dat kon niet anders dan van den klerk afkomstig zijn.

Ze zei er niets van tegen den archivaris, hoe jaloersch zij, adjunct, ook op den klerk werd. Maar ze verzon een boodschapje, sloop de trap op, en bonsde plotseling tegen de deur van het zolderkamertje. Schik had zij er dan in, hoe spoedig het gefluit, soms midden in een hoogen haal, afbrak, hoe er, als in schrik, haastig wat gestommeld werd. De knip ging van de deur, en dan... o, dan gierde ze het uit, als ze dat verschrikte gezicht zag, dat echter heel spoedig veranderde.

„Dat 's gemeen van je, Joopie!"

„Wàt... Ga-je me familiaar bij m'n naam noemen?"

„Nou ja... dat viel zoo uit m'n mond. En... en waarom zou ik geen Joopie tegen je zeggen? 'k Vind dat het zoo aardig klinkt."

„Vind-je dat?"

„Ja... net of iemand, die Joopie heet, alles mag doen, en dat je nooit kwaad op d'r kan worden."

„Bevalt de nieuwe klerk je, Joopie? blz. 142

„Nu... ik vind 't voor mezelf ook een prettigen naam."

„Toe,... laat me 't dan altijd zeggen."

„Malle jongen... Praat over wat anders... Laat me liever eens kijken door 't raam... O, o... wat zit-je hier heerlijk... Kijk eens, die meneer die daar loopt... Fluit eens aan hem."

Dat behoefde ze Maarten geen tweemaal te vragen.

Hij floot. En niet de meneer, maar een jongen, die juist passeerde, stond dadelijk stil, en keek heel mal naar alle kanten.

Beiden schuilden wat achter een hoekje weg, en dreven hun spelletje nog een poos, tot Maarten, die als erfenis van het zeemansgeslacht waaruit hij voortsproot een allerfijnst gehoor had, haastig fluisterde:

„Daar komt je oom naar boven."

In een wip was Joopie weg, den voorzolder op, de knip schoof zacht op de deur, en toen de archivaris op de deur tikte, klonk het van binnen: „Ja, meneer." Een bedaard opstaan volgde, de knip werd in één machtigen ruk verschoven, en de archivaris zag zijn klerk met een kleur van 't harde werken op zijn gezicht.

„Schiet het goed op, Maarten?"

„Best, meneer."

„Valt het werk je mee?... Je ziet er zoo vroolijk uit of het je bevalt."

„Dat doet het ook, meneer."

Terzelfder tijd nam het kostelijk gehoor van Maarten waar, dat er een paar rappe voetjes zachtjes voorbij het vertrekje trippelden.

De archivaris blaarde wat in een paar stukken, als om zijn komst op het zolderkamertje te verklaren, en toen hij, zeer tevreden over zijn klerk, naar beneden klom, vond hij daar zijn adjunct ook meer dan ooit verdiept in de oude paperassen.

„Joopie valt me heusch mee," dacht de oude man,

en om zijn nichtje niet in haar drukken arbeid te storen, ging hij stilletjes weer aan zijn werk.

Het was alles lust en zonneschijn voor de twee vroolijke kameraden. Grootvader scheen geheel hersteld en van haar moeder hoorde Joopie de beste berichten.

Toch ... één narigheid bleef op Maartens gemoedsrust hangen. Nog altijd verborg de kast op den zolder het soldatenpak. De „biggen" waren nu allen present. Van zijn hooge werkplaats af, kon Maarten ze elken morgen in hun zeildoeksche kleeren naar het exercitieveld zien marcheeren, kleine witte poppetjes met blauwe mutsen en zwarte voeten als ze leken in die breede straat. De tijd kon dus onmogelijk meer verre zijn, dat men op de „rustkamer" het pak zou missen.

Nog een andere omstandigheid kwam er bij, die hem nu en dan met onrust vervulde. Joopie was gloeiend nieuwsgierig. Overal was zij al heengedwaald door het holle gebouw, om haar neusje in allerlei kisten en kasten te steken. De onvriendelijke houding van de vrouw van den concierge had haar tot nu toe van een uitvoerigen onderzoekingstocht op den zolder afgehouden. Evenwel — hij kon het iederen dag meer merken, dat die vrouw haar gedachten omtrent Joopie begon te wijzigen. Ze begon schik te krijgen in het vroolijke, aardige meisje, dat al op goeden voet met de meid kwam te staan. En eens toen Maarten van uit zijn kamertje hoorde, hoe Joopie en de juffrouw met elkander aan 't praten waren over de wasch, gevoelde hij dat een volkomen vrede weldra geteekend zou zijn.

Dan ... zou Joopie, hij twijfelde er niet aan, niet eer rusten voor zij die gevaarlijke kast geopend had. De sleutels hingen op de werkkamer en waren dus ten allen tijd tot haar beschikking. Ze zou het geheim ontdekken, en wat daarvan voor hem de gevolgen zouden zijn, daar durfde hij niet aan denken.

Als ... hij Joopie eens alles toevertrouwde!

Hij zat voor 't geopende raam te peinzen, toen hem deze gedachte inviel. Zóó werd hij er door getroffen, dat hij van zijn stoel opsprong.

Wel zeker; zijn verlossing lag vlak voor de hand, en hij begreep niet, dat hij daar niet eer aan had gedacht.

Dienzelfden morgen nog, wist hij gelegenheid te vinden haar te spreken, en toen vertelde hij haar alles en wel met zooveel ernst dat Joopie, die eerst niet wist hoe zij zich bij de ontdekking van dit groote geheim houden zou, hem noch uitlachte noch voor den gek hield. Integendeel, ze kreeg erg met hem te doen, en toonde er groote vrees voor, dat haar kameraadje voor die kwâjongensstreek in de gevangenis zou komen, tegen welker muren en getraliede vensters zij op de werkkamer altijd moest uitkijken. Zij beloofde hem te zullen helpen, en gaf er hem plechtig de hand op.

„Laat het maar aan mij over, Maarten."

Maarten wist niet wat hij doen zou van dankbaarheid en van blijdschap.

„Zul-je 't gauw doen, Joopie?"

„Zoo gauw als ik kan."

„En zul-je me een dag vooruit waarschuwen?"

„Waarom?"

„Wel, voor die soldatenschoenen. Dan doe ik ze aan, als ik naar 't archief kom, en ruil ze eindelijk in voor m'n bottines."

Joopie lachte.

„Waarom lach-je?"

„Omdat die schoenen je zoo geplaagd hebben. Eigenlijk zou het zonde zijn, als ze je niet wat langer plaagden."

„O, Joopie ... als ik ze aanheb, zul-je zien, hoe leelijk ze staan."

„Daar ben ik heel nieuwsgierig naar."

„Goed. Je zùlt het zien. Maar zul-je me nu heusch een dag vooraf waarschuwen?"

Joopie beloofde het, en Maarten was voor dit oogenblik de gelukkigste der stervelingen.

Joopie hield woord. Spoediger dan hij verwacht had, ontving hij de waarschuwing.

Den volgenden morgen zocht hij de sigarenkistjes weer op, en ook de riemen die er eigenlijk in hoorden. Aan die kille, vettige, slierige dingen had hij den meesten hekel, maar hij moest door een zuren appel heen bijten.

Toen hij aan de werkkamer aanklopte, ontving hem Joopie, die er voor gezorgd had alleen te zijn. Dadelijk keek ze naar zijn schoenen.

Een weinig verlegen liet hij ze haar bekijken.

„Heb-je er zoo'n hekel aan?" vroeg ze hem oolijk aanziende.

„Ja!" gaf hij met nadruk ten antwoord.

Ze glimlachte.

„'k Wou toch, dat ik je er nog een poosje mee plagen kon."

„Neen, Joopie, 't is nu mooi genoeg. Zeg nu maar gauw wat ik doen moet."

Joopie vertelde hem, dat ze 't militaire pak uit de kast gehaald had, de képie en de bottines erbij, en het op het zolderkamertje achter een hoop boeken had weggestopt. Maarten moest zijn bottines maar gauw voor den dag halen, de sigarenkistjes bij het pak stoppen dan zou zij er wel voor zorgen, dat alles beneden in de rustkamer kwam.

Maarten keek haar bewonderend aan.

„Hoe kom-je daar, als ik 't vragen mag?"

„Malle jongen!... Jelui denkt slim te wezen; alle jongens denken dat, en oom denkt het ook. Maar jelui bent eigenlijk stumpers... Als je eens wist wat 'n goeie maatjes ik met den fourier ben,... en ik kan je

meteen vertellen, dat ik al een paar keer in de rustkamer ben geweest!"

„Sapperloot, Joopie... ik neem m'n pet voor je af!" En daar hij die niet op had, bracht hij bij wijze van saluut de rechterhand terzijde van zijn hoofd.

„Malle jongen!... Zorg liever, dat je gauw van je schoenen verlost komt... *Als* je er ten minste van verlost kunt worden..."

„Hoe zoo?"

„Wel... ze hebben je zoo geplaagd, dat ik er haast aan ga twijfelen, of 't er wel zuiver spel mee is. Zitten er soms niet een paar booze kaboutertjes in?"

Maarten dacht aan dien middag, toen het hem voorkwam, alsof de schoenen hem door hun koperen oogjes heen spottend hadden aangekeken.

„Je zou 't haast gaan denken!" glimlachte hij.

De archivaris kwam binnen en stoorde hun gesprek. Hij gaf Maarten zijn werk mee. Deze klom snel de trap op, en toen hij in zijn torentje gekomen was, zorgde hij eerst de knip goed op de deur te schuiven. Toen haastig naar 't hoekje, heelemaal achteraan, waar hij, volgens aanwijzing van Joopie, eindelijk zijn zoolang gemiste bottines vond. Hij was er zoo blij mee, o zoo blij. Maar uit angst, dat er weer wat in den weg zou komen, knoopte hij gauw de riemen los, trok de soldatenschoenen uit, zijn mooie bottines aan, en toen eerst gevoelde hij zich gerust.

Nog even hief hij de grove soldatenschoenen omhoog.

„Nu, leelijke dingen!" mompelde hij, „nu zul-je me zeker niet meer plagen." En stopte ze secuur weg.

's Middags, toen hij op de secretarie werkte, klom Joopie naar het zolderkamertje. Ze haalde den boel te voorschijn, maakte er een pak van, waarom zij een paar groote, stevige stukken papier wond, die van het Rijksarchief afkomstig waren ter verzending van kostbare stukken aan dit archief, en lei alles klaar

om het naar beneden te brengen. De deur van de rustkamer was open, dat wist zij, want de fourier was er bezig. Juist zou zij ook de schoenen inpakken, toen zij die, evenals Maarten dat gedaan had, even in de hoogte hield.

„Ik zou hem er zoo graag nog wat mee plagen," zei ze voor zichzelve.

Toen . . . stopte zij ze op een ander plaatsje weg, glimlachend en met iets oolijks in haar bruine kijkers, en sloop de trap af met het pak, voorbij de werkkamer van haar oom, waar op dit oogenblik door haar toedoen de niets vermoedende fourier bij den archivaris gezeten was. Ja, dat was ook een werkje van Joopie! Ze had van den fourier gehoord, dat die een eerste matador was in het schrijven van leden-lijsten, gelijk men ze wel ziet hangen in de kamer van een of andere sociëteit, keurig in een lijst gezet en de namen der leden met allerlei krullen er om heen prijkend tusschen wapenen en zinnebeeldige voorstellingen. Zulk een werk had nu ook die bolleboos van een fourier onder handen, en wel voor de club waartoe hij behoorde. 't Wapen van de stad moest daar ook op en liefst erg ouderwetsch. Om meneer den archivaris, den eenige die hem uit zijn nood kon helpen, was hij wel heengedraaid, maar had niet den moed gevonden dien meneer royaal-weg te verzoeken hem voor te lichten. Joopie had hem hier gauw aan geholpen, en, wetende dat als je eenmaal op 't archief was en den baas ervan op zijn praatstoeltje had je er niet gauw vandaan kwam, deze gelegenheid aangegrepen om het militaire kostuum eindelijk weer op de oude plaats te bezorgen.

's Middags moest zij — zeer toevallig! — juist naar 't archief toen Maarten van de secretarie kwam. Ze ontmoetten elkaar — ook zeer toevallig! — juist in het gangetje.

„'t Is in orde!" fluisterde ze.

Maarten wist niet hoe hij haar zijn dankbaarheid zou toonen. Hij stamelde een paar woorden van dank, maar aan het glanzen van zijn oogen en aan den jubel over gansch zijn wezen, zag zij wel hoe blij hij was, en dat deed haar veel plezier.

„En tòch moet hij er nòg eens aan gelooven!" lachte zij voor zichzelve.

Maarten, onbewust van die booze voornemens, bracht haar telkens mooie prentbriefkaarten mee, heel elegante die hij heusch niet voor een appel en een ei kreeg. Hij wist dat ze er veel van hield, en daarom toonde hij op deze wijze hoe hij zich aan haar verplicht rekende. Zij nam ze genadig aan, dankte hem er wel voor, maar dat nam niet weg, dat zij bij haar plan bleef om, al was het slechts voor één keer, hem nog eens duchtig te plagen.

Ze dacht er eerst aan om hem de sigarenkistjes wederom als postpakket thuis te doen bezorgen en ze lachte in zichzelf, als ze dacht aan het malle gezicht dat Maarten dan zou zetten. Dat postpakket zou echter van buiten moeten komen, anders kon hij wel raden van wie het kwam. Dit plan dus weg! Toen vatte zij het plan op, om hem er toe te brengen dat hij, op zijn kousen, zoogenaamd dat niemand hem hooren zou, iets voor haar van den zolder ging halen. IJlings zou ze dan zijn schoenen meenemen, na er de sigarenkistjes voor in de plaats te hebben gesteld, en spoorloos verdwijnen. Wat zou hij een gezicht zetten; ze moest er om lachen als zij er aan dacht. Maar toen zij er voor zich zelve over uitgelachen was, moest zij erkennen dat er grappen zijn, die te ver kunnen gaan. Grappen, die iemand verdriet veroorzaken, hebben meer van wreedheid dan van een aardigheid weg. De poes, die al spelende het muisje martelt, vindt dit aller geestigst; maar de muis is het kind van de rekening. En omdat

Joopie wel een plaagziek, maar toch eigenlijk een goed hartje bezat, kwam zij van haar booze voornemens terug, en, openhartig als zij was, vertelde zij alles aan Maarten, toen ze weer bij elkaar op het zolderkamertje waren.

Maarten kreeg er een kleur van.

„Heb-je die schoenen dan nòg?"

„Ja," knikte zij ietwat verlegen.

Hij keek erg boos.

„Dat 's niet mooi van je, Joopie! 't Zijn toch gestolen dingen, en nu ben-jij de heler... die net zoo goed als de steler is."

„Kom," zei ze, „je kunt ze niet meer teruggeven."

„Waarom niet?"

„Och," antwoordde ze wat verlegen; „ik zie den fourier niet meer, en al zag ik hem, ik weet heusch geen middel om weer in de rustkamer te komen!"

Maarten zette een heel nijdig gezicht.

„Joopie... dat is heel leelijk van je!"

En rood van kwaadheid keerde hij haar den rug toe, en begon een stapel papieren achteruit te schuiven, die te veel vooruit stak. Geen wonder dat dit laatste het geval was. Want juist dààrachter had Joopie de schoenen verstopt. Toen hij den stapel wegnam, om te zien wat het terugschuiven tegenhield, kwamen zij tot zijn ontzetting te voorschijn.

Hij werd woedend, toen hij die lompe dingen alweer voor zich zag.

„'k Zou ze 't raam kunnen uitsmijten!" zei hij, de vuisten ballend.

„Dan kwamen ze zeker nooit in de rustkamer," probeerde Joopie te schertsen.

Maarten keek haar erg donker aan.

„Waarom hèb-je ze er niet gebracht!" snauwde hij. „'t Had nu in ééne moeite gekund!"

Zij werd ook boos.

„Is dat voor m'n dank, leelijkerd?"

Daar stonden de twee goeie vrienden nu als de grootste vijanden tegenover elkaar.

„Sapperloot," dacht Maarten, „wat kan die Joopie een paar oogen opzetten." En toen hij dit dacht, kon hij niet nalaten te glimlachen.

Dadelijk veranderde ook haar gelaat.

Maar toegeven dat ze ongelijk had, deed ze bij lange na nog niet.

„Ik vind het zoo leelijk van je, dat ik het je niet zeggen kan, akelige jongen. Alles heb ik voor je gedaan, en in plaats dat je níet weet wat je me van dankbaarheid doen zou, snauw-je me af... net of ik... ja ik weet niet wat ben!"

„Ja maar, Joopie... die schoenen..."

„Die schoenen!" bauwde ze hem na. „Voor mijn part raak-je ze nooit meer kwijt."

„Joopie!"

„Houd-je mond, nare jongen! Ik heb er spijt van als haren op m'n hoofd, dat ik dat soldatenpak voor je weg heb gebracht, en... en... nu spreek ik geen woord meer tegen je."

„Kom, Joopie, wees nu toch zoo flauw niet."

Geen antwoord.

„Heb ik geen verdriet genoeg gehad?"

„Nog niet half genoeg naar m'n zin!" liet Joopie zich ontvallen, die nu reeds haar gelofte van nooit meer tot Maarten te spreken vergeten was.

Maarten merkte dit wel op, maar was verstandig genoeg, om er niets van te zeggen. Hij was veel te blij, dat Joopies tongetje weer ratelde.

Maar hij vond het toch naar, dat ze hem nog veel meer verdriet gunde.

„Daar meen-je niets van, Joopie!"

„Och kom," ging ze voort, „je hebt me boos gemaakt. Ik wou je maar een beetje plagen met die dingen...

en van jongens die niet tegen plagen kunnen, wil ik niets weten, niets!"

Maarten knikte eens, en half in wanhoop keek hij naar de gestolen schoenen.

„O, Joopie," riep hij eensklaps uit, „is 't nu niet precies, alsof ze door die oogjes ons uitlachen?"

Joopie keek ook.

„Verbeelding!" mopperde ze, want ze wilde nog niet goed op Maarten zijn, al was ze 't in haar hart al lang.

„Neen, heusch niet! Ik denk, dat je gelijk hebt gehad, Joopie, en dat er een paar booze kaboutertjes in die schoenen weggescholen zijn."

„Dat zou toch wel leuk zijn," glimlachte Joopie, „en als dat waar was, zou ik die schoenen voor geen geld van de wereld wegdoen."

„Nu ik wel! Wil-jij ze soms hebben?"

„Dwaas! Hoe zou ik nu zulke zevenmijls-laarzen aan m'n voeten kunnen doen!"

„Daar heb-je gelijk in, Joopie!... Maar zeg... toe... zie er mij van te verlossen!"

„Neen!... Je hebt me veel te boos gemaakt."

„Dat kon ik niet helpen. Ik was niet kwaad op jou, maar op die akelige dingen."

Joopie maakte een beweging met haar hoofd van: „hoor die eens!"

„Je keek me nog al lief aan!" zei ze. „Of je me levend verscheuren wou."

„Toe, Joopie, vergeet dat nou!... Zeg, ik heb een paar prachtige prentbriefkaarten gezien. Erg leuk, en met echte rooie zij er op... Als je mij nu helpt, koop ik die voor je."

Joopie weifelde.

„'k Vind het wel gek om die zoo maar van je aan te nemen. Dat is... ja, of het niet echt is."

„Wil ik ze dan over de post zenden?"

„Hè ja!... En dan voor afzender een paar letters er op. Dan gaat oompie z'n eigen suf zitten verzinnen van wien ze komen."

„Nou, maar m'n naam zet ik er op!"

„Neen,... toe... zet er een paar letters op."

„De letters van *mijn* naam dan, Joopie. Want de kaarten komen van mij, en ik heb ze voor jou gekocht..."

„Hèb-je ze al gekocht?"

„Neen, natuurlijk nog niet. Die mooie ten minste nog niet!"

„Zijn ze hèèl mooi?"

„Dat zul-je zien?"

„Hoe flauw!"

Maarten lachte.

„Doen, Joopie? Jij die dingen meenemen, en ik jou de kaarten over de post sturen? Met... nog één voor verrassing er bij."

„Als je je naam er *niet* opzet."

„Dan enkel M. H., de voorletters van mijn naam en mijn van?"

„Keer ze dan om!"

„Neen!"

„Ja, toe... Dan raden ze zoo!"

Maarten dacht een oogenblik na.

Plotseling glansden zijn bruine kijkers.

„Goed, Joopie. 't Zal dan *H. M.* zijn. En nooit zullen ze raden wat dit beteekent."

„Waarom niet?"

„Omdat ik er mee bedoel: Hare Majesteit, en dat ben-jij, Joopie... een echt lief koninginnetje!"

Hemeltjelief! Dat viel bij Joopie in goeie aarde!

„Een aardige, hoffelijke jongen toch!" dacht ze.

En haar donkere oogen zagen hem heel wat welwillender aan dan daarstraks.

En aldus was Joopie op haar beurt met de schoenen opgescheept.

Zij was echter niet van plan er zich door te laten ringelooren. Toen de gelegenheid gunstig was, wist zij ze naar de werkkamer van haar oom te brengen, en stopte ze daar achter een hoop oude prullen en paperassen weg.

„Als oom ze bij gelegenheid vindt, moet hij maar denken, dat ze uit den tijd van Karel den Groote zijn!"

Een oogenblik dacht ze nog aan den fourier.

„Nu ja!" zoo besloot ze, „komt tijd, komt raad. Als ik er wat van hoor, maak ik den man wijs, dat hij ze uit verstrooidheid zelf mee heeft genomen naar de werkkamer. Kom, kom! Als de hemel valt, zijn we allemaal dood. Bij gelegenheid zet ik die schoenen voor zijn deur!"

Tegen Maarten zei ze, dat alles in orde was. En het leed niet lang, of hij was even glad die booze kaboutertjes vergeten als dat met Joopie het geval was.

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

EEN WORSTELING OP LEVEN EN DOOD.

Maarten lag pas op bed en was half en half op reis om onder zeil te gaan, toen hij het brandhoorntje hoorde.

„Brand!" dacht hij, en zijn eerste beweging was het bed uit te springen. Hij opende het raam van zijn slaapkamertje en hoorde nu in de stilte van den nacht allerlei geluiden, die aangroeiden en eindelijk overheerscht werden door het gelui der alarmklokken. Door alles heen schetterde de hoorn in de kazerne en aldoor hoorde men het geroep van de wachters, die uitriepen waar de brand was. Maarten spitste de ooren, doch had nog niet kunnen uitmaken wat er geroepen werd. Plotseling zag hij, alsof het midden op den dag was, den grooten toren hel verlicht.

„Sapperloot," mompelde hij, „'t is geen klein brandje ook... Gelukkig niet dichtbij... Maar wààr dan toch?"

Intusschen begon hij zich haastig aan te kleeden, want beneden hoorde hij ook leven. De juffrouw scheen erg verschrikt. Als grootvader dat maar niet was.

Op dit oogenblik blies de agent het alarmsignaal vlak voor het huis, en liet dadelijk daarop den naam volgen van de straat, waar de brand was.

„Zoo!" mompelde Maarten, „dat is vlak bij 't Stadhuis... Dan ga ik toch eens kijken."

Hij klom naar beneden. De juffrouw was op en vroeg angstig, of de brand dichtbij was.

Maarten stelde haar gerust en ging naar de kamer waar grootvader sliep. Die was ook wakker, maar nog te bed. De oude man nam het geval nog al kalm op.

„Ik heb de brandspuit voorbij hooren rollen, en wel net zoolang als ik luisterde. 't Is dus niet dichtbij, geloof ik."

„Neen, grootvader, gelukkig niet. 't Is bij 't Stadhuis, en ik ga eens kijken."

„Zul-je er niet te dicht bij komen?"

„Wees maar gerust, grootvader. Ik ga maar eventjes en als ik 't mooiste ervan gezien heb, kom ik dadelijk terug."

Toen Maarten de plaats naderde, waar een stroom van menschen heenvloeide, ontwaarde hij dat het een zeer ernstige brand was. Er was daar een heele klomp huizen naast en in elkaar gebouwd, en 't eene begon het andere aan te steken. De brandweer stond er nog machteloos tegenover, vooral — en dat was wel het bedenkelijkst, omdat er, door de lange droogte van het voorjaar en voortdurenden Oostenwind, weinig water was.

Plotseling werd de kreet vernomen:

„'t Stadhuis staat in brand!"

Dit nu was nog wel niet geheéél waar; van een kamer waren de ruiten gesprongen, het daarachter hangende gordijn was in vlam geraakt, en dit vuur deelde zich aan het houtwerk mede. Maar ook andere vensterruiten van 't Stadhuis begonnen te springen, met een schel, akelig geluid. De concierge, die op den voorzolder de klok luidde, terwijl het schijnsel van de vlammen rond hem speelde, liet bij dit gerinkink het klokketouw in den steek, en ziende hoe een vuilgele rook door de gesprongen en gebarsten ruiten binnen begon te dringen, en weldra dien benauwenden smook

ook inademende, vluchtte hij van de zolders, als 't ware door het grillig geflikker der lichtschijnsels vervolgd.

Toen zweeg het gebimbam boven der Stede Huis, en nu ging een rilling door de menschen heen. Dat zwijgen was veel akeliger dan het noodgeschrei der zware klok.

Dadelijk werden alle mogelijke maatregelen genomen om het Stadhuis te bewaren. Daar men echter niet wist, wat er nog gebeuren kon, werd het eerst voor menschenlevens gezorgd. Het waren wel verworpelingen der maatschappij die achter de tralies van de gevangenis zaten, maar menschen waren het toch. Indien het Stadhuis in vlammen opging, zou de daaraan grenzende gevangenis niet gespaard blijven. Reeds waren de daarin opgeslotenen wild van angst. Hel werden hun cellen door de vlammenzee daarbuiten verlicht. Ze liepen als dieren in hun kooi op en neder, bonsden tegen de ijzersterke deuren, riepen en jammerden om hulp, en baden en smeekten om hen toch niet zoo hulpeloos door den rook te laten verstikken of door het vuur te laten verbranden. De bevoegde autoriteit was weldra ter plaatse, en het bevel werd gegeven om, onder voldoende bedekking, de gevangenen op een binnenplein bijeen te brengen, vanwaar zij, indien werkelijk de nood dreigde, naar een daartoe aangewezen plaats tijdelijk overgebracht konden worden. En dit laatste moest weldra gebeuren.

Het was in de begrijpelijke verwarring, die hiervan onvermijdelijk het gevolg was, dat de landlooper, tegen wien zulke booze vermoedens bestonden, en van wien wij reeds meermalen gesproken hebben, wist te ontsnappen. Misschien enkele minuten nadat hem dit gelukt was, werd het bekend. Hoe het zoo vlug kwam, zou niet te verklaren zijn, maar de tijding van deze ontsnapping bleef niet binnen de muren der gevangenis, maar verspreidde zich onder de menigte daarbuiten en vermeerderde de ontsteltenis. Dat gevaarlijke

sujet was tot alles in staat. Of hij zijn plunje nog aanhad, waarin hij opgepakt was, dan wel of hij het goed van het huis al droeg, daarover kon men nu in dit tumult geen voldoende zekerheid krijgen. Gauw genoeg zou zijn signalement meegedeeld worden. Maar juist daarom vreesde men, dat hij al vannacht hier of daar in zou breken, om zich gewone kleeren te verschaffen en op die manier gemakkelijker te kunnen ontvluchten. Gunstiger gelegenheid dan in dezen woeligen nacht zou hij wel nooit vinden. Wie weet wat hij nog meer zou stelen, en of hij, bij tegenweer, voor een moord zou terugdeinzen. Door al die onderstellingen maakten de menschen elkaar bang. Er waren er, die naar hun huis snelden, om voor deze nieuwe ramp op hun hoede te zijn.

Wie er niet naar huis ging, was Maarten. Pas had hij vernomen, dat het Stadhuis in gevaar was, of hij had er zich heen begeven, met al de kracht van zijn ellebogen door de menigte heendringend. En als een soldaat hem tegen wilde houden, was zijn korte uitlegging: „ik ben van 't Stadhuis!" een voldoend wachtwoord om hem door te laten.

Geen wonder, dat hij zich gedrongen gevoelde om daar heen te gaan. Want eerst door enkelen, weldra door velen, op al luider en meer en meer aanzwellenden toon, was de kreet aangeheven: „Ons archief." Dat archief was een der oudste en belangrijkste van Nederland en van onschatbare waarde. Daarin berustten de getuigenissen van de oude glorie en den roem, van het wijdvermaarde stadje. O, nu gevoelde men, wat dat archief waard was, hoe het hier de eer en de ziel van heel de stad gold. Met al het geld van de wereld zou dat verlies niet meer te herstellen zijn, en toen men dat diep gevoelde, was er onder het volk slechts één kreet voor de redding van dien algemeenen schat.

Ach, de arme, oude archivaris liep in de vestibule handenwringend heen en weer, en de tranen blonken in zijn oogen. Hij, kleine, hulpelooze man, had de beste jaren van zijn leven gegeven als bewaker van dien schat, maar dien te redden — daarvoor gevoelde hij zich onmachtig. Hij wilde er echter heen, en duwde de handen op zij die hem trachtten te weerhouden. Hij moest dáár zijn, waar hij zoo langen, langen tijd gewerkt en geworsteld had. Hij kreeg een wilden lust om ze nog eens te zien, zijn dierbare oorkonden en folianten, en, al moest hij met hen sterven, hij zou er nog van trachten te redden, wat te redden viel.

Arme, hulpelooze man, hoe zou hij dat doen! Neen, dan wist de Commandant die al heel spoedig op de plaats des onheils tegenwoordig was, beter raad. Gewoon om te handelen, liet hij door zijn soldaten een keten vormen, en op deze wijze werden de militaire kleedingstukken snel uit de rustkamer gered. Terzelfder tijd besloot hij om op dezelfde wijze ten opzichte van het archief te handelen, zoodat, van hand tot hand gedragen en naar een veilige bergplaats overgebracht, er nog zooveel stukken en folianten gered zouden kunnen worden als slechts mogelijk was. Alleen — er moest één zijn, goed bekend met de plaatselijke gelegenheid, die ze uitzocht en aangaf. Dat kon niemand beter doen dan de archivaris. Maar, alsof alle ellenden tegelijk in dezen nacht moesten komen, de oude man struikelde, viel van een paar treden, verzwikte zich den voet, en werd dadelijk weggedragen. Een akelig gezicht voor de menschen daarbuiten, die een grijsaard langs zich heen zagen voeren. Men fluisterde in huivering, dat dit het eerste slachtoffer van den brand was.

Niemand die zich over dit geval zoo ergerde als de Commandant. Krachtige persoonlijkheid als hij was, kon hij zich niet begrijpen dat men juist op een oogenblik, wanneer men tot handelen geroepen was,

zoo wanhopend kon wezen dat men zichzelf door zenuwachtigheid of onbeholpenheid een ongeluk bezorgde. Hij zei nu een paar leelijke dingen van den archivaris, en wilde zich met een spijtig gebaar zelf naar boven begeven om, op de gis af, wat te redden, toen een groote jongen zijn arm aanraakte.

„Wat moet-je?"

„Ik ben de klerk van 't archief, meneer."

„Weet-je den weg?"

„Ja, meneer."

„Braaf zoo, boy... Als de weerga naar boven!"

De Commandant kwam ineens heelemaal op dreef. Hij gaf de noodige bevelen. En weldra vlogen uit de werkkamer, van de eene rappe hand naar de andere overgebracht, de stukken die Maarten redde. Hij wist wel niet precies, of hij de voornaamste te pakken had, maar hij hield zich vooral in het hoekje bezig, waar hij den archivaris zich altijd met zekere voorliefde had zien ophouden.

Licht had hij niet noodig. Boven de gevangenis uit was de lucht rood als bloed, en die rosachtige vlamverlichting maakte 't er helder genoeg, akelig helder zelfs.

Van buiten drongen allerlei verwarde geluiden in deze benauwende stilte. Geroep en geschreeuw, het regelmatig op- en neergaan der pompzuigers, nu en dan een dof ineenvallen van hout- of muurwerk, en op dat naargeestige gebons volgde dadelijk een knetterend geluid alsof het in de verte hagelde.

En nog altijd was er geen voldoende voorraad water gevonden!

„Uitscheiden!" werd er van de trap geroepen, „'t wordt hier gevaarlijk!"

De soldaten, die op de trap stonden, sprongen dadelijk naar beneden, en Maarten maakte zich gereed hen te volgen. Nog één hoop stukken wilde hij meenemen. Er sleurde iets zwaars mee en viel voor zijn voeten. Hij keek. 't Waren de soldatenschoenen. Boos wierp hij ze op zij en zich oprichtende wilde hij heengaan, toen opeens een gedaante hem in den weg trad.

„Geef me je kleeren... of je verbrandt hier met mij!" klonk het dof maar snel.

't Was Maarten, of er plotseling een groote koude over zijn geheele lichaam kwam, maar tot zijn eigen verbazing bleef hij kalm en wist dadelijk wat hij doen moest. 't Leek hem of hij een ander was geworden, die hier twee vijandige personen tegenover elkaar zag staan, en er eigenlijk nieuwsgierig naar was hoe deze ontmoeting af zou loopen.

Onwillekeurig was hij een paar stappen achteruit geweken. Met zijn van verbazing wijd opengesperde oogen zag hij een man in een grijs pak en met bijzonder kort geknipte haren om een bol, bleek gezicht, waarover het licht van de vlammen buiten een akelig, sidderend rood tooverde. Die vreemde, spookachtige verschijning kon niemand anders dan de landlooper zijn, van wiens ontsnapping Maarten reeds het angstverwekkend gerucht vernomen had. Hij begreep, dat hij tegenover dezen man werkelijk in doodsgevaar verkeerde.

„Geef me je kleeren... of je verbrandt hier met mij!" had de plotselinge verschijning hem toegeroepen. En geen andere gedachte was bij Maarten opgekomen, dan dat hij aan dit bevel nooit zou gehoorzamen. Heel zijn kordaatheid verzette er zich tegen, om zich als een lammetje door dien vent te laten ontkleeden en misschien het boevenpak te moeten aantrekken. Achteruitgaande, struikelde hij over iets. Hij wist dat het de schoen was, door hem op zij geschopt, en in een plotselinge aandrift bukte hij zich, greep het zware voorwerp, omklemde met zijn stevige vuist het voorste gedeelte, en den zwaren schoen als een wapen omhoog

heffend dat de geweldige hak het hoofd van den misdadiger bedreigde, riep hij snel maar beslist:

„Als je een stap nader komt, sla ik je de hersens in!"

Nu was het de beurt van den indringer om terug te deinzen. Even slechts. Want als een tijger sprong hij dadelijk op Maarten aan, met beide handen naar diens geweldig wapen grijpend. Maar de daad bij de bedreiging voegende, sloeg Maarten zoo krachtig toe, dat als zijn aanvaller niet haastig het hoofd op zij gewend had, het vermoedelijk slecht met hem zou afgeloopen zijn. Nu raakte de zware hak met doffen slag zijn schouder, en terzelfder tijd was het wapen weder omhoog geheven en sloeg neer op de handen die naar hem grepen, dat het vel er afgerukt werd en het bloed er langs liep. Die pats op de handen scheen den aanvaller wel het minst te bevallen, want huilend van woede en pijn week hij terug voor den zwaren soldatenschoen, die al weder boven zijn hoofd zweefde.

't Ging alles heel gauw, veel gauwer dan ik hier vertellen kan. En nog veel meer dan ik hier kan mededeelen, ging door het hoofd van ieder der op elkaar verbitterde vijanden. Maarten had spoedig het voordeel opgemerkt dat hij door zijn lengte had, want de vluchteling was kleiner dan hij. Die vluchteling daarentegen berekende snel, of hij juist door zijn kleinere lichaamsgestalte een beslissend voordeel over zijn tegenstander kon behalen. Eensklaps bukte hij zich diep, met het plan onder Maartens armen door te schieten en hem òf een beentje te lichten òf aan zijn armen te gaan hangen, en het lot van den knaap zou dan beslist zijn. Want ontzag Maarten hem door niet anders toe te slaan dan wanneer het tot zijn verdediging noodig was, de kerel zou niet terugdeinzen voor een geweldigen maatregel om zich van de kleeren te voorzien, die hij voor het welslagen van zijn vlucht

en om in deze verwarring buiten het Stadhuis te komen, noodig had. Om en in het Stadhuis woedde de brand, zoodat rook of vuur binnen enkele oogenblikken àlle ontsnapping onmogelijk kon maken. Daarom was snel handelen zaak, en zou hij, als de jongen het hem te lastig maakte, dien uit den weg moeten ruimen. Hij kende wel van die oude kneepjes en handbeweginkjes, en, moest er een moord van komen, welnu, — 't zou in zeker opzicht een weldaad wezen; het zou den bewustelooze bewaren voor den ijselijken vuurdood.

Doch — Maarten was ten minste nu nog alles behalve bewusteloos. Hij begreep zelf niet hoe hij zoo kalm en bedaard kon blijven onder dergelijke vreeselijke omstandigheden zoowel buiten als binnen het vertrek, waar hij zich bevond. De oogen van zijn tegenstander, waarvan het wit grillig verlicht werd door de vuurzee, die hoe langer hoe meer boven 't dak van de gevangenis wies, liet hij niet los. Hij poogde er de plannen van den nu aansluipenden moordenaar in te lezen, en toen deze zijn plotselingen aanval deed, sprong Maarten op zij. De aanvaller, die doorschoot, wilde zich dadelijk omwenden, maar bij die gelegenheid struikelende over den anderen schoen die daar nog in den weg lag, viel hij op een knie. Nog poogde hij zich tegen te houden, met uitstrekken en inhalen van de armen, om niet languit te vallen. Maar op 't zelfde oogenblik wierp Maarten zich met zijn volle zwaarte op hem, duwde hem tegen den grond, plaatste, spits vooruit gestoken, de knie op zijn borst, greep hem met de eene hand bij den nek, en de andere nog steeds gewapend omhoog heffend, dreigde hij, nu in werkelijkheid boos:

„Bij de minste beweging sla ik toe."

De misdadiger, door den krachtigen greep van die stevige vuist en het benauwend gedruk op zijn borst wel voelende dat hij hier met een sinjeur te doen had, die meer ijzer in zijn spieren had dan hij, kon niet

anders doen dan zich onderwerpen. Maarten gevoelde hoe het lichaam onder hem verslapte, doch denkende aan een krijgslist, bleef hij waakzaam. Zijn vuist bleef den hals even vast omklemmen, en met zijn lichaam drukte hij de armen van zijn vijand even krachtig neer.

Toen begon de misdadiger te grijnslachen.

Schor en benauwd door den greep om zijn keel, stamelde hij:

„Domkop... nu verbranden we samen.”

Er ging een rilling door Maarten heen, toen hij dit zoo koelbloedig hoorde zeggen. Hij kon niet ontkennen dat er veel waarheid in deze voorspelling lag.

De boef had deze ontsteltenis opgemerkt.

„Domkop,” zei hij nog eens; „geef me je kleeren... en beiden zijn we gered.”

„Hulp! hulp!” riep Maarten zoo hard mogelijk.

„Ze hooren je niet,” spotte het onder hem.

„Hulp! hulp!”

„En zonder mij kun-je toch niet weg!”

„Zwijg!” riep Maarten, „of ik vermoord je!”

„Dat doe-jij niet!” spotte de kerel... „Kom, beste jongen, wat behoef-je je verdienstelijk te maken tegenover de politie...”

„Hulp! hulp!”

„Ze hooren je tòch niet... En je hebt nog slechts een paar minuten misschien... Domkop! Trek maar even m'n plunje aan.”

„Nooit!”

„Ontvlucht dan in je onderkleeren... als je mij de jouwe maar geeft.”

Maarten rilde van deze woorden. 't Klonk zoo akelig dat schorre, benauwde gespot beneden hem. En bij de verlatenheid waarin hij zich hier bevond, begon hij in verzoeking te komen den man los te laten. Onwillekeurig verslapte zijn greep. De vluchteling voelde het

dadelijk. Met een onverwachte, snelle beweging probeerde hij den zwaren last af te werpen. Als Maarten niet zulk een sterke, pootige boy was geweest, zou het hem zeker gelukt zijn. Nu wankelde de knaap wel even, een oogenblik zelfs konden geen van tweeën beslissen wie de overwinning zou behalen. Maar wat er ook mocht gebeuren, Maarten liet den hals van zijn vijand niet los, en, den schoen latende vallen, greep hij hem nu ook met de andere hand aan. Toen was de zaak beslist, en de landlooper lag kreunend onder den hem nu nog een weinig steviger neerdrukkenden overwinnaar.

„Leelijke, gemeene kerel!” siste Maarten, „nou laat ik je zèker niet los.”

„Mijnentwege goed!” bromde de overwonnene.

Om zijn kracht nog eens secuurder te laten voelen, drukte Maarten eens steviger aan.

„Nog één beweging!... en ik heb geen medelijden meer voor je.”

„Bewaar-je meelijden voor je zelf!” spotte het onder hem, en de misdadiger, die het opgaf, strekte zijn leden onverschillig uit.

En dít alles was òòk al weer gauwer geschied dan met mogelijkheid te vertellen is, en òòk bleef het hoofd van Maarten terzelfder tijd niet onvervuld van plannen ter ontvluchting. Ineens zijn slachtoffer loslaten en wegsnellen? Maar die zou het niet toelaten, met de armen aan hem blijven hangen als hij zich op wilde richten. Kon hij hem maar binden! De riem, die van den als wapen gebruikten schoen afhing, was de beste band, dien men zich voor dat doel denken kon. Maar zonder den man los te laten kon Maarten dien riem niet uit den schoen halen. En al ware dit mogelijk geweest, dan nog zou het een geheel onbegonnen werk zijn geweest om zonder hulp van een ander te trachten den kerel te binden. Er bleef inder-

daad niets anders over dan door een hulpgeroep de aandacht te trekken.

„Hulp! Hulp!" begon weer 't geroep van den knaap. Op dit oogenblik werd er van buiten een zonderling geluid waarneembaar: of een dijk doorgebroken was en de vloed zich over de benedenstad verspreidde; of bij een opkomend onweer de zwaren wolken verscheurd werden en de regen in stroomen nedersloeg. Enkele oogenblikken slechts, en het wilde hun beiden voorkomen of de gloed boven de gevangenis iets begon af te nemen. Een heerlijk gevoel van verlossing uit een groot en bang gevaar doortintelde het lichaam van Maarten, en hij barstte in een luiden jubelkreet uit. Van buiten drongen ook blijder klanken tot hier door. Een overvloedige bron had men gevonden, en, op één punt den brand meester, bestreed men hem met samengetrokken macht hier bij de gevangenis. Het spetterde en kletterde en bruiste, en een lange schreeuw van vreugde, een daverend hoera barstte los uit de borst van den knaap, die voelde hoe zijn vijand weer waakzamer werd, en van houding begon te veranderen.

En wat het hulpgeroep niet had vermoogd, dat scheen te gelukken aan het klankvoller hoera! IJlende voetstappen hielden plotseling in.

„Hulp, hulp!"

Een oogenblik van angstige spanning. Toen weer een heerlijk hoera! De voetstappen kwamen naar boven, hielden op voor de deur van de werkkamer, en, hoewel die open stond, kon de nieuw aangekomene, die een soldaat bleek, niet goed zien wat er in 't vertrek voorviel, doordat de gloed van buiten verminderd was en er nu slechts een schemering heerschte.

„Zijn hier nog menschen?"

„Help me!" riep Maarten, „ik heb den landlooper te pakken."

Dadelijk was de soldaat bij hem, en, naast hem neerknielend, zag hij nu ook wie daar op den grond lag. Ook hij greep aan, Maarten liet even los, sleurde den riem uit den schoen, en geholpen door den soldaat, bonden zij den misdadiger stevig vast.

„Dat 's een goeie vangst!" lachte de soldaat.

„Ga het dadelijk zeggen!" riep Maarten. „Kan ik hier nog even blijven zonder gevaar?..."

„O ja," zei de soldaat, „'t grootste gevaar is gelukkig voorbij."

Doch nog vóór de soldaat heen kon gaan, klonken er al weer voetstappen op de trap. 't Was de Commandant, die vol belangstelling kwam kijken hoe 't met het archief afgeloopen was, nu hij eenige oogenblikken van rust had en vooral van zekerheid, dat voor de stad het ergste gevaar voorbij was. Men kan zich voorstellen hoe hij opkeek, toen hij daar heel iets anders vond dan hij wel gedacht had. Hij klopte Maarten op den schouder.

„Dappere jongen!" zei hij goedkeurend.

Maar nu het gevaar voorbij was, begon bij Maarten alles wat aan hem was te beven en te trillen. Hij leunde tegen de kast aan, waarvan hij ook het grootste gedeelte der laatjes gered had.

De Commandant had den soldaat heengezonden om dadelijk nog meer mannetjes te zoeken, die den misdadiger zouden vervoeren. Binnen enkele oogenblikken kwamen de wakkere soldaatjes, opgewekt door 't werk van dezen nacht, vroolijk de trap oprennen. Ze hielden wel een weinig in, toen zij in de schemering van den uitdoovenden brand hun chef herkenden, maar toen deze hun met iets opgewekts en goedkeurends in zijn stem opdroeg om den gevangene weg te leiden, deden zij dat onder niet al te medelijdende woorden voor den gesnapte, die trouwens zich in zijn lot vrijwel schikte en kalme antwoorden gaf. Toen hij voorbij

Maarten geleid werd, die daar nog altijd bleek en bevend tegen de kast leunde, spotte hij:

„Is 't niet ergerlijk, dat zoo'n kwibus van een jongen 't mij gelapt heeft?"

„Voort!" dreigde de Commandant, „dank hem liever dat hij je leven gespaard heeft."

„Och, daar was anders zooveel niet aan verbeurd, meneer de Commandant."

Een glimlach onderdrukkend, wendde zich de Commandant tot Maarten.

„Ferme boy, jij!"

Hij sloot met hem 't archief weer af, en beval een zijner onderhebbenden den nu een beetje sufferigen knaap naar huis te geleiden.

Maarten had hier niet veel zin in, maar de Commandant was een man van gezag: hij beval, en daarmee uit. Dat er een bevel niet nagekomen zou worden, was voor hem iets onmogelijks.

De soldaat, die Maarten thuis zou brengen, fluisterde hem daarom ook met zijn grove, weinig tot fluisteren geschapen stem in 't oor:

„Pas op, jò ... dat 's dienst weigeren."

Nu moet-je weten, dat „dienst weigeren" een van de vreeselijkste zonden in de soldatenwereld is. Maarten wist het ook, en hij moest nu, of hij wilde of niet, toch even glimlachen.

„Zeg ereis," zei hij tegen zijn opgedrongen geleider, „*ik* ben geen soldaat!"

„Maar *ik* wel, voor den drommel!" gaf deze ten antwoord. „Of *jij* thuisgebracht wilt worden, moet jij weten; maar *ik* moet je thuisbrengen. En als je 't hart hebt je te verzetten, roep ik assistentie in, en al moesten we je er heen sleepen, thuisgebracht zul-je worden!"

Maarten werd er eerst kwaad om, maar vond eindelijk 't geval zoo zot, dat hij er om lachen moest. Dat

lachen hielp veel beter dan alle middeltjes met spiritus en zoo, waarmee de vrouw van den concierge bijgebracht moest worden. De meid, die ook het vaantje had willen strijken, was gauwer op de voeten, doordat een paar soldaten bij ongeluk — de meid huilde dat het moedwil was! — een emmer water over haar hoofd uitgegoten hadden.

In de vestibule van 't Stadhuis werd Maarten door een massa menschen toegejuicht, die eerst voor zeker geweten hadden dat hij tot pulver verbrand was, en nu al op de hoogte waren van de mooie vangst, die hij gedaan had. Onder 't gaslicht zagen ze dat zijn kleeren en handen bevlekt waren met bloed. Dat kwam, zooals wij begrijpen, omdat de hak van den soldatenschoen zoo geweldig op de kneukels van den landlooper neergekomen was, en, bij de worsteling, Maarten daarvan zijn deel gekregen had. Doch de menschen dachten dat hij zelf gewond was geworden, en vonden hem nu nog grooter held. De een wou hem een dokter op den hals schuiven, de ander wou hem trakteeren ...

„Hoor ereis," zei de soldaat, „jelui kunt doen wat je wilt ... maar *ik* moet hem thuisbrengen, en daar blijf ik bij."

„Zeg eens," riep er een ... „d'n dokter ...

„Heb *ik* niet noodig," verklaarde de soldaat.

„En het trakteeren?" riep de ander.

„Dat kan-je zoo meteen doen, als ik terug kom," gaf de soldaat even rustig ten antwoord.

Toen moesten allen lachen, en ze lieten Maarten door, die nu eenmaal onder militair geleide stond.

En daar — dát ondervond hij nu — viel niet mede te spotten!

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

WIE HET SLACHTOFFER WAS, EN WAAROM MAARTEN GEEN HUIS MEER HAD.

Nog vele dagen, ja weken zelfs bleven de gebeurtenissen, waarvan wij in het vorige hoofdstuk verteld hebben, het onderwerp der gesprekken tusschen de goede burgeren van Mareburg. Er waren gelukkig geen menschenlevens te betreuren, ten minste niet onmiddellijk door den brand. En toch wàs er een menschenleven te betreuren, en wel door niemand anders dan door den jongen, die zich in die vreeselijke oogenblikken zoo kranig gehouden had. Vermoedelijk door de sterke ontroering, welke de snel op elkaar volgende berichten in dien nacht op den ouden man gemaakt hadden, was grootvader plotseling bezweken. Erg dom had men ook gedaan. Eerst was er iemand komen vertellen dat 't Stadhuis in brand stond, een tweede bode bracht het bericht dat Maarten druk aan 't redden was van de boeken, een derde eindelijk dat de flinke jongen zeer waarschijnlijk zijn vermetele pogingen met den dood had moeten bekoopen. Later kwamen er berichten in als zou Maarten den misdadiger gesnapt hebben, eindelijk snelden er wel tien boden te gelijk aan, om de meest overdreven tijdingen te brengen van zijn redding. Die afwisseling van angst en vreugde was te sterk geweest voor den armen hartlijder. En zoo kwam het, dat de knaap, die door heel de stad gevierd en

wiens naam in alle kranten bij herhaling afgedrukt werd — plotseling alleen op de wereld stond.

Dat was erg hard, en heel de stad had medelijden met hem. Er kwamen hem een heeleboel menschen opzoeken, en heusch niet van de minste. De Commandant kwam ook, en die zei op zijn gewone resolute wijs dat Maarten niet in dat huis kon blijven, waar alle kisten en kasten verzegeld waren. Een paar dagen na de begrafenis had ook de huishoudster het voornemen te kennen gegeven om naar haar familie te gaan. Door al wat zij in de laatste weken ondervonden had, was zij heelemaal van de koers. Zij had er den dokter over geraadpleegd en die had haar gezegd dat zij voor haar gezondheid zoo spoedig mogelijk onder de menschen moest gaan. Aan een nicht had zij geschreven, en die had haar geantwoord dat zij dadelijk bij haar komen kon om wat op verhaal te komen. 't Speet haar voor Maarten, maar zij dacht: „die is jong en zal er wel boven op komen, maar ik ben oud en kan zooveel stootjes niet meer velen.” Bovendien: erg veel hield zij niet van Maarten, dat weten wij al.

Hoe dat zij, de Commandant verklaarde kort en goed, dat Maarten in dit huis niet langer blijven kon.

„Ik zou niet weten, waar ik naar toe moest, meneer,” gaf Maarten schouderophalend ten antwoord.

De Commandant knikte eens. Ja, het was een raar geval.

„Je hebt toch familie!”

Weer haalde Maarten de schouders op. De oude man had met heel zijn familie in onmin geleefd. 't Had Maarten heel wat moeite gekost om uit zijn geheugen op te geven, wie er alzoo tot de familie behoorden. Grootvader had er nooit veel over gepraat. Daar kwam nog bij, dat de meesten zeelui waren. De een voer om de Noord, de andere om de Zuid, en de Kantonrechter had gezegd, dat het op die manier een langdurig zaakje kon worden eer de boedel geregeld was.

Dat alles kwam de Commandant nu te weten, en toen hij inzag, dat hier met bevelen uit te deelen weinig geholpen kon worden, draaide hij zijn snor een paar maal op, en stelde toen Maarten kort en bondig voor om dienst te nemen als soldaat.

„Zoo'n jongen van pak-aan zal het in den militairen stand ver brengen... en ik beloof-je dat ik je, waar het noodig mag zijn, een duwtje in je rug zal geven."

Maarten keek voor zich, en wist heusch niet wat hij antwoorden zou.

„Hoor eens," zei de Commandant, die hem aandachtig gadesloeg, „ik wil niet in het allerminst je tot iets overhalen waarin je geen lust mocht hebben."

„Dus ik mag nu nog dienst weigeren, meneer?" liet Maarten zich ontvallen.

De Commandant, die tot zijn verbazing een glimlach zag zweven over het gelaat, dat tot nu toe heel strak had gestaan, vroeg wat deze zonderlinge opmerking te beduiden had.

Maarten vertelde hem het aardige geval met den soldaat, die zoo'n echte dienstdoener was, en, hoewel hier in huis haast nog alles herinnerde aan een sterfgeval, kon de Commandant niet nalaten glimlachend het hoofd te schudden.

Hij vroeg, wie de soldaat geweest was, en Maarten duidde het hem zoo goed mogelijk uit.

„Nu, Maarten," zei hij, terwijl hij opstond om te vertrekken, „je weet nu waar je een tehuis kunt vinden. Voor energieke jongens is er in den dienst wel carrière te maken. Ik wil je niet verlokken, maar waarheid is waarheid."

En hij noemde hem een paar gevallen van bekende personen, die als gewoon soldaat begonnen waren, en later een hoogen rang bekleedden.

„Ik zou graag gaan varen, meneer... och, overste, wil ik zeggen."

De Commandant glimlachte om dat onwillekeurig wijzigen van den burgerlijken in den militairen titel.

„Varen?... Dat kun-je in dienst ook... als je als officier naar Oost-Indië gaat!" schertste hij.

„Officier?" zei Maarten op verrasten toon, en zijn oogen glansden. Want hij dacht aan Joopie. Wat zou die daar wel van zeggen?

„Dat kan *ik* nooit worden, overste!"

„Waarom niet, jongen? Durf-je je wil daar niet op vestigen? Een jongen met zooveel moed als jij!"...

De Commandant reikte hem de hand.

„Vaarwel, Maarten!... Je zult spoedig een anderen voogd krijgen, en spreek er met dien maar eens uitvoerig over. Of heb-je hier in de stad nog menschen, die je eerst raadplegen wilt?"

„Ja, overste... Ik zou er wel eens met den archivaris over willen praten."

„Met dien?" liet de Commandant zich ontvallen, en hij kon het niet helpen, dat de toon, waarop hij dit zeide, niet veel hoogachting uitdrukte.

„Die... valt van de trap als er wat gered moet worden!"

Maarten lachte. Maar hij dacht, om de waarheid te zeggen, meer aan Joopie dan aan meneer den archivaris

Wat zou *zij* van dit plannetje zeggen?

Ach, die Joopie had zooveel angst uitgestaan. Eerst om haar oom, die in den benauwden nacht als een hulpelooze was thuisgebracht, en toen om Maarten, van wien ook zij eerst de ijselijkste verhalen gehoord had. Haar oom had ook den heelen tijd den mond vol over hem gehad. Zoo'n beste jongen, die, om de geliefde documenten te redden, zijn leven gewaagd en geofferd had. Joopie had er om gehuild. Maar toen beiden van de redding hoorden en dat Maarten nog *en passant* een zeer gevaarlijk misdadiger ingerekend had, was er bij alle twee een groote vreugde gekomen. Het

meest echter bij Joopie, want de archivaris ging nu weer om zijn boeken en papieren denken.

„De goeie hemel alleen mag het weten, hoe die ruwe soldatenknuisten er mee geleefd hebben!" zuchtte hij.

Joopie trachtte hem echter gerust te stellen, door te verzekeren dat alles nog wel terecht zou komen.

„Beter die boeken verbrand dan een mensch!" zei ze ietwat snibbig.

Dàt was de archivaris niet geheel met haar eens.

„Zulke kostbare documenten zouden niet meer terug te krijgen zijn."

„En een mensch dan?"

De archivaris moest erkennen, dat een menschenleven óók waarde had. Toch, hoewel hij niet redetwisten wilde omdat hij, ter afwisseling, erge pijn aan zijn verstuikten voet had, bleef hij zeuren over zijn boeken, en was niet eer gerust voor Joopie hem beloofde morgenochtend, zoo gauw het slechts mogelijk was, naar het archief te gaan, om te kijken hoe de zaken stonden. Hijzelf was, tot zijn innig diep leedwezen, voorloopig aan zijn huis gebonden.

Toen Joopie, met de sleutels van meneer den archivaris gewapend, zich den volgenden morgen in het Stadhuis vertoonde, werd zij tot de werkkamer toegelaten. Zij sloeg de handen in elkaar van verbazing, toen zij ontwaarde welk een groote opruiming daar in dien korten tijd gehouden was. Wat haar al heel gauw in het oog viel, waren de soldatenschoenen, die over den vloer heengesmeten waren. De Commandant, die terzelfder tijd den boel in oogenschouw kwam nemen, vertelde haar, dat de wakkere jongen zich daarmede niet alleen het leven gered, maar er ook den vluchteling mee onder de knie gekregen had.

„De kerel heeft ze zeker uit de rustkamer weten te stelen, al dacht ik dat ten minste dààruit alles gered

was. Hoe dat nu eigenlijk in elkaar zit, verklaar ik eerlijk niet te begrijpen."

Inwendig had de Commandant er het land aan. Want — lag het in zijn plan bij gelegenheid tot den archivaris te zeggen: „Zie-je wel, dat ik gelijk had, en dat je er niet genoeg rekening mee hebt gehouden dat er plotseling brandgevaar voor het archief kon zijn!" — hij hoorde vooruit den archivaris al antwoorden: „Ziet u wel, overste, dat de militaire uitrustingstukken niet veilig lagen in de rustkamer en dat de eerste de beste ontsnapte gevangene er zich aan vergrijpen kon?"

„Enfin," dacht hij, „de justitie moet hierin maar klaarheid brengen." Zijn kordate aard deed zijn gedachten weer spoedig heen trekken naar den strijd, die hier in den benauwden nacht had plaats gehad.

Hij nam den schoen in de hand aan welks hak nog de sporen van dien strijd zichtbaar waren.

„Duivels! wat een tegenwoordigheid van geest in zoo'n jongen!... En wat een kracht in z'n knuisten!"

Joopie vond het heel prettig, dat Maarten door den Commandant geprezen werd.

„Hij zal ze nu wel terug willen hebben, meneer," zei ze met haar welluidend stemmetje.

„Terug willen hebben?... Wat?"

„Die schoenen."

„Zijn ze dan van hem?"

Joopie knikte.

Even keek de Commandant haar verbaasd aan. Toen onderwierp hij den schoen aan een nauwlettend onderzoek. Dadelijk daarop toonde hij haar het merk van den dienst.

„'t Zijn soldatenschoenen, kind!"

Joopie wist heusch niet, hoe zij hier verder op in zou gaan.

„En," ging de Commandant voort, „ik was er ook

zeker van, dat de jongen schoenen aan zijn voeten had, toen ik hem naar huis liet brengen."

„Hij zal ze toch zeker nog wel graag eens willen zien, meneer."

„Dat zal hij zeker, meisjelief. Voor 't Gerecht! Want als de vluchteling ze uit de rustkamer gestolen heeft, wordt dat nog een zaakje apart voor 'm, en een heel leelijk zaakje ook!"

Joopie ontstelde daar van.

Als er door het Gerecht een uitvoerig onderzoek ingesteld werd, hoe die schoenen op het archief waren gekomen, kon dat insgelijks een leelijk zaakje voor Maarten worden.

Dat moest zij zien te voorkomen.

„Meneer," zei ze vleiend, „mag ik u iets heel in vertrouwen zeggen?"

„Zeker, meisjelief!"

„En belooft u vooruit niet kwaad te zullen worden?"

„Zie ik er dan zoo boosaardig uit?"

„Neen, meneer... maar ik zou toch graag willen, dat u vooruit beloofde niet boos te zullen worden op drie menschen."

„Toe maar!... Is die landlooper daar soms onder?"

„Neen, meneer, ik bedoel drie heel fatsoenlijke menschen."

„En die zijn?"

„De jongen, in wien u zoo'n schik had..."

„Nu op dien word ik zeker niet boos... En wie zijn de anderen?"

„Ik," klonk het half verlegen.

„O jee! Hebben jelui wat uitgespookt?"

„Ja, meneer... Maar de fourier wist er niets van..."

„De fourier?"

„Ja, dat 's de derde meneer... Die kon 't niet helpen, want die wist er heusch niets van."

„Waarvan dan toch!"

„Van die schoenen, meneer!"

De Commandant zette opeens een ernstiger gezicht.

„Joopie, je spreekt in raadsels... Zijn die schoenen door jelui hier op het archief gekomen?"

„Ja, meneer! Ik had ze hier weggestopt."

„Hoe kwam-je zoo, kind?"

„Om... om hem te plagen, meneer!"

„Wien? Den fourier of... of..."

„Wel, Maarten natuurlijk!"

Dit kwam er zoo glad bij Joopie uit, dat de Commandant er toch om glimlachen moest.

Hij meende nu het spelletje wel te doorzien. Die twee jongelieden, haast nog kinderen, hadden om elkaar te plagen verstoppertje met de schoenen gespeeld, die zich zoo terechtertijd op 't archief hadden bevonden om tot wapen te dienen ter zelfverdediging. In ieder geval had de vluchteling geen diefstal aan die voorwerpen gepleegd, en zou de archivaris dus hierover den Commandant niet kunnen terug plagen.

Toen deed de Commandant het verstandigst, wat hij in deze omstandigheden kon doen.

Joopie was net begonnen, om het een en ander van die beruchte schoenen te vertellen, waarbij ze van plan was het grootste gedeelte der schuld op eigen rekening te schuiven, omdat ze dacht: „ze nemen een meisje niet zooveel kwalijk als een jongen!" — toen de Commandant haar plotseling de hand op den schouder lei.

„Joopie!" zei hij vertrouwelijk, „vertel dat nu maar uitvoerig aan al de paperassen van het archief,... die hebben geen ooren. Begrijp-je me?"

Joopie zag hem met verbazing aan.

„En 't allerminst mag-je het aan mij vertellen! Begrijp-je me nog niet, Joopie?"

Joopie's oogen glansden.

„O, meneer... ik dank u!"

„Watblief?" glimlachte de Commandant. „Ik weet niet wat je met dat bedanken bedoelt, Joopie. Al wat je me meegedeeld hebt, is door m'n hoofd gegaan... En wat die schoenen betreft, wel, door al de drukte in dien nacht, dat redden en niet redden, dat dooreen mengen van heel den boel, zullen ze op een raadselachtige wijze hier gekomen zijn. Misschien is naar de rustkamer wel een document van 't archief verwaaid. Ik zal eens gaan kijken, en... meteen deze schoenen doen halen. Ze hooren dáár!"

Joopie trilde van genot. Nu bestond er voor Maarten niet het allerminste gevaar meer.

Zij verliet met den Commandant het vertrek. Bij de rustkamer gekomen, opende hij de deur. De fourier was bezig, om ook hier den boel wat te inspecteeren. Door een paar soldaten liet hij het water opnemen, dat hier doorgedrongen was. Toen hij zijn chef binnen zag komen, groette hij op militaire wijze.

„Fourier! Er zijn op de werkkamer van den archivaris een paar modelschoenen gevonden."

De fourier zette groote oogen op.

„Is het je bekend, hoe die daar gekomen zijn?" vroeg de Commandant verder.

Neen, daar begreep de fourier niets van.

„Kan een soldaat, die hier aan 't redden was, ze soms bij vergissing mee naar die kamer genomen hebben, toen de dokumenten dáár gered moesten worden?"

Die onderstelling was een uitkomst voor den fourier.

„Dat kan best, overste?... Wil ik het doen onderzoeken?"

De Commandant schudde 't hoofd.

„Och, laat dat maar. Bij een brand gebeuren meer zotte dingen."

„Zeker, overste!"

„Maar... wat ik zeggen wou... laat die dingen

van de archiefkamer halen, en wel zoo spoedig mogelijk."

„Om u te dienen, overste."

„In orde dan!"

En de Commandant wendde zich om.

„Pardon, overste!"

„Wat is er?"

„Bij wien kan ik den sleutel van die kamer krijgen?"

„O ja, dat is nu alweer mij door 't hoofd gegaan. Zie-je wel, fourier, dat zoo'n brand alles in de war brengt?"

De fourier glimlachte beleefd, maar wist niet wat hij op deze vraag antwoorden moest.

Intusschen reikte de Commandant hem den sleutel van de archiefkamer over.

„Laat dien straks bij me thuis bezorgen... Goeien morgen!"

De fourier maakte in stramme houding nog eens het saluut, en eer de Commandant thuis kon zijn, bevonden zich de gestolen schoenen weer op de plaats, vanwaar zij eenmaal door Maarten waren weggehaald. Twee donkere meisjesoogen hadden, van een verborgen plaatsje uit, die eindelijke overbrenging zorgzaam bespied...

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

EEN JONG MEISJE MOET OVER EEN TOEKOMST BESLISSEN.

Dienzelfden dag nog werden de boeken en documenten, die op een veilige plaats waren bewaard, onder persoonlijk toezicht van den Commandant weder naar het Stedelijk archief overgebracht. De archivaris had zich naar 't Stadhuis laten rijden, hoe de dokter er zich ook tegen verzet had, liet zich de trap meer opdragen dan ophelpen, en zat nu, te midden van den warboel, die zoetjesaan om hem heen, als middelpunt, werd aangericht, met een gezicht, alsof hem het grootste leed ter wereld was overkomen. Nu miste hij dit, en dan alweer wat anders, maar als er, gelijk hij zich eerst uitgedrukt had, door een ruwe soldatenknuist het een of ander stuk werd binnengebracht hetwelk hij voor zeker verloren had gedacht, was hij zoo blij dat hij het muffe stuk papier wel had kunnen zoenen. De soldaten hielden hem stilletjes voor den gek, maar toen hij er van sprak dat hij ze zou trakteeren, vonden ze hem toch wel een aardig oud ventje. De Commandant wilde van dat trakteeren niets hooren, maar de kleine archivaris knipoogde achter zijn rug tegen de twee soldaten, die toen juist tegenwoordig waren. En de burgemeester kwam ook, en de wethouders en de secretaris vergezelden zijn EdelAchtbare, en die zeide dat hij aan den Gemeenteraad zou voorstellen om de mannen, die aan de

redding van deze kostbare documenten geholpen hadden, een flinke belooning te geven. Dat was „goeie praat" zeiden op de trap de soldaten tegen elkaar, maar in de kamer speelden ze stommetje, al zagen ze aan den Commandant z'n oogen, dat hij voor z'n volk heel blij was met dit aardige voornemen van de hooge burgerlijke macht.

O, er kwamen dien dag zooveel menschen op de werkkamer van 't archief, en allen waren 't er over eens, dat er voor deze, nu gelukkig geredde kostbaarheden, een veiliger gebouw gezocht, of anders maar opgericht moest worden. En de archivaris van zijn kant vond *dit* nu eens „goeie praat". Veel menschen kwamen er, die er feitelijk niet noodig hadden. Maar hij die er komen moest, omdat hij klerk van het archief was, verscheen niet. Allen hadden juist hem er graag gezien, maar ze wisten dat zijn grootvader gestorven was, en dat hij nu blijven moest in dat huis van smart en rouw. Ze hadden allen diep medelijden met hem. De oude archivaris ook; maar die kon niet nalaten om, als er weer een verloren gedacht schaap terecht kwam, zijn blijdschap op haast kinderlijke wijze te uiten.

Op deze manier gingen er heel wat drukke en rumoerige dagen op het archief voorbij. Eindelijk, op een goeien morgen, werd er op de deur getikt, en Maarten kwam binnen.

Of hij een der kostbaarste documenten was, zoo hartelijk ontving hem de goeie, oude archivaris, wiens voet nu al zoodanig vooruit was gegaan, dat hij het met hinken een aardig eindje sturen kon. Joopie was erg stil, maar toen Maarten zag hoe er iets wazigs kwam om haar mooie bruine oogen, waardoor deze, in het licht dat van buiten in de kamer viel, nog helderder blonken dan anders het geval was, werd hij er zelf stil van.

„Beste jongen, beste jongen!" riep de oude man

aangedaan uit, en hij drukte hem de groote, stevige knuist met beide zijn verschrompelde handjes.

„En nu kom-je ons helpen, hè?" glimlachte hij, door zijn aandoening heen.

Maarten schudde het hoofd.

„Ik geloof niet, dat ik veel meer op het archief zal komen, meneer?"

„Wat?" riepen de archivaris en Joopie uit.

De archivaris dacht eerst, dat Maarten op een kantoor mocht komen, waar hij meer verdienen zou; doch Maarten vertelde in enkele woorden, dat het zoo niet met hem blijven kon. Binnen enkele weken zou de huishoudster weg wezen en hij alleen in dat sombere huis moeten leven. Straks zou misschien het huis verkocht worden, en wat moest hij dan beginnen?

Dat wist de archivaris niet, en dat wist Joopie ook niet.

„Daarom" — zoo ging hij voort — „ben ik van plan één van tweeën te doen: naar zee te gaan..."

„O!" riep de archivaris uit, die het op zee te hobbelig vond en er ook niets van moest hebben, omdat daar geen ander archief is dan een, dat zich heel diep beneden de oppervlakte bevindt, waar de arme verdronkenen en de droevige resten van eens zoo mooie schepen bewaard worden — „o, Maarten... wat moet-je dáár doen?"

Maarten glimlachte; doch dat ging hem niet goed af, en daarom werd het een droeve glimlach die pijn deed.

„Wat ik daar doen moet, meneer? Hard werken, en... varen, altijd varen... tot de zee karnemelk wordt, zooals grootvader gewoon was te zeggen."

De archivaris wilde hierop wat antwoorden, maar de deur werd geopend en de burgemeester en de beide wethouders traden binnen. Het was zeker iets zeer belangrijks, hetwelk zij over de toekomst van het archief hadden mede te deelen. En als deze kostbare

verzameling ter sprake zou komen, vergat de oude archivaris al het overige dat op de wereld bestond, tot zichzelven toe. Nog wat trekbeenend, maar toch alweer met zijn oud dribbelpasje, ging hij uit beleefdheid het Dagelijksch Bestuur der stad tegemoet. Maarten trad terzijde. Opeens voelde hij zich aan zijn mouw trekken.

„Ga naar het zolderkamertje," fluisterde hem Joopie in het oor.

Hij wilde zich nu ongemerkt verwijderen, maar de burgemeester herkende hem. Enkele dagen geleden was hij op het Stadhuis ontboden, en toen had, in het volle college van het Dagelijksch Bestuur, waarbij dus ook de secretaris tegenwoordig was, de burgemeester hem namens de gemeente hartelijk bedankt voor wat hij in dien angstigen nacht gedaan had. Men zou iets aardigs voor hem koopen ter aandenken, en hij kon er zeker van zijn dat de heeren van de stad nooit vergeten zouden, hoe flink hij zich gedragen had. Ach, alle, àlle menschen waren zoo goed en zoo vriendelijk voor hem, en hij... onder àl die menschen was hij een eenzame, een verlatene, zonder ouders, zonder bloedverwanten die zich hem wilden aantrekken, weldra zonder huis of hof...

Hij dacht hieraan, toen hij enkele oogenblikken nadat de burgemeester hem weer zoo vriendelijk had toegeknikt, voor het opengeschoven raam van het zolderkamertje stond. Ver over stad en land zag hij uit. Het was daar alles zoo bekend voor hem, en rust en vrede lagen over die plaatsen waar hij opgegroeid was. De vogeltjes sjilpten weer in hun nestjes. Ze hadden hun thuis. En dat had die rivier in haar bedding, dat mooie stadje in zijn krans van groene boomen, de kerk rustte tegen den toren en de zee vlijde zich langs het strand... alles had een thuis. Alleen hij was daarvan verstoken. Dikke tranen welden

op in zijn oogen, het werd hem zoo bang, dat hij allen moed opgaf, en geen geloof meer had in het warme lentelicht, dat heel die mooie natuur daarbuiten met heerlijken glans overstrooide . . .

Een lichte tred op de trap. Weldra stond Joopie achter hem.

„Maarten," zei ze, hem zachtkens op den schouder tikkend.

Hij wendde zich niet om.

Dat vond Joopie heel vreemd. Ze dacht eerst, dat hij naar iets keek, en strekte haar nieuwsgierig kopje naast hem uit.

Hij wendde het hoofd af, en nog begreep zij niets.

Daar — zag ze het beven van zijn kin, ze hoorde een gesmoorden snik.

„Maarten! . . ."

Hij liet zich neerzinken op de vensterbank, de handen voor de oogen geslagen. En nu schreide hij al het verdriet der laatste dagen uit. Hij kon niet tot bedaren komen. Hoe meer Joopie met zachte woordjes tot hem sprak, hoe erger het werd. Heel zijn lichaam schudde en schokte, en een klagend, angstig geluid, als van een bedroefd kind dat naar zijn moeder zoekt, beefde door de snikken heen.

En met haar week hartje verstond Joopie die roerende klacht van den moederloozen knaap. Waar zij de zoete troostwoordjes vandaan haalde, ze wist het zelf niet. Eigenlijk wàren het ook geen woorden. Het waren van die troostende klankjes, die alleen de gave zijn van een vrouw of van een meisje. Mannen en jongens kunnen dat nooit zoo doen; integendeel: telkens in hun leven komen er oogenblikken waarin zij er behoefte aan hebben en er naar vragen. En het deed onzen armen vriend toch o zoo goed, die teere, liefkoozende klanken op te drinken in zijn angstig hart. Maar — daar was hij alweer een jongen voor! — toen

hij eindelijk wat bedaard was en op durfde kijken, was zijn eerste vraag, of Joopie nooit aan iemand ter wereld vertellen zou, dat hij zoo kinderachtig had gedaan. Joopie zag zijn gezwollen oogleden en zijn nog vochtige wangen, en ze kreeg nog meer medelijden met hem. Maar zij beloofde het, dat spreekt!

Daar, op dat kamertje hoog boven het stedeke, heeft de groote, forsche jongen aan het jonge meisje om raad gevraagd wat hij doen moest en hoe zijn toekomst zou zijn. Zij gaf hem niet ten antwoord dat allerminst zij daarover beslissen kon, die zelf nog als een vroolijk vlindertje rondfladderde, maar ze hebben met elkaar gepraat, tot de archivaris ze roepen kwam. Gepraat over allerlei dingen in de toekomst, die voor beiden nog lag, gelijk het landschap daarbuiten voor hun oogen. Zonderling! Daarstraks was 't geweest, of een heirook tusschen de zon en Maarten had gezweefd. Stukje voor beetje werd de zon helderder, en toen de archivaris hem vroeg wat dat tweede was geweest, hetwelk in Maartens plannen voor de toekomst kon liggen, stond hij plots stijf en stram voor den archivaris, sloeg op militaire wijze aan, en zei:

„Ik ga naar Kampen, meneer!"

„Maar jongen! . . . Als je nu eens hier bleef . . . er is misschien gauw een plaatsje open op 't kantoor van den notaris . . . en je hebt zooveel voorspraak, dat . . ."

„Neen, meneer," viel Maarten hem in de rede, „ik deug niet voor een kantoor, ik zal nooit thuis raken in 't bureau-leven. En als ik dat nu heel goed weet, meneer, zou het dan eerlijk van me wezen om misbruik te maken van die voorspraak?"

De archivaris schudde ontkennend het hoofd. En getroffen door dit royale gezegde, keek hij nu Maarten even zoo aandachtig aan als hij dat een handschrift zou gedaan hebben. Toen zag hij, dat die groote, grove

kerel voor hem, die er werkelijk uitzag, of hij zich alleen wel kon helpen... geschreid had, en in het goede hart van den ouden man kwam een groot medelijden. Even slechts. Want nu hij zijn handschriften voor een wijle vergeten had, zag hij de menschen en de toestanden gelijk zij waren. En plotseling viel het als een angstige gedachte over hem, dat hij, oude man, óók alleen op de wereld stond, omdat hij geen eigen huisgezin had. En,... vóór hem lag de hulpeloosheid van den laten ouderdom. Toen benijdde hij zijn klerk, voor wien nog een héél leven lag, vol hoop en belofte...

Neen, met bitterheid moest hij het erkennen, niet hij mocht de toekomst van dezen jongen bepalen. Dat hadden op dit zolderkamertje de twee kinderen zèlf gedaan. Hij hoorde hoe Joopie luchtkasteelen bouwde voor en met Maarten, en hoe Maarten zich overgaf met vol en vast vertrouwen aan de toekomst, die immers blijde en gelukkig moest zijn, omdat hij er in geloofde.

„Ja, oom," schertste Joopie, met roode wangen en stralende oogen, „*ik* had liever gewild dat hij naar zee was gegaan,.... dan had hij mij uit elke vreemde haven een prentbriefkaart kunnen sturen."

„Die krijg-je toch," glimlachte Maarten, „eerst uit Kampen en dan uit alle garnizoensplaatsen waar ik kom... en ook als ik op manoeuvre moet... en later uit de mooiste plaatsjes van de Oost."

„Malle jongen... dan ben ik al oud..."

„Neen, neen... jij wordt niet oud; jij blijft altijd Jóópie!"

En al de glans van zijn vast vertrouwen in een blijde toekomst straalde van zijn gelaat haar tegen.

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

VOOR HET LAATST IN DE RUSTKAMER.

Dienzelfden dag nog ging hij aan den Commandant zijn besluit mededeelen. Deze toonde zich daar zeer mee in zijn schik, doch liet niet na om Maarten nog eens op het gewicht van zijn besluit te wijzen. Hij kon nog terugkeeren. Straks zou dat niet meer mogelijk zijn.

„En dat is goed ook, m'n vrind; want als een man een besluit neemt, moet hij daar bij blijven."

„Ik zal er bij blijven, overste."

De Commandant knikte.

„Ik heb geen reden om je niet op je woord te gelooven. Toch wil ik je nog dit vragen: zijn alle gedachten om op zee te gaan varen uit je hoofd?"

„Dat niet, overste. Maar ik ben eigenlijk te oud om daar nog van voren af aan te beginnen. Want altijd voor matroos te varen, daàr zou ik geen zin in hebben. Ik zou, na een paar reizen, naar Rotterdam op de zeevaartschool moeten, en... een thuis heb ik nergens meer, overste!"

De overste zag even voor zich; toen zei hij met veel hartelijkheid:

„Dan heb-je vooreerst je thuis in de kazerne, m'n beste jongen. En... als je de boy bent voor wien ik je aanzie... dan schep-je je zèlf een huis."

Maarten nam afscheid. Nog verzekerde de Commandant, dat hij over hem schrijven zou naar Kampen, en voegde er bij:

„Er zijn nog enkele formaliteiten te verrichten. Je moet gekeurd worden..."

„Dat zal wel losloopen, overste."

„'k Geloof het ook. — Maar je voogden moeten nog toestemming geven. Zijn die al benoemd?"

„Neen, overste;... maar dat zal ook wel losloopen. Wie er benoemd zullen worden, staat al vast, en... die zullen wel blij zijn, als ze niet voor me behoeven te zorgen."

„Foei, jongen... hoe bitter is dat!"

„Neem me niet kwalijk, overste... Maar 't is de waarheid!"

De Commandant praatte er over heen.

„Heb-je soms nog een gunst te vragen?"

Een glans kwam over 't gelaat van Maarten.

„Ja, overste!... Mag ik, vandaag of morgen, me in de rustkamer voor de aardigheid eens in 't soldatengoed kleeden?"

De Commandant fronste de wenkbrauwen.

„Hoe kinderachtig!... Waarvoor zou dat noodig zijn?"

„Och, overste — dan kon Joopie... u kent ze wel?... het nichtje van den archivaris?... eens zien hoe dat pakje me stond."

De Commandant dreigde hem met den vinger.

„Sapristi!... Is dat ondeugende zwartkopje weer in 't spel?"

En toen Maarten tot achter de ooren kleurde, lachte de Commandant luide, en hem op den schouder kloppende, zei hij:

„Je hebt voor ditmaal m'n toestemming, hoor!"

„Dank u wel, overste!"

„Maar," ging de Commandant voort, hem strak in de oogen ziende, „pas er voor op, dat je... nu ja, uit verstrooidheid,... de modelschoenen niet aan je voeten houdt."

Maarten, die door Joopie van alles afwist, raakte in verwarring, maar de Commandant lachte eens even:

„Kom, maak nu het militair saluut eens; je bent toch al half en half soldaat. — Braaf! — 't Ga je goed, hoor!"

En vriendelijk met de hand wenkend, gaf hij hem zijn afscheid.

Den volgenden morgen had de groote plechtigheid in de rustkamer plaats. Eerst was Maarten naar het zolderkamertje gegaan, waar Joopie op hem wachtte.

„Weet-je wat ik jammer vind, Joopie?"

„Ja," knikte ze.

„Weet-je 't heusch?" vroeg hij verbaasd.

„Je zou nu die eigen schoenen willen hebben, om ze aan te trekken!"

„Precies, Joopie! Dat is héél jammer! Maar ze zijn misschien wel in de rustkamer, en dan trek ik ze toch even aan."

„Pas maar op, dat de kaboutertjes je weer niet te pakken krijgen!"

„Hè Joopie, ga-je nu weer ruzie zoeken?"

„Malle jongen... Wat kun-je toch slecht tegen plagen. — Kom, ga nu maar gauw naar beneden. En — zeg ereis, hoe lang moet ik hier wachten?"

„Tien minuten!"

„Mooi! Hoe kan ik nu weten, of er tien minuten om zijn?"

„Hier heb-je m'n horloge!"

„Heerlijk!... Maar, o Maarten, wat is tien minuten een lange tijd!"

„Juffertje ongeduld!"

„Neen maar... ik verlang er zóó naar om je als soldaat te zien... Wat een leelijke, houten Klaas zal-je wezen!"

„Als je dat denkt, doe ik het niet!"

„Ja, dat kun-je begrijpen! De fourier wacht, en ... ik geef je je horloge niet eer terug, voor ik je als soldaat gezien heb."

Deze aandrang was niet te weerstaan, en daarom begaf Maarten zich naar de rustkamer.

Daar wachtte hem de fourier.

„Alles ligt voor je klaar, recruut," schertste die.

„Prachtig!" zei Maarten, „en nu moet-je me maar flink commandeeren, ... als je vooruit maar weet dat ik niets voor je doe!"

„Nu nog mooier! ... Een recruut, die begint met dienstweigeren!"

Maarten begon bij dat woord te lachen, en vertelde, terwijl hij zich kleedde, het geval met dien soldaat, waarover ook de fourier veel schik had.

„Ja, mannetje," zei hij, „als je straks in Kampen bent, zullen ze je ook wel mores leeren!"

„Dat wou-je wel, hè! Maar in elk geval ben ik nu nog burger, en daarom commandeer ik *u*: help me eens gauw aan dien stropdas, anders moet Joopie nog langer wachten."

De fourier hielp hem met het een en ander.

„En nu," zei Maarten met een lachje van zenuwachtigheid, „zou ik graag een paar modelschoenen aan willen hebben."

„Malligheid," gaf de fourier ten antwoord. „'t Is immers zoo mooi genoeg!"

„Ja maar, fourier, ik mag van den Commandant!"

„Dan is 't wat anders. Zoek dan maar gauw een paar uit. Alsjeblieft, recruut. Hier heb-je een paar gele. Als je er een doosje schoensmeer op hebt verpoetst, zullen ze wel zwart beginnen te worden."

Doch Maarten had al onder het andere schoeisel gezocht.

„Ho, ho, wat doe-je!"

„Toe, fourier! Mag ik deze?"

En Maarten greep naar zijn oude bekenden. Een ervan hief hij op, als in dien vreeselijken nacht.

„Daarmee heb ik m'n leven gered, fourier!"

„O ja, dat 's waar ook! ... Dat je die schoenen zoo gauw herkende!"

„'k Geloof, dat ik ze in den donker terug zou vinden."

Hij strikte ze aan de voeten.

„Weet-je, wat ik maar niet begrijpen kan?" vroeg de fourier.

Maarten zag, al strikkende, tot hem op.

„Hoe ze op die archiefkamer gekomen zijn!"

Maarten haalde de schouders op, en ging bedaard voort met rijgen. Toen stond hij op, veegde hier wat en trok daar wat, en nu stond hij weer, en dat voor de tweede maal hier in de rustkamer, in volle uniform.

Joopie tikte aan de deur.

„Mag ik binnen komen?"

Dat mocht ze.

En toen ze binnen wàs, sloeg ze de handen van verbazing in elkaar.

„Lieve help, Maarten! wat ben-je groot in die uniform."

Dat vleide Maarten bijzonder.

„Ja," bevestigde de fourier, „hij zal een kranig militair zijn!"

De voorspelling van den fourier is niet gelogenstraft geworden. Zijn vrienden bleven de beste berichten aangaande Maarten ontvangen, die al heel gauw een paar strepen op de mouw kreeg. Trouw zond hij prentbriefkaarten aan Joopie, die na eenigen tijd weer bij haar eigen thuis kwam, omdat haar moeder volkomen hersteld terugkeerde. Het aardigst heeft ze gevonden, dat ze een kaart kreeg, waarop Maarten zelf een penteekening had gemaakt van twee

soldatenschoenen, die, als je er een poosje op keek, spotachtig lachende menschengezichten werden. Die kaart ging echter niet in haar album, want andere menschen begrepen daar toch niets van. Maar haar ouders wel, want aan hen had Joopie alles van die schoenen mogen vertellen. En toen hij korporaal geworden was, mocht hij zijn vacantie — of zooals hij natuurlijk zeide: zijn verlof — bij haar ouders komen doorbrengen, omdat die het zoo akelig voor hem vonden, dat hij nergens een thuis had. Natuurlijk had hij toen geen modelschoenen aan. Integendeel, hij zag er piek-piekfijn uit, om door een ringetje te halen, en Joopie was heel grootsch op haar logé. Toen hij heenging, bedankte hij haar ouders wel hartelijk. Maar Joopie's vader, die net zoo graag gekheid maakte en evenveel van plagen hield als zijn dochter, zei:

„Ja, ja, meneer de korporaal!... nu zijn alle knopjes aalbessen. Maar als je eenmaal officier geworden bent, kijk-je ons niet meer aan!"

Het bloed vloog Maarten naar het hoofd, en zijn licht-bruine oogen keken Joopie's vader strak aan, of die dat meende.

Doch deze barstte in een hartelijken lach uit.

„Zie-je wel, vrouw!... zie je wel, Joopie!... dat het korporaaltje in zijn gedachten al den officiersdegen aan z'n zij hoort kletteren?"...

Dat ontkende de korporaal ten sterkste. Maar allen zeiden, dat het wèl waar was, en ze plaagden hem er mee en ze hadden er allen verbazend veel schik in, dat Maarten zoo'n kleur kreeg.

En toen Maarten in den trein zat en terugdacht aan de doorgebrachte heerlijke dagen, kwam er een glimlach om zijn gebruind gelaat.

„Wie weet?" mompelde hij.

EINDE.

40

Van denzelfden schrijver verscheen:

MAERTEN HARPERTSZ. TROMP,

EEN ZEEMANSZOON UIT DE 17DE EEUW.

TWEEDE GEHEEL OMGEWERKTE DRUK

MET 25 PLATEN VAN JOH. BRAAKENSIEK E. A.

Prijs ing. *f* 1.25; geb. in prachtigen stempelband *f* 1.75

De Haagsche Courant zegt:

De tweede, geheel omgewerkte druk van het gezellig boek van dezen onderhoudende schrijver. Eigenlijk een geheel nieuw boek, en beter geschreven; want BEEN staat in dit werk vrijer tegenover Tromp's leven; zit nu blijkbaar minder vast in de historische studiën, die hij aan het werk moest laten voorafgaan. Het is een mooi boek voor onze jongens, zelf nog in het heerlijke heldentijdperk van het leven.

De Courant:

Dit is een boek om als jongens het vaderlandsche hart onstuimiger te voelen kloppen.

Het leven van den zeeheld door JOH. H. BEEN geschreven, zal menigen jongen aan de glorierijke dagen der Tromps en De Ruyters doen terugdenken.